

**ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»**

**ΚΑΤΣΙΚΑΡΕΛΗ ΑΝΤΩΝΙΑ
ΜΠΟΥΣΙΑ ΔΗΜΗΤΡΑ**

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΣΤΕΛΛΑ ΣΤΥΛΙΑΔΗ

ΠΑΤΡΑ, 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	7
Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....	7
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....	7
1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.	9
1.3. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.	12
1.4 ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.	16
1.5 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	19
1.5.1 Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΑ	19
1.5.2 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	26
ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.	26
2.1 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.	26
2.2 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	28
2.2.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	28
2.2.2 ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ – ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ.	28
2.2.3 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.	35
2.2.4 ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.	41
2.2.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	43
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.	43
3.1 ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.	43
3.2 Η ΖΗΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.....	45
3.3 Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.	47
3.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	51
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	51
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	51
4.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....	53

4.3 ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.	58
4.4 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	77
Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ – ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	77
5.1 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.	77
5.2 ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	88
ΕΡΕΥΝΑ	88
6.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	88
6.2 ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	88
6.3 ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	88
6.4 Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ	89
6.5 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ	89
6.6 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	90
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	100
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	102
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	102
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	104
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	108
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	109

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελλάδα από χώρα αποστολής μεταναστών στο παρελθόν, έγινε από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, χώρα υποδοχής. Η Ελλάδα πρόσφατα κλήθηκε να διευθετήσει ένα πρόβλημα που άλλες Ευρωπαϊκές χώρες αντιμετώπισαν πολύ πιο πριν. Οι χώρες "πλούσιου Βορρά" της Ευρώπης, - Γερμανία, Βρετανία, Ολλανδία, Βέλγιο, Γαλλία - απέκτησαν μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, -κυρίως τις δεκαετίες '60-'70- αξιοσημείωτες μεταναστευτικές μειονότητες, που έφταναν μέχρι και το 10% του εθνικού πληθυσμού τους. Το ρεύμα της μετανάστευσης στην Ελλάδα συνδέεται κυρίως με την καθεστωτική αλλαγή στην ανατολική Ευρώπη, αν και υπάρχουν και μεταναστευτικές μειονότητες που προέρχονται από την Αφρική και την Ασία. Οι μετανάστες αναζητούν, μέσω της εργασίας, μια καλύτερη ζωή από αυτή που τους προσφέρει η πατρίδα τους.

Βασικό στοιχείο που χαρακτηρίζει το σύγχρονο μεταναστευτικό φαινόμενο, είναι το γεγονός ότι η μετανάστευση δεν έχει τον οργανωμένο χαρακτήρα που είχε σε παλαιότερες εποχές και η αύξηση του αριθμού των μεταναστών οφείλεται κατά κύριο λόγο στην είσοδο στη χώρα μας με όχι «κανονικό» τρόπο. Παράλληλα ο αριθμός των χωρών αποστολής αυξάνεται, ενώ αυξάνονται και οι πρόσφυγες που ζητούν πολιτικό άσυλο.

Η Ελλάδα γίνεται πόλος έλξης οικονομικών μεταναστών και προσφύγων εκ του γεγονότος ότι αποτελεί γεωγραφικό κομβικό σημείο και προσελκύει τόσο από την Ευρώπη (Ανατολική και Κεντρική), όσο και από άλλες Μεσογειακές χώρες, καθώς και από χώρες της Ασίας και της Αφρικής.

Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ως προς την επιλογή της είτε ως χώρα τελικού προορισμού, είτε ως ενδιάμεσου προορισμού -«διαβατική» χώρα- από τους μετανάστες. Η μορφολογία των ελληνικών συνόρων και η δυσκολία φύλαξής τους διευκολύνει την είσοδο αλλοδαπών. Η εγγύτητά της με χώρες των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης που γνώρισαν κοινωνικοπολιτικές αναταραχές, αλλά και με αναπτυσσόμενες χώρες της Βόρειας Αφρικής, της Ανατολικής Μεσογείου για τον πληθυσμό των οποίων αποτελεί την πρώτη τουλάχιστον πύλη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Δυτικό Κόσμο.

Με την έξαρση του φαινομένου της μετανάστευσης όπως ήταν φυσικό, η χώρα και η κοινωνία μας βρέθηκαν απροετοίμαστες. Η αρχική αντίληψη που επεκράτησε ήταν ότι έχομε να κάνουμε με μια κατάσταση "φιλοξενούμενων εργατών", οι οποίοι θα βοηθούσαν απλώς την προσπάθεια ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας, κάτι που ήταν, λίγο ως πολύ, αποδεκτό από ευρέα στρώματα της κοινωνίας. Με τον χρόνο όμως έγινε σαφές ότι δεν επρόκειτο να διατηρηθεί επί πολύ αυτό το καθεστώς. Ως εκ τούτου, παρουσιάστηκαν τα φαινόμενα που παρατηρήθηκαν και σε άλλες χώρες υποδοχής, όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός, η ξеноφοβία, ο ρατσισμός, αλλά και τέθηκαν ζητήματα - κυρίως από την πλευρά των μεταναστών - όπως η διεκδίκηση ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, η οικογενειακή συνένωση κ.ά.

Οι παλαιότερες ισχυρές πεποιθήσεις στην Ελληνική κοινωνία, για ομοιογενές εθνικό κράτος, προϊόντος του χρόνου αδυνατίζουν. Συνειδητοποιείται το γεγονός της συνύπαρξης με τους αλλοδαπούς. Σιγά-σιγά πρυτανεύουν οι σκέψεις για ενσωμάτωση, κάτι που συνεπάγεται διευθέτηση των εργασιακών, εκπαιδευτικών, στεγαστικών και πολιτιστικών αναγκών των μεταναστών.

Καλούμαστε λοιπόν ως χώρα υποδοχής να λάβομε υπόψη μας ότι πολλοί από τους "φιλοξενούμενους εργαζόμενους" θα παραμείνουν για πολύ ή και για πάντα στον τόπο μας και θα φέρουν κοντά και τις οικογένειές τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.

Μετανάστευση είναι η μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου, μιας ομάδας ή ενός κοινωνικού συνόλου. Με άλλα λόγια, με τον όρο «μετανάστης» εννοούμε εκείνο το μέλος της κοινωνίας που εγκαταλείπει εκούσια τη χώρα του για να εγκατασταθεί σε μία άλλη χώρα, συνήθως περισσότερο αναπτυγμένη οικονομικά, με στόχο την αναζήτηση εργασίας. Αν και το φαινόμενο της μετανάστευσης αποτελούσε πάντοτε μία πάρα πολύ σημαντική παράμετρο στην ιστορία του πληθυσμού της Ελλάδας (υπήρξε κατά το παρελθόν χώρα εκροής μεταναστών), οι εξελίξεις των τελευταίων ετών οδήγησαν στη μετατροπή της χώρας μας σε τόπο εισροής μεταναστών. Η μεταβολή αυτή εμφανίστηκε δειλά στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '70, συνεχίστηκε στη δεκαετία του '80 και εντάθηκε στη διάρκεια της δεκαετίας του '90.

Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στην αγορά εργασίας είναι ιδιαίτερα σημαντικές αφού οι μετανάστες δραστηριοποιούνται στην αγορά εργασίας με διαφορετικό τρόπο και η συμμετοχή τους στο εργατικό δυναμικό είναι μεγαλύτερη από αυτή των γηγενών. Και τα δύο οφείλονται σε τρεις λόγους: πρώτον διότι οι οικονομικοί μετανάστες μεταναστεύουν για να εργαστούν, δεύτερον διότι δεν διαθέτουν τη στήριξη συγγενικών ή φιλικών τους προσώπων ώστε να επιλέξουν μία εκούσια μακρόχρονη παραμονή εκτός αγοράς εργασίας και τρίτον διότι αποσκοπούν στην συντομότερη επιστροφή στην πατρίδα τους με τις μεγαλύτερες δυνατές αποταμιεύσεις. Με κριτήριο το αν κατέχουν τις

σχετικές άδειες παραμονής και εργασίας τους διακρίνουμε στους νόμιμους και στους παράνομους.

Οι πολέμιοι των οικονομικών μεταναστών υποστηρίζουν ότι οι τελευταίοι με την εγκατάστασή τους σε μία χώρα δημιουργούν πλεονάζουσα προσφορά εργασίας η οποία εντείνει των ανταγωνισμό μεταξύ των ανέργων, οδηγεί σε μείωση του επιπέδου του εργατικού μισθού με συνέπεια να αυξάνεται η απασχόληση των μεταναστών και η ανεργία των εγχώριων εργαζομένων. Επίσης πιστεύουν ότι επιβαρύνουν δυσανάλογα τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και προστασίας αφού εκτιμάται ότι το κόστος της κάλυψής τους από τα αντίστοιχα ταμεία υπερβαίνει κατά πολύ τις εισφορές τους. Τέλος, υπάρχει μία αμφιβολία στους εγχώριους κατοίκους όσον αφορά στη συμβολή της μετανάστευσης στην αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος και στην κατανομή του εισοδήματος που θα παράγεται μετά την ένταξη των μεταναστών στον εγχώριο πληθυσμό και στο εγχώριο εργατικό δυναμικό.

Οι υπέρμαχοι των φιλελεύθερων μεταναστευτικών πολιτικών στην Ευρώπη υποστηρίζουν ότι οι οικονομικοί μετανάστες καλύπτουν θέσεις εργασίας που σε διαφορετική περίπτωση δεν θα καλύπτονταν ή θα καλύπτονταν με υψηλό κόστος από το εγχώριο εργατικό δυναμικό όπως για παράδειγμα είναι οι θέσεις εργασίας των οικιακών βοηθών και γενικότερα όλες οι θέσεις ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού στη γεωργία, στην κτηνοτροφία, στις κατασκευές, στον τουρισμό, κ.λπ.. Με αυτό τον τρόπο καλύπτονται ανταγωνιστικά θέσεις εργασίας σε τομείς όπου υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις και επιπρόσθετα επιβραδύνεται η διαδικασία μείωσης της ανταγωνιστικότητας των παραγωγικών μονάδων που βρίσκονται σε αυτούς τους κλάδους και υπόκεινται σε έντονο ανταγωνισμό από χώρες χαμηλού κόστους. Επιπρόσθετα όμως αναφέρουμε ότι, πέρα από την περίπτωση της ανειδίκευτης εργασίας, τα τελευταία χρόνια πολλές χώρες ανταγωνίζονται για την προσέλκυση

υψηλής ποιότητας εξειδικευμένου εργατικού και επιστημονικού δυναμικού για να ενισχύσουν το πλεονέκτημά τους και την εξειδίκευσή τους σε τομείς προηγμένης τεχνολογίας και υψηλούς διεθνούς ανταγωνιστικότητας.

Στην περίπτωση όμως αυτή το πρόβλημα δημιουργείται όχι στην χώρα υποδοχής αλλά στις αναπτυσσόμενες χώρες προέλευσης των μεταναστών οι οποίες υφίστανται την απώλεια του εξειδικευμένου δυναμικού. Τέλος, οι υπέρμαχοι της μετανάστευσης υποστηρίζουν ότι στην περίπτωση των νόμιμων μεταναστών ενισχύεται η βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης αφού με την οικονομική συνεισφορά των τελευταίων μπορούν να αντιμετωπιστούν τα σοβαρά οικονομικά προβλήματα που αυτά αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα στις χώρες όπου εμφανίζεται το φαινόμενο της υπογεννητικότητας.

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.

Η μετανάστευση αποτελεί ένα σημαντικό φαινόμενο της ανθρώπινης ζωής. Από καταβολής κόσμου, ο άνθρωπος μετακινείται από τόπο σε τόπο αναζητώντας πιο ευνοϊκούς τρόπους επιβίωσης. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι στην έρημο της κεντρικής Ασίας γίνονταν μεταναστεύσεις ολόκληρων φυλών επί 3.000 χρόνια περίπου ενώ, υπάρχουν αρχαιολογικές ενδείξεις για προϊστορικές μετακινήσεις στην Κίνα και την Ευρώπη. Γενικά όμως, οι άνθρωποι που ζούσαν σε μέρη που περιστοιχίζονταν από βουνά σε σχέση τις πεδιάδες δεν μετακινούνταν τόσο συχνά καθώς, οι προϊστορικοί άνθρωποι στις μετακινήσεις χρησιμοποιούσαν δρόμους με λιγότερα εμπόδια. Προτιμούσαν έτσι, να μετακινηθούν πηγαίνοντας από παραθαλάσσια μέρη αντί να τα διασχίσουν ή προτιμούσαν ν' ακολουθήσουν τις όχθες

των ποταμών περνώντας μέσα από κοιλάδες όπως, του Νείλου ή του Τίγρη και του Ευφράτη, που ήταν οι πρώτες που κατοικήθηκαν και ανέπτυξαν αξιόλογο πολιτισμό το έτος 4.000 π.Χ. περίπου.

Αλλά ενώ, ο πολιτισμός μετακινήθηκε αρχικά ανατολικά περνώντας το 3.000 π.Χ από την Μικρά Ασία στις Ινδίες και το 2.000 – 1.000 π.Χ. στην Κίνα, η προέλευση του είναι κυρίως δυτική καθώς, το 2.000 π.Χ εξαπλώθηκε στην Βαβυλώνα, το 1.300 – 612 π.Χ. στην Ασσυρία, το 500 π.Χ στην Περσία, το 600 – 300 π.Χ στην Ελλάδα, το 500 – 400 π.Χ. στην Ρώμη, το 450 – 1400 μ.Χ. στην Γαλλία και το 1.300 – 1.500 μ.Χ. στην Ισπανία και την Αγγλία. Από εκεί, το 1.800 μ.Χ. πέρασε στην Αμερική και το 1.900 μ.Χ. στην Κίνα. Η δυτική αυτή μετακίνηση των λαών των εθνών οφειλόταν συνήθως, στην αναζήτηση καλλίτερων συνθηκών διαβίωσης και θρησκευτικής ή πολιτικής ελευθερίας. Γενικά προκύπτει ότι, η μετανάστευση από απόψεως κατοίκων, γλώσσας και εθνικής ταυτότητας έχει αλλάξει ριζικά την σύνθεση ολόκληρων χωρών και ηπείρων. Έτσι, μετά από 400 χρόνια η Αμερική, η Αυστραλία, η Ωκεανία, το Βόρειο ήμισυ της Ασίας και μερικά μέρη της Αφρικής κατακτήθηκαν από τους λευκούς. Στην νέα της μορφή η μετανάστευση, που γίνεται κυρίως για οικονομικούς λόγους, εμφανίζεται ιδιαίτερα έντονη με την έναρξη της εκβιομηχάνισης στις πιο προηγμένες χώρες. Στο πρώτο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα πάνω από 100.000 άτομα μετανάστευσαν από την μια χώρα στην άλλη. Μεγάλη μεταναστευτική κίνηση παρατηρείται κυρίως, απ' όλα τα μέρη του κόσμου καθώς, πολλές χιλιάδες ανθρώπων μετακινούνται στον Νέο Κόσμο με τις απέραντες εκτάσεις εύφορης γης και την αλματώδη βιομηχανική ανάπτυξη που απαιτεί πολλά εργατικά χέρια. Η Ελλάδα υπήρξε από τις χώρες που πρόσφερε στις Η.Π.Α το περισσότερο δυναμικό της καθώς, από το 1900 έως το 1921 μετανάστευσαν συνολικά 384.00 άτομα. Η υπερπόντια αυτή μεταναστευτική δύναμη

αναχαιτίστηκε όμως μετά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, με τα περιοριστικά μέτρα που έλαβε για να εμποδίσει την εισροή και άλλων ξένων μεταναστών, η κυβέρνηση των Η.Π.Α το 1920.

Τα κενά που δημιούργησε όμως η υπερπόντια αυτή μετανάστευση ήλθε να καλύψει, στην Ελλάδα, ο πληθυσμός που μετακινήθηκε με την Μικρασιατική καταστροφή. Συνολικά την περίοδο αυτή επέστρεψαν στην χώρα πάνω από 1.300.000 πρόσφυγες. Οι επιπτώσεις δε, του μεγάλου αυτού αριθμού των προσφύγων ήταν μακροπρόθεσμα πολύ θετικές καθώς, οι πιο πολλοί ήταν κάτοικοι πόλεων (Επιστήμονες, Έμποροι, Τεχνίτες ή Εργάτες) που με την πείρα τους στην βιομηχανία, την βιοτεχνία, το εμπόριο και τις τραπεζικές συναλλαγές και αναζωογόνησαν την ελληνική οικονομία. Εμφανίστηκαν έτσι, την περίοδο του μεσοπολέμου, πολλές βιομηχανίες που αύξησαν τις ευκαιρίες για απασχόληση των εργατών που έμεναν σε αδράνεια ή υποαπασχόληση, μειώνοντας παράλληλα την επιθυμία πολλών να μεταναστεύσουν σε άλλες χώρες καθώς, είναι γεγονός ότι, την περίοδο αυτή, με τα πλούσια μεταναστευτικά εμβάσματα από τις Η.Π.Α υπήρχε έντονο το συναίσθημα της ξενιτιάς Στην αναχαίτιση του υπερπόντιου αυτού μεταναστευτικού ρεύματος συνετέλεσε πολύ με τις καταστρεπτικές του συνέπειες, ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος. Από το 1950 αρχίζει έτσι πάλι, η μετακίνηση κυρίως, προς την Αμερική, την Αυστραλία και τον Καναδά, λόγω της υποαπασχόλησης και της ανεργίας στην χώρα πολλών Ελλήνων. Θεωρείται ότι μόνο στο διάστημα 1953 – 1964 μετανάστευσαν σε υπερπόντιες χώρες 250.00 Έλληνες.

Πολλά δυτικό – Ευρωπαϊκά κράτη που αποκαταστάθηκαν κοινωνικά, μετά τις ζημιές του πολέμου, και αύξησαν ραγδαία την οικονομία τους, απορρόφησαν όχι μόνο το δικό τους εργατικό δυναμικό, αλλά δημιούργησαν ανάγκες για ξένα εργατικά χέρια. Τα κράτη αυτά προσέλκυσαν έτσι, πολλούς Έλληνες όχι μόνο για τα ημερομίσθια που

ήταν αρκετά υψηλά, αλλά και γιατί βρίσκονταν πιο κοντά στην πατρίδα και με τι συχνότερες επισκέψεις μετριάζονταν η νοσταλγία των ξενιτεμένων ενώ η μετακίνηση τους στοίχιζε λιγότερο. Η Γαλλία υπήρξε η πρώτη χώρα που ενδιαφέρθηκε για Έλληνες εργαζόμενους και υπέγραψε με την χώρα μας ειδικές μεταναστευτικές συμβάσεις που κατοχύρωναν τα δικαιώματα των μεταναστών και της οικογένειάς τους που άφηναν φεύγοντας. Παρόμοιες μεταναστευτικές συμβάσεις έγιναν αργότερα, στο Βέλγιο, την Γερμανία και άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Η μεγαλύτερη όμως απορρόφηση του ελληνικού εργατικού δυναμικού έγινε από την Γερμανία. Γενικά, σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, από το 1995 και μετά μετανάστευσαν στην Ευρώπη πάνω από 750.000 άτομα, το 80% των οποίων εγκαταστάθηκαν στην Δ. Γερμανία και το 4% στην Ιταλία ενώ, ένα πολύ μικρό αριθμό συγκέντρωσαν άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η μεγαλύτερη όμως μεταναστευτική κίνηση προς την Ευρώπη παρατηρείται στις περιόδους 1962 – 1965 και 1969 – 1970. Μετά το 1970 αρχίζει κάποια βαθμιαία κάμψη και παρατηρείται αντίθετα ανάμεσα στους Έλληνες μετανάστες μια τάση επιστροφής στην πατρίδα. Το φαινόμενο αυτό μερικώς, ερμηνεύεται από το γεγονός ότι ο ρυθμός ανάπτυξης στις χώρες υποδοχής υποχώρησε και η οικονομική κατάσταση των χωρών αποστολής, όπως η Ελλάδα, βελτιώθηκε σημαντικά ευνοώντας τον επαναπατρισμό.

1.3. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.

Ο ορισμός της μετανάστευσης δεν αποτελεί ένα εύκολο θέμα μιας και επηρεάζεται από ποικίλους ιδεολογικο-πολιτικούς και κοινωνικούς παράγοντες καθώς και θεωρητικές προϋποθέσεις.

Ως μετανάστευση ορίζουμε τη φυσική μετάβαση ατόμων και ομάδων από μία κοινωνία σε κάποια άλλη (Eisenstadt, 1953) ή κάθε γεωγραφική μετακίνηση μεγάλου αριθμού ατόμων (Sauvy, 1996) ή τη μεταφορά ανθρώπινου κι εργατικού δυναμικού από μία περιοχή σε κάποια άλλη (Castles & Kosack, 1973).

Από την παράθεση αυτή των ορισμών καταδεικνύεται ότι μπορεί μεν κύριο χαρακτηριστικό της μετανάστευσης αποτελεί η γεωγραφική κινητικότητα αλλά το τι κάθε φορά ορίζεται σαν μετανάστευση εξαρτάται από κοινωνικοοικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες. Για παράδειγμα σήμερα, μιλώντας για μετανάστευση εννοούμε την οικονομική μετανάστευση, διαχωρίζοντάς την έτσι από τις άλλες μορφές μετανάστευσης που μπορεί να πάρει και που είναι η προσφυγική και η ανταλλαγή πληθυσμού.

Ο Borjas εντοπίζοντας τη δυσκολία που μπορούν να επιφέρουν οι πολιτικοοικονομικές συνθήκες, μιλάει για τη μετανάστευση διακρίνοντάς την με βάση «παράγοντες προσέλκυσης» (pull) ή «απόθησης» (push). Οι «παράγοντες προσέλκυσης» ήταν αυτές που καθόρισαν τον μεταναστευτικό χαρακτήρα στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα όπου οι μετανάστες αυτοεπιλέγονταν από τη χώρα υποδοχής τους και η βάση των αναγκών της σε εργατικό δυναμικό η χώρα επέλεγε διαμορφώνοντας μία πολιτική μετανάστευσης στηριζόμενη σε «συμβάσεις εργασίας» και διακρατικές συμφωνίες.

Η σημερινή πραγματικότητα όμως, με την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων, την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και τη δημογραφική έκρηξη, δημιουργεί τους «παράγοντες απόθησης» που καθορίζουν πλέον τις μεταναστατευτικές κινήσεις.

Οι ίδιες περίπου δυσκολίες συναντώνται και στην προσπάθεια ορισμού της έννοιας μετανάστης. Έχουν υπάρξει δραματικοί μετασχηματισμοί στο ρυθμιστικό περιβάλλον της μετανάστευσης σε

ολόκληρη την Ευρώπη που ακολούθησε αμέσως μετά το νέο κύμα μετανάστευσης που άρχισε προς το τέλος της δεκαετίας του '80/νωρίς η δεκαετία του '90 δημιουργώντας νέες ευαίσθητα πληθυσμιακά ομάδες όπως αυτές των προσφύγων, των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο. Έννοιες που παρόλο μπορεί να ταυτίζονται ή να αλληλοκαλύπτονται στην καθημερινότητα μας, δεν ταυτίζονται μεταξύ τους. Προτού λοιπόν προχωρήσουμε στον αποσαφήνιση του όρου «μετανάστης» καλό είναι πρώτα να γίνει ο διαχωρισμός των προαναφερθέντων εννοιών.

Σύμφωνα λοιπόν με τη διεθνή βιβλιογραφία:

- **Οι αιτούντες άσυλο** είναι άνθρωποι που έχουν καταθέσει αίτηση για άσυλο στη χώρα υποδοχής και αναμένουν την έγκρισή της. Είναι άτομα που εγκατέλειψαν τη χώρα τους λόγω πολιτικών ή ιδεολογικών πεποιθήσεων και που η επιστροφή τους σε αυτές εγκυμονεί κινδύνους για την ακεραιότητά τους εξαιτίας της φυλετικής τους ταυτότητας ή πολιτικών και θρησκευτικών πεποιθήσεων. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, δεν έχουν το δικαίωμα εργασίας εκτός αν αποκτήσουν και την αντίστοιχη άδεια.
- **Πρόσφυγες:** είναι αυτοί που έχουν λάβει πολιτικό άσυλο και τους χορηγείται άδεια αορίστου παραμονής στη χώρα με πλήρη εργασιακά δικαιώματα
- **Μετανάστες:** Υπήκοοι κρατών εκτός ΕΕ που έχουν εισέλθει νόμιμα ή παράνομα στην Ελλάδα ή άλλες χώρες της ΕΕ με σκοπό την εγκατάσταση και την ανεύρεση προσωρινής ή μόνιμης εργασίας. Όσον αφορά την Ελλάδα οι μετανάστες μπορούν να ταξινομηθούν σε 3 κατηγορίες:
 1. Επαναπατρισμένους έλληνες και έλληνες της διασποράς καθώς και παλιννοστούντες. Ο αριθμός των ποντίων που επαναπατρίστηκαν την

δεκαετία 1987-1997 υπολογίζεται στους 80,000 ενώ στις αρχές του 1999 ο αριθμός αυτός έφτασε στις 150,000.

2. Μετανάστες με άδεια εργασίας, άτομα δηλαδή από άλλες χώρες που αναγκάζονται λόγω δουλειάς να μεταναστεύσουν στη χώρα μας (π.χ. στελέχη πολυεθνικών). Ο αριθμός υπολογίζεται στις 25,000-30,000.

3. Παράνομοι μετανάστες κυρίως από βαλκανικές χώρες και την πρώην Σοβιετική Ένωση.

- **Ξένοι εργαζόμενοι (foreign workers):** αναφερόμαστε σε αυτούς που εργάζονται στον αγροτικό ή τουριστικό τομέα σε εποχιακή βάση με άδεια εργασίας όμως. Ιδιαίτερα τη δεκαετία του 70 η κατηγορία αυτή ήταν ιδιαίτερα πολυπληθής στον βιομηχανικό τομέα με αντίστοιχη όμως μείωση κατά τη δεκαετία του 80.

Η CEDEFOP προτείνει έναν άλλον διαχωρισμό, που περιλαμβάνει περισσότερο λεπτομερείς τύπους μετανάστευσης:

- **Μετανάστευση για λόγους εκπαίδευσης:** Αυτός ο τύπος συμπεριλαμβάνεται γιατί τελικά το κίνητρό τους καταλήγει να είναι οικονομικό και περιλαμβάνει τους σπουδαστές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αλλά και αντίστοιχο ακαδημαϊκό προσωπικό που κινούνται προς χώρες με παρόμοια ή ανώτερα επίπεδα εκπαίδευσης σε σχέση με τη χώρα προέλευσής τους.
- **Μετανάστευση για κατάρτιση:** περιλαμβάνει τους επαγγελματίες εκείνους που περνούν ένα σχετικό διάστημα σε κάποια χώρα προκειμένου να εξοικειωθούν με τις σύγχρονες τεχνολογίες ή άλλα ειδικευμένα προϊόντα.
- **Μετανάστευση για επαγγελματικούς λόγους:** εδώ περιλαμβάνονται άτομα που ταξιδεύουν για λόγους απασχόλησης.
- **“Φιλοξενούμενοι εργάτες”(contract migration):** το είδος αυτό μετανάστευσης εμφανίζεται όταν αναγνωρίζεται η ανειδίκευτη ή

ημι-ειδικευμένη εργασία για λόγους απασχόλησης σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

- **Μετανάστευση για μόνιμη τακτοποίηση (settlement migration):** ο τύπος αυτός αναφέρεται στα άτομα που πηγαίνουν σε μία χώρα με σκοπό τη μόνιμη κατοικία.
- **Παράνομη μετανάστευση:**
- Το φαινόμενο της μετανάστευσης τις τελευταίες δεκαετίες έχει πάρει ιδιαίτερες διαστάσεις, προσδίδοντάς του το χαρακτήρα ενός «νέου στοιχήματος» στο οποίο οι σύγχρονες κοινωνίες καλούνται να ανταποκριθούν και να ισορροπήσουν ανάμεσα στην επιτυχή αξιοποίηση αυτής της δυναμικής και στην πρόληψη πιθανών προβλημάτων που
- γεννά τούτη η συνύπαρξη.

1.4 ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.

Η μετανάστευση, αν και πολύ παλιό φαινόμενο, πήρε στον 20ο αιώνα ιδιαίτερη σημασία, καθώς άλλαξε το status του ευρωκεντρικού μοντέλου, βασισμένο στο λίγο ως πολύ σε ένα ομοιογενές εθνικό κράτος.

Ο Ravenstein (1889) ήταν από τους πρώτους που επιχείρησαν να ερμηνεύσουν την μετανάστευση διατυπώνοντας κάποιες αρχές οι οποίες αφορούσαν προβλήματα υπερπληθυσμού, δυσμενές νομικό πλαίσιο, υψηλή φορολογία και αρνητικό κοινωνικό περιβάλλον και θέτοντας ως κυρίαρχο κίνητρο τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και του βιοτικού επιπέδου.

Τα σπουδαιότερα από αυτά τα μεταναστευτικά ρεύματα και οι συνακόλουθες αιτίες τους μπορούν μόνο αδρά να αναφερθούν εδώ. Σχηματικά αναφέρεται η διάκριση σε μετανάστευση από ανατολή σε

δύση και από νότο σε βορρά. Υπάρχουν επίσης και οι ενδοευρωπαϊκές/ενδοκοινοτικές μετακινήσεις. Στην πρώτη περίπτωση εντάσσεται το κύμα που προήλθε από την αποαποικιοποίηση, αλλά και αυτό που οφείλεται σε πολιτικές διώξεις και, πιο πρόσφατα, στην καθεστωτική αλλαγή των ανατολικοευρωπαϊκών χωρών. Τα αίτια των εν λόγω μετακινήσεων είναι οικονομικά (οικονομική μετανάστευση), πολιτικά (π.χ. διώξεις αυταρχικών καθεστώτων) και πολιτιστικά. Στην δεύτερη περίπτωση (“νότου - βορρά”) τα αίτια είναι κυρίως οικονομικά (π.χ. η ανεργία, η φτώχεια και η πείνα της Αφρικανικής ηπείρου) ενώ στην Τρίτη περίπτωση, ισχύουν οι ίδιες αιτίες, τουλάχιστον πριν την δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε, να πούμε ότι η βασικότερη αιτία της μετανάστευσης πρέπει να αναζητηθεί στην διαφορά οικονομικής, πολιτικής (δημοκρατικής) και πολιτιστικής ανάπτυξης ανάμεσα στις Ευρωπαϊκές μητροπόλεις και στις χώρες της “περιφέρειας” σ’ ένα αιώνα που χαρακτηρίστηκε από συνεχή διεθνοποίηση, τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και διάδοση ιδεολογιών χειραφέτησης με αποτέλεσμα τις πολλαπλές κινητοποιήσεις των πληθυσμών. παράγοντες που επηρεάζουν την μετανάστευση και γενικότερα ωθούν τους πολίτες να μεταναστεύουν σχετίζονται τόσο με ευρύτερους οικονομικο-κοινωνικούς παράγοντες, όσο και με παράγοντες που σχετίζονται με το προφίλ της περιοχής και με τα προσωπικά χαρακτηριστικά των ατόμων που μετακινούνται. Για παράδειγμα οι εισοδηματικές διαφορές μεταξύ χώρας – προορισμού και χώρας προέλευσης επηρεάζουν θετικά τη μετανάστευση. Όσο αυξάνεται η διαφορά ανάμεσα στους μισθούς στη χώρα – προορισμού και στη χώρα προέλευσης, τόσο αυξάνεται η μετανάστευση. Η γεωγραφική απόσταση ανάμεσα στη χώρα προορισμού και στη χώρα προέλευσης επηρεάζει εξίσου τη μετανάστευση. Όσο μειώνεται αυτή η απόσταση, αυξάνονται οι πιθανότητες των ατόμων για μετανάστευση. Σύμφωνα με τον Schwarz

(1973) υπάρχει μία αρνητική σχέση ανάμεσα στην απόσταση και στην πιθανότητα ενός ατόμου να μεταναστεύσει.

Εκτός όμως από τη διαφορά των μισθών ως σημαντικό παράγοντα της μετανάστευσης, ο Stiglitz (1974) πρόσθεσε και τον παράγοντα «χρόνος αναζήτησης εργασίας». Όσο επιμηκύνεται ο χρόνος αναζήτησης εργασίας στην χώρα προορισμού, τόσο μειώνεται η πιθανότητα για μετανάστευση.

Σύμφωνα με τον Borjas (1996) τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων επηρεάζουν τη μετανάστευση. Για παράδειγμα η μετανάστευση είναι περισσότερο διαδομένη στους νέους και στους πιο μορφωμένους.

Το άνοιγμα των οικονομιών και γενικότερα ο διεθνής ανταγωνισμός μπορεί να επηρεάσει τη μετανάστευση. Κατά κανόνα η μετανάστευση διευκολύνεται στα πλαίσια ενός περισσότερο ανοικτού διεθνούς συστήματος, στο βαθμό που οι πλουσιότερες χώρες μπορούν να αναζητούν εξειδικευμένη εργασία από τις φτωχότερες χώρες. Βέβαια η διεθνοποίηση της οικονομίας προσδιορίζει σε σημαντικό βαθμό και την παραγωγική διάρθρωση των οικονομιών και ως εκ τούτου και το ύψος και το είδος της μετανάστευσης.

Σαν αποτέλεσμα αυτών των παραγόντων οι πιο ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης, ιδίως αυτές του “πλούσιου Βορρά”, απέκτησαν, ιδίως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αξιoσημείωτες μεταναστευτικές μειονότητες, που έφταναν μέχρι και το 10% του εθνικού πληθυσμού. Γερμανία, Βρετανία, Ολλανδία, Βέλγιο, Γαλλία, ήταν από τις πρώτες ευρωπαϊκές χώρες που έγιναν “χώρες υποδοχής”. Πάντως το άνοιγμα στους “ξένους”, που οφειλόταν στις διεθνείς ανακατατάξεις, δεν θα υλοποιείτο, αν οι χώρες αυτές δεν είχαν τη σχετική βούληση, υπαγορευμένη, τις περισσότερες φορές, από οικονομικές σκοπιμότητες (π.χ. στην φάση της ανασυγκρότησης των κατεστραμμένων από τον

πόλεμο οικονομιών, οπότε υπήρχε ανάγκη για φτηνή εργατική δύναμη), ή οφειλόμενη υποχρέωση, που πρέπει να αναζητηθεί στο αποικιοκρατικό παρελθόν ή και στο δημοκρατικό παρόν. Αξιοσημείωτες μεταναστευτικές μειονότητες απέκτησαν αργότερα και άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ιδίως όταν αναπτύχθηκαν περισσότερο και ενσωματώθηκαν στη ζώνη της Ε.Ε. Έτσι, οι χώρες της νότιας Ευρώπης, που κάποτε ήταν “χώρες αποστολής”, μετατράπηκαν σε “χώρες υποδοχής”, συναντώντας με τη σειρά τους τις δυνάμεις και τους προβληματισμούς που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Στην περίπτωση της Ελλάδας οι παράγοντες που επηρέασαν τη μετανάστευση προς αυτή τη χώρα είναι η γεωγραφική της θέση, η σχετική αντικειμενική αδυναμία αξιόπιστου ελέγχου των συνόρων, λόγω της μορφολογίας του εδάφους, το μεγάλο μέγεθος της παραοικονομίας, εκεί οι μετανάστες μπορούν να απασχοληθούν ευκολότερα και γρηγορότερα απ’ ότι στην επίσημη οικονομία, και η δομή της ελληνικής οικονομίας που σημαντικό μέρος της οικονομικής δραστηριότητας στηρίζεται στην εργασία, δηλαδή είναι εντάσεως εργασίας.

1.5 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.

1.5.1 Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Το 1957 στη Ρώμη, αμέσως μετά την ίδρυση της ΕΟΚ, στην ατζέντα των θεμάτων που απασχολούν έντονα τις χώρες μέλη τίθεται και το ζήτημα της «ελεύθερης κυκλοφορίας των μισθωτών εργαζομένων». Ο όρος μετανάστευση δεν χρησιμοποιήθηκε μιας και εξαιτίας των κομμουνιστικών κρατών και της κλειστής μορφής του μέχρι τότε οι χώρες μιλούσαν για πολιτικό άσυλο και μόνο.

Η πετρελαϊκή κρίση και η κρίση του κράτους πρόνοιας καθώς και των μορφών απασχόλησης και εργασίας σε συνδυασμό με την αυξημένη ανεργία σε όλη τη δεκαετία του 1970, θα δημιουργήσουν εκρηκτικά προβλήματα σε περιοχές με, ήδη, εγκαταστημένους μεταναστευτικούς πληθυσμούς και θα οδηγήσουν στην σκλήρυνση της μεταναστευτικής πολιτικής.

Η Συνθήκη του Maastricht εισάγει η έννοια του τα ζητήματα ασύλου και μετανάστευσης οδηγώντας στη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) μέσω της οποίας γίνεται οργανωμένη αντιμετώπιση του μεταναστευτικού ρεύματος με την κοινοτικοποίηση θεμάτων πολιτικού ασύλου, θεωρήσεις αδειών κτλ σηματοδοτώντας συγχρόνως και το πέρασμα από την οικονομική στην πολιτική ένωση των χωρών μελών της Ε.Ε.

Το 1999 στο Tampere της Φιλανδίας η Ε.Ε υιοθετεί ορισμένες βασικές αρχές σε σχέση με την μετανάστευση και τη δημιουργία κι ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με τις χώρες προέλευσης του μεταναστευτικού δυναμικού. Τον Νοέμβριο του 2001 η Επιτροπή παρουσίασε την Ανακοίνωση «για μία Κοινή Πολιτική για την Παράνομη Μετανάστευση»¹⁵, η οποία αποτέλεσε και τη βάση για το Πρόγραμμα Δράσης που υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laaken το 2001.

Η Ανακοίνωση στο πρώτο μέρος εντοπίζει το όλο πρόβλημα στις χώρες προέλευσης και προσπαθεί να τονίσει τη σημασία της ευρύτερης δομικής ανάπτυξης αυτών των χωρών (πολιτική ειρήνης, οικονομική ανάπτυξη, πολιτική σταθερότητας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων). Στο δεύτερο μέρος προχωρά σε ένα σύνολο εξειδικευμένων θεμάτων. Έτσι στο ζήτημα της πολιτικής θεωρήσεων αφενός δίνεται έμφαση στη βελτίωση της ασφάλειας των θεωρήσεων (με την καθιέρωση θεώρησης ενιαίου τύπου), αφετέρου προτείνεται η βελτίωση των διοικητικών

δομών των σχετικών με τις θεωρήσεις αυτές. Τέλος, προτείνονται οι αναγκαίες αλλαγές στις νομοθεσίες των κρατών – μελών για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της «παράνομης διακίνησης» (smuggling) και «εμπορίας» (trafficking) ανθρώπων σε συνάρτησης με πιο συνεκτικές πολιτικές επανεισδοχής και επιστροφής των λαθρομεταναστών.

Για την πιο περισσότερο αποτελεσματική αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης η Επιτροπή προέβη σε Πρόταση προς το Συμβούλιο για τη χορήγησης περιορισμένης διάρκειας άδειας παραμονής στα θύματα των δικτύων της λαθρομετανάστευσης (trafficking in humanbeings), τα οποία αποφασίζουν να συνεργαστούν με τις δημόσιες αρχές.

Η στροφή είναι σαφής στην αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης ανάμεσα στο Συμβούλιο του Tampere και στο τελευταίο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης. Η έμφαση μεταβαίνει από την προώθηση της συνεργασίας με τις χώρες προέλευσης και την ενίσχυση αυτών προς την ολοένα και περισσότερο εκφραζόμενη ανάγκη λήψης άμεσων μέτρων για τη φύλαξη των συνόρων και τον επανακαθορισμό της στάσης της Ε.Ε. απέναντι σε τρίτες χώρες που δεν καταβάλλουν προσπάθειες για τον περιορισμό του φαινομένου

Παρ' όλες τις σημαντικές προσπάθειες, από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών, για μία ενιαία αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης, αυτές οι προσπάθειες προσκρούουν στις εξουσίες των εθνικών κρατών και έχουν το μειονέκτημα να είναι απομακρυσμένες από την τοπική κοινωνία.

Το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 και η ταυτόχρονη έξαρση του ισλαμικού φονταμεταλισμού, δημιουργεί ένα έντονο ανασφάλειας στις δυτικές κοινωνίες αισθάνονται μπροστά στην πραγματικότητα της παράνομης μετανάστευσης.

Οι μεταναστευτικές ροές αντιμετωπίζονται ολοένα και περισσότερο σαν δυνητικοί παράγοντες τροφοδοσίας «τρομοκρατικών» πυρήνων εντός της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ζητήματα αποσταθεροποίησης του κοινωνικού ιστού, απειλής του «κράτους πρόνοιας», ανεργίας, διατάραξης της κοινωνικής συνοχής συσχετίζονται με την αυξημένη παράνομη μετανάστευση και πολλές φορές «μεταφράζονται» σε πολιτικό επίπεδο μέσα από την ενίσχυση ξενοφοβικών και ρατσιστικών κομμάτων.

1.5.2 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.

Οι αλλαγές που επέφεραν οι σύγχρονες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες και η μετατροπή της Ελλάδας σε χώρα υποδοχής προσφύγων δημιούργησαν νέα προβλήματα τα οποία άλλες χώρες (λ.χ. Γερμανία, Αμερική, Αυστραλία) αντιμετώπισαν σε μεγάλο μήκος χρόνου είτε με νομιμοποίησή τους είτε με μέτρα καταστολής.

Επιπροσθέτως η πίεση των αναγκών της προσαρμογής της οικονομίας στα κριτήρια της ΟΝΕ δυσκόλεψε αυτήν την κατάσταση. Η διογκούμενη ανεργία, οι διαρθρωτικές αλλαγές στην δομή της οικονομίας, το κύμα των παλιννοστούντων ομογενών και άλλα ζητήματα που χαρακτήρισαν έντονα την δεκαετία του 1990 αποτέλεσαν τη συγκυρία μέσα στην οποία έπρεπε να διευθετηθεί το μεταναστευτικό ζήτημα.

Απαραίτητες δομές και προϋποθέσεις για την ομαλή ένταξη και αφομοίωση στην ουσία δεν υπήρχαν. Ούτε καν αντίστοιχες πολιτικές που θα μπορούσαν να ρυθμίσουν ζητήματα που την τελευταία δεκαετία παρουσιάστηκαν πολύ έντονα όπως η διεκδίκηση ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, η ανάγκη για οικογενειακή συνένωση, το

ζήτημα του κοινωνικού αποκλεισμού και η ένταξη στο κοινωνικό σύνολο.

Οι πρώτες προσπάθειες στον τομέα της μεταναστευτικής πολιτικής στην παρελθούσα δεκαετία είχαν τον χαρακτήρα δειλών μάλλον βημάτων στην κατεύθυνση του περιορισμού της παράνομης - κατά βάση- μετανάστευσης. Ωστόσο, η ασταθής πολιτική κατάσταση στα βόρεια σύνορά μας δημιούργησε ένα ανεξέλεγκτο ρεύμα μεταναστών στη χώρα μας που διευκολύνθηκε από την ύπαρξη παρα-οικονομίας στην Ελλάδα.

Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού μεταναστών αναδείχθηκε σε σημαντικό πολιτικό θέμα επειδή συνέτρεξαν κατά την παρελθούσα δεκαετία και μία σειρά από παράγοντες όπως η αυξημένη ανεργία, η μαζικότητα στα μεγάλα αστικά κέντρα, το αίσθημα οικονομικής και προσωπικής ανασφάλειας, η κατά καιρούς ένταση πολλών εθνικών θεμάτων και οι εν γένει σημαντικές ανακατατάξεις και αναστατώσεις του κοινωνικού ιστού.

Η πρώτη απόπειρα πάντως μίας κάποιας ρύθμισης σε σχέση με τους «ξένους» τοποθετείται στα 1929 όπου με τον αντίστοιχο νόμο ν.4310 της 6/16 Αυγούστου “ περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων” ρυθμίζονται τα πρώτα θέματα αλλοδαπών στην Ελλάδα και ο οποίος ίσχυσε για 60 περίπου χρόνια. Βάσει αυτού ρυθμίζονταν ορισμένες υποχρεώσεις των αλλοδαπών έναντι του κράτους καθώς και ορισμένα δικαιώματα. Αντικαταστάθηκε το 1991 από το νόμο ν.1975/1991 “Είσοδος - έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις”. Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτού του νόμου άδεια παραμονής χορηγούνταν μόνο στους αλλοδαπούς που είχαν συμβόλαιο εργασίας και άδεια μόνιμης παραμονής μόνο μετά από 15 χρόνια για τους υπηκόους εκτός Ε.Ε.

Επίσης θεσπίζει το μέτρο της επαναπροώθησης στη χώρα προέλευσης ή καταγωγής των αλλοδαπών, οι οποίοι παράνομα εισέρχονται ή εξέρχονται στο Ελληνικό έδαφος.

Το 1997 με δύο προεδρικά διατάγματα επιχειρείται η πρώτη απόπειρα νομιμοποίησης η οποία όμως δεν έτυχε των καλύτερων αποτελεσμάτων και επιπροσθέτως οδήγησε σε μαζικές απελάσεις. Τα προεδρικά διατάγματα Π.Δ. 358 και 359 διακρίνουν πλέον μόνο ανάμεσα σε νόμιμα και παράνομα εργαζόμενο αλλοδαπό εξισώνοντας τους μετανάστες με τους ημεδαπούς ως προς το μισθό και τις συνθήκες εργασίας.

Ο νέος νόμος 2910/2001 έχει τύχει έντονης κριτικής μιας και πολλοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν ότι θα αυξήσει την παράνομη μετανάστευση λόγω της αδυναμίας εξασφάλισης υγειονομικής περίθαλψης, τη δυσκολία ανανέωσης εγγράφων και τη μικρή διάρκειά τους καθώς και λόγω της υπερβολικής επιβάρυνσης των μεταναστών για την απόκτηση των απαιτούμενων εγγράφων και δικαιολογητικών.⁷

Τόσο τα κενά όσο και οι παραλείψεις αλλά και ο μεγάλος βαθμός “αναληψίας” της ελληνικής νομοθεσίας απέναντι στο ευαίσθητο ζήτημα των μεταναστών ενδεχομένως να οφείλεται:

1. στην αδυναμία ενσωμάτωσης του συνόλου των μεταναστών στη νόμιμη πλευρά της οικονομίας και την έξοδό της από το καθεστώς παρανομίας και μαύρης εργασίας.
2. στα “δάνεια” από ξένες νομοθεσίες τα οποία αποδείχθηκαν δυσλειτουργικά για την ελληνική πραγματικότητα
3. η έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού και χάραξη μεταναστευτικής πολιτικής

Μία απλούστευση των διαδικασιών και ενίσχυση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης θα βοηθήσουν στην κατανόηση της μετανάστευσης και διαχείρισής της ως νέο κοινωνικό πλούτο και να

συμβάλλει στην αναδιάρθρωση και εκλογίκευση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας και της οικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

2.1 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.

Η Ευρώπη εξακολουθεί να είναι ένα από τα σημαντικότερα κέντρα μετανάστευσης εφόσον περισσότερα από 20 εκατομμύρια αλλοδαπών ζουν στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με κίνητρα και χαρακτηριστικά διαφορετικά.

Ιδιαίτερα χώρες όπως η Ελλάδα, η Ισπανία και η Πορτογαλία οι οποίες παλιότερα ήταν χώρες αποστολής μεταναστών τα τελευταία χρόνια έγιναν χώρες υποδοχής και προορισμού, γεγονός που επηρεάζει την εφαρμογή στρατηγικών κοινωνικής πολιτικής.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ¹.

ΧΩΡΑ	ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ	ΈΤΟΣ
ΑΥΣΤΡΙΑ	748.000	9,3%	2000
ΙΣΠΑΝΙΑ	1.324.001	3,35%	2002
ΕΛΛΑΔΑ	797.093	7,3%	2001
ΓΑΛΛΙΑ	3.263.000	5,6%	1999
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	418.806	4,18%	2002

Γεγονός αποτελεί η έλλειψη συνολικών ερευνητικών δεδομένων που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην πλήρη χαρτογράφηση των μεταναστευτικών ομάδων στη χώρα μας.

1 Βλ. ετήσια έκθεση για Πρόγραμμα Κοινωνικής Δράσης για την Καταπολέμηση του Κοινωνικού Αποκλεισμού 2002-2006- Πρόγραμμα Διακρατικής Ανταλλαγής, σελ.20

2 Βλ. Munz R, *Migration, Labour markets and migrants' integration in Europe : A comparison*, Hamburg Institute of International Economics, Paper for the EU – U.S. Seminar on Integrating Immigrants into the Workforce, June 2004

Στις αρχές του 2004 τα 34 – 47 εκατομμύρια από τα 455 εκατομμύρια που έχει η Ευρώπη των 25, είναι μετανάστες¹. Αποτελούν το 8% του συνολικού πληθυσμού της Ευρώπης. Σύμφωνα με τα στοιχεία του OECD / Soremi (2004) η μεγαλύτερη μεταναστευτική ροή το 2003 ήταν στη Γερμανία, στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ιταλία.

Την περίοδο 2000 – 2001 18,7 εκατομμύρια μετανάστες ήταν στις 15 χώρες της Ε.Ε. Το ποσοστό απασχόλησης των μεταναστών που προέρχονται από χώρες εκτός της Δυτικής και Νότιας Ευρώπης είναι σχετικά χαμηλό και το ποσοστό ανεργίας είναι σχετικά υψηλό. Το ποσοστό των μεταναστών με πολύ χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, στο σύνολο των μεταναστών, είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των ιθαγενών στο σύνολο τους. Το ίδιο ισχύει και για το ποσοστό των μεταναστών με πολύ υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο. Αντίθετα για μετανάστες με μέτριο χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, το ποσοστό τους στο σύνολο των μεταναστών είναι πολύ χαμηλότερο από το αντίστοιχο ελληνικό. Σ' αφορά τη δομή των επαγγελμάτων υπάρχει υποεκπροσώπηση των μεταναστών σε θέσεις μέσου επιπέδου δεξιοτήτων και υπερεκπροσώπηση σε θέσεις ανειδίκευτης εργασίας ή χαμηλών δεξιοτήτων.

Σύμφωνα με τον Μπάγκαβο (2003) το φαινόμενο της μεταναστευτικής εισροής διευρύνεται για το σύνολο των χωρών της Ε.Ε. Ο ρόλος της μετανάστευσης παραμένει να είναι σημαντικός αν και δεν αναμένεται να αντιστρέψει το φαινόμενο της δημογραφικής γήρανσης των χωρών της Ευρώπης.

2.2 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.2.1 ΓΕΝΙΚΑ

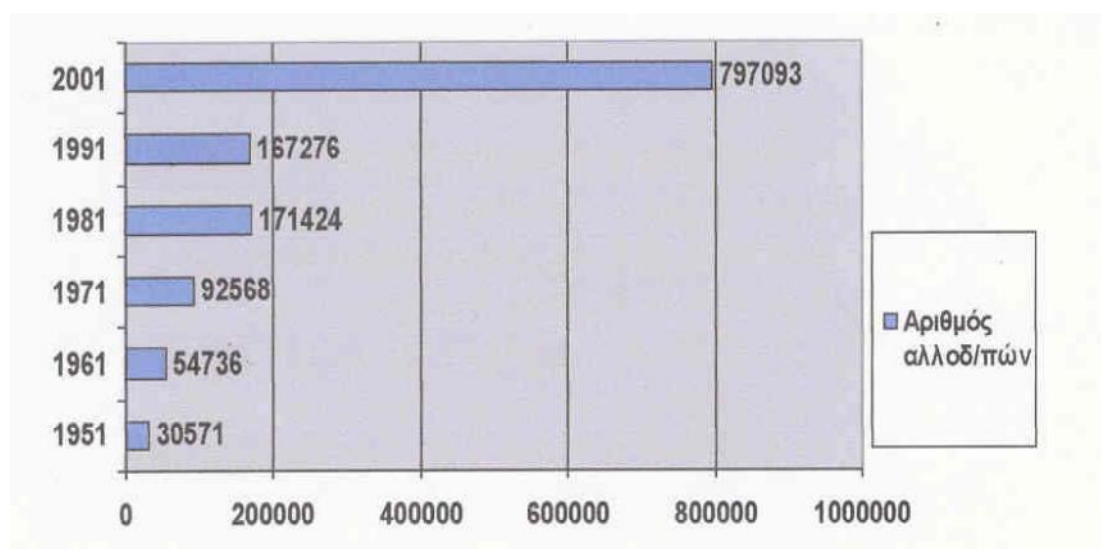
Η στατιστική απεικόνιση των μεταναστών στην Ελλάδα είναι ελλιπής και αρκετά φτωχή. Οφείλεται αφενός μεν στο γεγονός ότι μεγάλο ποσοστό των μεταναστών είναι παράνομοι και στο ότι δεν υπάρχει η απαραίτητη υποδομή στην ΕΣΥΕ για τη συλλογή και επεξεργασία στοιχείων σχετικά με τη μετανάστευση. Μία πρώτη συστηματική προσπάθεια καταγραφής των μεταναστών έγινε το 1998 στα πλαίσια της διαδικασίας νομιμοποίησής τους από την ελληνική κυβέρνηση. Οι μετανάστες που επιθυμούσαν να ενταχθούν στο πρόγραμμα νομιμοποίησης υποχρεούνταν σε πρώτη φάση να υποβάλουν τα απαραίτητα δικαιολογητικά για την απόκτηση της λευκής κάρτας και στη συνέχεια, εφόσον πληρούσαν ορισμένες προϋποθέσεις, για την απόκτηση της πράσινης κάρτας.

Ο αριθμός των μεταναστών που υπέβαλαν αίτηση για την απόκτηση λευκής κάρτας ανέρχονταν περίπου σε 372 χιλιάδες, ενώ ο αριθμός των μεταναστών που υπέβαλαν και για την απόκτηση της πράσινης κάρτας ήταν περίπου 213 χιλιάδες. Την ίδια χρονιά (δηλαδή το 1998) η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ υπολόγιζε τους μετανάστες, που είναι σε ηλικία προς εργασία, σε 223.148 άτομα.

2.2.2 ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ – ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ.

Σύμφωνα με την απογραφή τον Μάρτιο του 2001, στην Ελλάδα ο επίσημος αριθμός των ξένων αποτελούσε περίπου το 7% του συνολικού πληθυσμού (έχει έναν συνολικό πληθυσμό 10.900.000 όπου οι 797.091

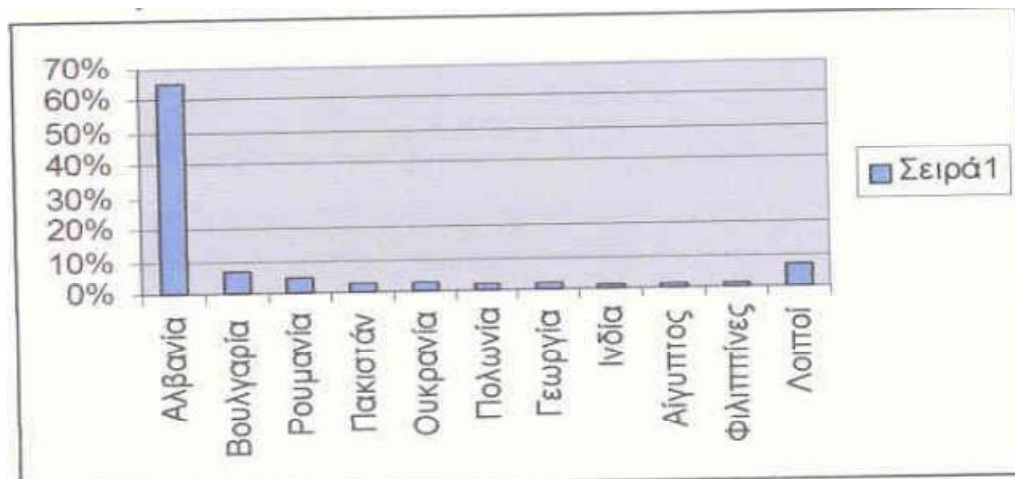
εξ αυτού είναι ξένοι). Αυτός βέβαια ο δείκτης δεν είναι απεικονιστικός της πραγματικής κατάστασης εφόσον στην απογραφή δεν γινόταν κάποια σαφής διάκριση σε μετανάστες, πρόσφυγες ή ξένους εργαζόμενους μετατρέποντας το ποσοστό απασχόλησης σε 10-15% του πραγματικού εργατικού δυναμικού. Σύμφωνα μάλιστα με μελέτες κι εκτιμήσεις της Eurostat, ο μεταναστευτικός πληθυσμός της Ελλάδας αυξήθηκε κατά τρία άτομα ανά χίλιους κατοίκους εκ των οποίων οι δύο είναι μετανάστες.

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφές πληθυσμού-κατοικιών.

Μέσα από τη διαδικασία χορήγησης προσωρινής άδειας δίνεται και η πρώτη οργανωμένη δυνατότητα δημογραφικής καταγραφής του μεταναστευτικού δυναμικού της χώρας μας αλλά και συγχρόνως αποτέλεσε πηγή πληροφόρησης και ευκαιρία χάραξης νέων πολιτικών για την ένταξή τους στο ελληνικό γίγνεσθαι.

Η διαδικασία αυτή έδειξε ότι ο αριθμός χωρών μεταναστών που φιλοξενείται στη χώρα μας έφτανε τις 120 χώρες και ότι το 65% των μεταναστών προέρχονται από την Αλβανία, 6,7% από τη Βουλγαρία, 4,5% από τη Ρουμανία, 2,9% από το Πακιστάν, 2,7% από την Ουκρανία, 2,3% από την Πολωνία, 2,0 από τη Γεωργία, 1,7% από την Ινδία, 1,7% από την Αίγυπτο, 1,5% από τις Φιλιππίνες και 1,2% από τη Μολδαβία.

Πηγή: Καβουνίδη Τ (2000): Αλλοδαποί που υπέβαλλαν αίτηση για κάρτα προσωρινής παραμονής, Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας.

Οι αριθμοί βέβαια αυτοί είναι ενδεικτικοί κι ενδέχεται να μην απεικονίζουν τον πραγματικό αριθμό μεταναστών που φιλοξενεί η Ελλάδα, μιας και το φαινόμενο της λαθρομετανάστευσης εξακολουθεί να υφίσταται. Επιπροσθέτως στα ανωτέρω ποσοστά δεν συμπεριλαμβάνονται οι μετανάστες οι οποίοι παραμένουν για μικρό χρονικό διάστημα στη χώρα μας μέχρις ότου πάνε σε κάποια άλλη χώρα ή αυτοί που μετακινούνται για μικρό χρονικό διάστημα κι επιστρέφουν ξανά στη χώρα τους.

Πέραν όλων αυτών θα πρέπει να προσθέσουμε και την εκτίμηση ότι υπήρξε σημαντικός αριθμός αλλοδαπών οι οποίοι δεν υπέβαλαν αίτηση για τη λευκή κάρτα, λόγω έλλειψης ενσήμων, φόβο δίωξης και ελλιπούς ενημέρωσης. Επιπροσθέτως, ο αριθμός των προστατευομένων μελών, ο οποίος δεν καταγράφηκε, αυξάνει τον αρχικό δείκτη προσθέτοντας στον αρχικό αριθμό περίπου 329 χιλιάδες επιπλέον.

Το ότι την πολυπληθέστερη ομάδα αποτελούν οι προερχόμενοι εξ Αλβανίας μετανάστες δεν είναι τυχαίο μιας τόσο η γεωγραφική της θέση (γειτνίαση) όσο και οι πολιτικές συνθήκες ευνόησαν την είσοδο τους στον ελληνικό χώρο. Το 1990 με το άνοιγμα των συνόρων και την κατάρρευση του εκεί πολιτικοοικονομικού συστήματος, ξεκίνησε μία

αθρόα εισροή μεταναστών από εκεί που αρχικά αποτελούντο από Βορειοηπειρώτες κι αργότερα από οικονομικούς μετανάστες.

Η Καβουνίδα (2003) στηριζόμενη σ' ένα δείγμα 1074 ατόμων στην Αττική την περίοδο Ιούνιος – Σεπτέμβριος 2000, που ήταν αντιπροσωπευτικό ως προς την υπηκοότητα και το φύλο των μεταναστών που υπέβαλαν αίτηση για την έκδοση πράσινης κάρτας στην Ελλάδα, εξάγει παρόμοια συμπεράσματα σχετικά με την οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τα στοιχεία που επεξεργάστηκε η Καβουνίδα (2003), το 58,1% των μεταναστών προέρχεται από την Αλβανία και το 7,4% από τη Βουλγαρία. Σ' ότι αφορά τη διάκριση κατά φύλο το 74,3% είναι άνδρες και το 25,7% είναι γυναίκες. Το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών (72,3%) είναι ηλικίας 25 – 44 ετών. Το 54% των μεταναστών είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης, το 11,7% είναι πτυχιούχοι ανώτατης εκπαίδευσης και το 10% πτυχιούχοι ανώτερης εκπαίδευσης. Το 49,4% των μεταναστών είχε στον τόπο μας, προτού ο ίδιος έρθει, κάποιον άλλο συγγενή, το 23% κάποιο φίλο ή γνωστό και το 27,6% δεν είχε κανένα. Ο σημαντικότερος λόγος έλευσης στη χώρα μας για την πλειοψηφία των μεταναστών (31,1%) είναι η ύπαρξη συγγενούς, φίλου ή γνωστού. Το 68,6% των μεταναστών βλέπει την Ελλάδα ως χώρα τελικού προορισμού. Το 34,1% των μεταναστών απασχολείται σε οικοδομές και άλλα δομικά έργα, ενώ το 25,5% είναι στην παροχή προσωπικών υπηρεσιών και καθαρισμού. Το 92,5% των μεταναστών είναι μισθωτοί (πληρώνονται είτε με μισθό είτε με ημερομίσθιο).

Το ποσοστό συμμετοχής των μεταναστών είναι πολύ υψηλότερο από το ποσοστό συμμετοχής των ελλήνων. Το 2001 το ποσοστό συμμετοχής των μεταναστών είναι 70,1% και των ελλήνων είναι 48,1%¹³. Το ποσοστό συμμετοχής των μεταναστών είναι ιδιαίτερα υψηλό (80,3%) στην περιφέρεια Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας. Το

ποσοστό ανεργίας των μεταναστών (11,4% το 2001) είναι υψηλότερο από το ποσοστό ανεργίας των ελλήνων (10,1% το 2001). Οι περιφέρειες όπου το ποσοστό ανεργίας των αλλοδαπών είναι ιδιαίτερα υψηλό είναι οι περιφέρειες : Βόρειο Αιγαίο, Δυτική Μακεδονία, Νότιο Αιγαίο και Ήπειρος.

Μία συστηματική απεικόνιση του αριθμού των μεταναστών δίνεται από τα στοιχεία της απογραφής πληθυσμού του 2001 που διενήργησε η ΕΣΥΕ. Ο αριθμός των μεταναστών, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001, είναι 762.191 άτομα. Από αυτούς το 51,4% είναι εργαζόμενοι.

Πίνακας 1: Κατανομή των μεταναστών ανάλογα με την κατάσταση απασχόλησης το 2001.

Κατάσταση απασχόλησης	Αριθμός μεταναστών	Ποσοστιαία αναλογία
Εργαζόμενος	391.674	51,4
Ζητούσε εργασία	21593	2,8
Ζητούσε εργασία για πρώτη φορά	18.885	2,5
Μαθητής	85.031	11,2
Συνταξιούχος	30.148	4,0
Εισοδηματίας	1.476	0,2
Οικιακά	108.236	14,2
Άλλη περίπτωση	23.900	3,1
Άτομα ηλικίας < 10 ετών	81.248	10,7
Σύνολο	762.191	100

Πηγή: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα της απογραφής του 2001

Με βάση τα στοιχεία του ανωτέρω πίνακα παρατηρούμε ότι περίπου το 50% των μεταναστών απασχολείται και το υπόλοιπο 50% δεν απασχολείται. Ειδικότερα το 43% των μεταναστών είναι εκτός εργατικού δυναμικού.

Η πλειοψηφία των μεταναστών (78,6%) ζει στις αστικές περιοχές και το 21,4% στις αγροτικές περιοχές. Σ' ορισμένες περιφέρειες όπου η

αγροτική δραστηριότητα είναι εντονότερη, το ποσοστό των μεταναστών στις αγροτικές περιοχές αυξάνεται. Στον πίνακα 2 παρουσιάζεται η κατανομή των μεταναστών ανά περιφέρεια και βαθμό αστικότητας της περιοχής.

Πίνακας 2: Ποσοστιαία κατανομή των μεταναστών ανά περιφέρεια και βαθμό Αστικότητας.

Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	1,7	• αστικές	• 61,7	• αγροτικές	• 38,3	Στερεά Ελλάδα	6,3	• αστικές	• 57,5	• αγροτικές	• 42,5
Κεντρική Μακεδονία	12,0	• αστικές	• 76,8	• αγροτικές	• 23,2	Πελοπόννησος	7,0	• αστικές	• 46,6	• αγροτικές	• 51,4
Δυτική Μακεδονία	1,0	• αστικές	• 51,5	• αγροτικές	• 48,5	Αττική	47,5	• αστικές	• 98,9	• αγροτικές	• 1,1
Θεσσαλία	4,4	• αστικές	• 60,8	• αγροτικές	• 39,2	Βόρειο Αιγαίο	1,2	• αστικές	• 46,5	• αγροτικές	• 53,5
Ήπειρος	1,3	• αστικές	• 53,5	• αγροτικές	• 46,5	Νότιο Αιγαίο	3,1	• αστικές	• 62,2	• αγροτικές	• 37,8
Ιόνια νησιά	2,3	• αστικές	• 40,5	• αγροτικές	• 59,5	Κρήτη	6,1	• αστικές	• 56,9	• αγροτικές	• 43,1
Δυτική Ελλάδα	5,1					Σύνολο χώρας	100,0				
• αστικές		• 58,8		• αστικές	• 78,6			• αστικές	• 78,6		
• αγροτικές		• 41,2		• αγροτικές	• 21,4			• αγροτικές	• 21,4		

Πηγή: Πηγή : ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα της απογραφής του 2001.

Από τον ανωτέρω πίνακα προκύπτει ότι :

- περίπου το 50% των μεταναστών είναι στην περιφέρεια της Αττικής. Η δεύτερη κατά σειρά περιφέρεια, που συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό μεταναστών, είναι η Κεντρική Μακεδονία όπου μένει το 12% του συνόλου των μεταναστών. Το ποσοστό των μεταναστών στις αγροτικές περιοχές, π.χ. Θεσσαλία,

Πελοπόννησος κλπ απέχει σημαντικά από το ποσοστό των μεταναστών στα μεγάλα αστικά κέντρα.

- το 78,6% του συνόλου των μεταναστών, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, διαμένει σε αστικές περιοχές και μόνο το 21,4% σε αγροτικές περιοχές. Στην περιφέρεια της Αττικής το 98,9% των μεταναστών που μένουν σε αυτή την περιφέρεια είναι σε αστικές περιοχές. Αντιθέτως στα Ιόνια Νησιά το 59,5% των μεταναστών μένει σε αγροτικές περιοχές.

Πίνακας 3 : Κατανομή των απασχολούμενων μεταναστών ανά περιφέρεια το 2001.

Περιφέρειες	Αριθμός απασχολούμενων μεταναστών	% επί του συνόλου των απασχολούμενων μεταναστών
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	6606	1,7
Κεντρική Μακεδονία	49206	12,6
Δυτική Μακεδονία	3921	1,0
Θεσσαλία	16691	4,3
Ήπειρος	6901	1,8
Ιόνια Νησιά	8551	2,2
Δυτική Ελλάδα	16822	4,3
Στερεά Ελλάδα	23650	6,0
Πελοπόννησος	27518	7,0
Αττική	191053	48,8
Βόρειο Αιγαίο	4913	1,3
Νότιο Αιγαίο	13073	3,3
Κρήτη	22769	5,8
Σύνολο	391674	100,0

Πηγή: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα της απογραφής του 2001.

Από τον ανωτέρω πίνακα παρατηρούμε ότι:

- το 48,8% των απασχολούμενων (ποσοστό μεγαλύτερο από αυτό του συνόλου των μεταναστών στην εν λόγω περιφέρεια) εργάζεται στην περιφέρεια Αττικής και το 12,6% στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.
- το 7,0% των απασχολούμενων είναι στην Πελοπόννησο και το 5,8% είναι στην Κρήτη.

2.2.3 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.

Σ' ότι αφορά το επάγγελμα που εξασκούν στην Ελλάδα, τα στοιχεία δείχνουν ότι το 68,3% απασχολείται ως «Τεχνίτες, χειριστές μεταφορικών μέσων, ανειδίκευτοι εργάτες και μικροεπαγγελματίες» και το 10,4% ως «απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές».

Πίνακας 4 : Κατανομή των απασχολούμενων μεταναστών ανά επάγγελμα το 2001

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	391674	9212	12681	7281	8525	40902	26974	267521	5117	13461
B	6606	131	227	125	95	666	773	4294	75	220
Γ	49206	1004	1639	885	760	4664	3568	34549	689	1448
Δ	3921	91	134	51	36	244	612	2637	47	69
E	16691	177	285	131	116	1147	1668	12656	195	316
ΣΤ	6901	109	232	84	61	445	991	4735	71	173
Z	8551	245	228	127	249	1093	1025	5169	162	253
H	16822	241	455	222	193	1088	2390	11348	158	727
Θ	23650	163	252	114	122	1118	3322	17014	227	1318
I	27516	321	412	208	255	1768	4284	16984	266	998
K	191053	5743	7770	4746	5458	22795	3885	131497	2706	6463
Λ	4913	129	123	69	86	382	975	2936	51	162
M	13073	492	383	229	498	2716	610	7568	154	423
N	22769	366	541	290	596	2776	2671	14144	294	691
A	100,0	2,4	3,2	1,9	2,2	10,4	6,9	68,3	1,3	3,4
B	100,0	2,0	3,4	1,9	1,4	10,1	11,7	65,0	1,1	3,3
Γ	100,0	2,0	3,3	1,8	1,5	9,5	7,3	70,2	1,4	2,9
Δ	100,0	2,3	3,4	1,3	0,9	6,2	15,6	67,3	1,2	1,8
E	100,0	1,1	1,7	0,8	0,7	6,9	10,0	75,8	1,2	1,9
ΣΤ	100,0	1,6	3,4	1,2	0,9	6,4	14,4	66,6	1,0	2,5
Z	100,0	2,9	2,7	1,5	2,9	12,8	12,0	60,4	1,9	3,0
H	100,0	1,4	2,7	1,3	1,1	6,5	14,2	67,5	0,9	4,3
Θ	100,0	0,7	1,1	0,5	0,5	4,7	14,0	71,9	1,0	5,6
I	100,0	1,2	1,5	0,8	0,9	6,4	15,6	69,0	1,0	3,6
K	100,0	3,0	4,1	2,5	2,9	11,9	2,0	68,8	1,4	3,4
Λ	100,0	2,6	2,5	1,4	1,8	7,8	19,8	59,8	1,0	3,3
M	100,0	3,8	2,9	1,8	3,8	20,8	4,7	57,9	1,2	3,2
N	100,0	1,6	2,4	1,3	2,6	12,2	12,6	62,1	1,3	3,9

Πηγή: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα της απογραφής του 2001

Όπου :

A = Σύνολο Ελλάδας

B = Ανατολική Μακεδονία και Θράκη

Γ = Κεντρική Μακεδονία

Δ = Δυτική Μακεδονία

E = Θεσσαλία

ΣΤ = Ήπειρος

Z = Ιόνια Νησιά

H = Δυτική Ελλάδα

Θ = Στερεά Ελλάδα

I = Πελοπόννησος

K = Αττική

Λ = Βόρειο Αιγαίο

M = Νότιο Αιγαίο

N = Κρήτη

και

1 = Σύνολο απασχολουμένων

2 = Μέλη των βουλευομένων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα

3 = πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα

4 = τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

5 = υπάλληλοι γραφείου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα

6 = απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές

7 = ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς

8 = τεχνίτες, χειριστές μεταφορικών μέσων, ανειδίκευτοι εργάτες και μικροεπαγγελματίες

9 = δήλωσαν ανεπαρκώς ή ασαφώς το επάγγελμά τους

10 = δεν δήλωσαν επάγγελμα.

Από τον ανωτέρω πίνακα παρατηρούμε ότι :

η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών απασχολείται ως «τεχνίτες, χειριστές μεταφορικών μέσων, ανειδίκευτοι εργάτες και μικροεπαγγελματίες».

Στο σύνολο της χώρας το ποσοστό των απασχολουμένων στην προαναφερόμενη επαγγελματική κατηγορία ανέρχεται στο 68,3% του συνόλου των απασχολουμένων μεταναστών. Η επόμενη επαγγελματική κατηγορία είναι «οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές», το ποσοστό των οποίων ανέρχεται στο 10,4% του συνόλου των μεταναστών

- το υψηλότερο ποσοστό απασχολουμένων μεταναστών ως «τεχνίτες, χειριστές μεταφορικών μέσων, ανειδίκευτοι εργάτες και μικροεπαγγελματίες» είναι στις περιφέρειες Θεσσαλίας (75,8%), Στερεάς Ελλάδας (71,9%) και Κεντρικής Μακεδονίας (70,2%)
- το υψηλότερο ποσοστό απασχολουμένων μεταναστών ως «απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές» είναι στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (20,8%)
- ενώ το ποσοστό των απασχολουμένων μεταναστών ως ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς» στο σύνολο της χώρας είναι 6,9%, στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου είναι 19,8% και ακολουθούν οι περιφέρειες Πελοποννήσου και Δυτικής Μακεδονίας με 15,6%
- το μεγαλύτερο ποσοστό επιχειρηματικών στελεχών και ιδιοκτητών μικρών επιχειρήσεων είναι στις περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου (3,8%) και Αττικής (3%).

Πίνακας 5 : Κατανομή των απασχολούμενων μεταναστών ανά επάγγελμα το 2001 (%).

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
B	1,7	1,4	1,8	1,7	1,1	1,6	2,9	1,6	1,5	1,6
Γ	1,7	1,4	1,8	1,7	1,1	1,6	2,9	1,6	1,5	1,6
Δ	1,0	1,0	1,1	0,7	0,4	0,6	2,3	1,0	0,9	0,5
E	4,3	1,9	2,2	1,8	1,4	2,8	6,2	4,7	3,8	2,3
ΣΤ	1,8	1,2	1,8	1,2	0,7	1,1	3,7	1,8	1,4	1,3
Z	2,2	2,7	1,8	1,7	2,9	2,7	3,8	1,9	3,2	1,9
H	4,3	2,6	3,6	3,0	2,3	2,7	8,9	4,2	3,1	5,4
Θ	6,0	1,8	2,0	1,6	1,4	2,7	12,3	6,4	4,4	9,8
I	7,0	3,5	3,2	2,9	3,0	4,3	15,9	7,1	5,6	7,4
K	48,8	62,3	61,3	65,2	64,0	55,7	14,4	49,2	52,9	48,0
Λ	1,3	1,4	1,0	0,9	1,0	0,9	3,6	1,1	1,0	1,2
M	3,3	5,3	3,0	3,1	5,8	6,6	2,3	2,8	3,0	3,1
N	5,8	4,0	4,3	4,0	7,0	6,8	10,6	5,3	5,7	6,6

Πηγή : ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα της απογραφής του 2001.

Από τα στοιχεία του πίνακα 5 συμπεραίνουμε ότι το ποσοστό των απασχολούμενων μεταναστών ως «τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα» στην περιφέρεια Αττικής επί του συνόλου των απασχολούμενων σ' αυτό το επάγγελμα είναι το υψηλότερο σε σχέση με το ποσοστό των απασχολούμενων άλλων επαγγελμάτων σε αυτή την περιφέρεια.

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή των απασχολούμενων μεταναστών ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας του 2001.

Πίνακας 6 : Κατανομή των απασχολούμενων μεταναστών ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A	391674	68682	648	46553	569	96003	61497	10721	1506	80488	22724
B	8608	1892	148	777	18	1547	1022	195	13	845	580
Γ	49208	9472	53	8740	53	10880	7504	906	132	8332	2801
Δ	3921	1275	18	325	24	1171	420	76	9	442	140
E	18931	7069	58	1377	18	3801	1597	181	14	1907	592
ΣΤ	8001	2287	38	437	21	2040	782	119	9	788	328
Z	8551	1452	24	303	6	2935	1025	258	16	1118	474
H	18822	8710	9	803	29	4172	1557	288	32	2031	1147
Θ	23650	11320	80	2011	49	4417	1778	185	19	1809	1885
I	27518	12892	28	1493	49	5384	2609	274	38	3037	1581
K	191053	5400	119	28592	220	48539	33229	7925	1159	54347	11227
Λ	4913	1905	18	173	15	1115	887	107	10	833	252
M	13073	842	43	488	33	4381	4514	523	27	1890	858
N	22769	6586	20	1084	34	5891	5901	605	30	3909	1281
A	100,0	17,5	0,2	11,9	0,1	24,5	15,7	2,7	0,4	20,5	5,8
B	100,0	25,8	2,2	11,8	0,3	23,4	15,5	1,8	0,2	12,8	5,8
Γ	100,0	19,2	0,1	17,8	0,1	22,1	15,3	2,0	0,3	18,9	5,7
Δ	100,0	32,5	0,4	8,3	0,8	29,9	19,7	1,9	0,2	11,3	3,8
E	100,0	42,4	0,3	8,2	0,1	22,8	9,8	1,1	0,1	11,4	3,5
ΣΤ	100,0	33,1	0,5	8,3	0,3	29,8	11,3	1,7	0,1	11,4	4,8
Z	100,0	17,0	0,3	3,5	0,1	34,3	22,5	3,0	0,2	13,1	5,5
H	100,0	39,9	0,1	4,8	0,2	24,8	9,3	1,8	0,2	12,1	8,8
Θ	100,0	47,9	0,3	8,5	0,2	18,7	7,5	0,8	0,1	7,8	7,9
I	100,0	46,8	0,1	5,4	0,2	19,8	9,5	1,0	0,1	11,0	5,7
K	100,0	2,8	0,1	14,9	0,1	25,4	17,4	3,7	0,8	28,4	5,9
Λ	100,0	38,8	0,4	3,5	0,3	22,7	13,8	2,2	0,2	12,9	5,1
M	100,0	4,9	0,3	3,7	0,3	33,4	34,5	4,0	0,2	12,9	5,0
N	100,0	28,8	0,1	4,7	0,1	24,9	17,1	2,7	0,1	15,4	5,8

Πηγή : ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα της απογραφής του 2001.

Όπου :

A = Σύνολο Ελλάδας

B = Ανατολική Μακεδονία και Θράκη

Γ = Κεντρική Μακεδονία

Δ = Δυτική Μακεδονία

E = Θεσσαλία

ΣΤ = Ήπειρος

- Z = Ιόνια Νησιά
 Η = Δυτική Ελλάδα
 Θ = Στερεά Ελλάδα
 Ι = Πελοπόννησος
 Κ = Αττική
 Λ = Βόρειο Αιγαίο
 Μ = Νότιο Αιγαίο
 Ν = Κρήτη
 και
 1 = Σύνολο οικονομίας
 2 = γεωργία, κτηνοτροφία, δασοκομία και αλιεία
 3 = ορυχεία και λατομεία
 4 = μεταποιητικές βιομηχανίες
 5 = παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού
 6 = κατασκευές
 7 = εμπόριο, επισκευές, ξενοδοχεία και εστιατόρια
 8 = μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες
 9 = ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί
 10 = λοιπές υπηρεσίες
 11 = δήλωσαν ασαφώς ή δεν δήλωσαν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 6 προκύπτει ότι :

- το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολουμένων μεταναστών είναι στους κλάδους «κατασκευές» (24,5% επί του συνόλου των απασχολουμένων αλλοδαπών) και «λοιπές υπηρεσίες» (20,5%) και ακολουθεί ο κλάδος «γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία και αλιεία» (17,5%), ο κλάδος «εμπόριο, επισκευές, ξενοδοχεία και εστιατόρια» όπου απασχολείται το 15,7% των απασχολουμένων αλλοδαπών. Στον κλάδο «μεταποιητικές βιομηχανίες» απασχολείται το 11,9%
- το υψηλότερο ποσοστό απασχολουμένων μεταναστών στον κλάδο «κατασκευές» επί του συνόλου των απασχολουμένων μεταναστών συναντάται στις περιφέρειες Ιονίων Νήσων (34,3%) και Νοτίου Αιγαίου (33,4%)
- το ίδιο ισχύει και για τον κλάδο «εμπόριο, επισκευές, ξενοδοχεία και εστιατόρια» όπου το ποσοστό των απασχολουμένων σε αυτό

τον κλάδο στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου είναι 34,5% και στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων είναι 22,5%

- το ποσοστό απασχολουμένων μεταναστών στον κλάδο «γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία και αλιεία» είναι 17,5%. Στις περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας και Πελοποννήσου είναι αντίστοιχα 47,9% και 46,8% και στη Θεσσαλία 42,4%.

Το ότι η πλειοψηφία των μεταναστών στο σύνολο της χώρας απασχολείται κυρίως στον κλάδο «κατασκευές» και «λοιπές υπηρεσίες» είναι μία ένδειξη της συμβολής των μεταναστών στην ελληνική οικονομία.

Οι μετανάστες στη συντριπτική τους πλειοψηφία απασχολούνται ως μισθωτοί. Το 89% των απασχολουμένων είναι μισθωτοί, το 6,5% εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό, το 2,8% είναι εργοδότες και το 1,7% είναι συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη της οικογένειας.

2.2.4 ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.

Σ' ότι αφορά το επίπεδο εκπαίδευσής τους παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των αλλοδαπών είναι μέσης εκπαίδευσης (26,3%) και ακολουθούν οι απόφοιτοι Δημοτικού με 21,9%.

Ένα μεγάλο ποσοστό των μεταναστών (η πλειοψηφία) είναι χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου και ένα άλλο εξίσου σημαντικό ποσοστό είναι μέτριου εκπαιδευτικού επιπέδου. Ως εκ τούτου η δυνατότητα απασχόλησής τους είναι σε θέσεις εργασίας που δεν απαιτούν υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και μπορούν να υποκαταστήσουν ντόπιους με χαμηλά εκπαιδευτικά προσόντα.

2.2.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

Με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 2001 συμπεραίνουμε ότι :

- η πλειοψηφία των μεταναστών ζει και εργάζεται στις περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας
- η πλειοψηφία των μεταναστών ζει κυρίως στις αστικές περιοχές και δεν απασχολείται κατ' ανάγκη σε περιοχές αγροτικές ή και σε περιοχές αγροτικές υψηλής εντάσεως εργασίας
- το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών απασχολείται σε δουλειές που δεν σχετίζονται με τον αγροτικό τομέα (κατασκευές και λοιπές υπηρεσίες) και που σε μεγάλο βαθμό σχετίζονται με τα αστικά κέντρα. Ειδικά στην περίπτωση των κατασκευών ένα μεγάλο μέρος των μεταναστών φαίνεται ότι απασχολείται στα μεγάλα κατασκευαστικά έργα που γινόντουσαν κυρίως στην περιφέρεια της Αττικής ή και στην περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας
- το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών απασχολείται ως «τεχνίτες, χειριστές μεταφορικών μέσων, ανειδίκευτοι εργάτες και μικροεπαγγελματίες» που συνάδει και με το ότι απασχολούνται στον κλάδο των κατασκευών και των λοιπών υπηρεσιών
- το εκπαιδευτικό επίπεδο των μεταναστών θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από χαμηλό ως μέτριο προσδιορίζοντας έτσι και τις δυνατότητες απασχόλησής τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

3.1 ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.

Με τον όρο προσφορά εργασίας μεταναστών εννοούμε το σύνολο των δυνητικά προσφερόμενων ωρών εργασίας. Η έννοια της προσφοράς εργασίας δεν πρέπει να ταυτίζεται με την έννοια της απασχόλησης. Για παράδειγμα ο άνεργος συνεκτιμάται στον υπολογισμό της αγοράς εργασίας, παρόλο που εκείνη τη στιγμή δεν εργάζεται. Το άτομο που εργάζεται μερική απασχόληση θεωρείται ότι δυνητικά η προσφορά εργασίας του είναι ατόμου που εργάζεται πλήρη απασχόληση.

Η προσφορά εργασίας εκφράζεται μέσα από το δείκτη συμμετοχής, ο οποίος υπολογίζεται ως το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15 ετών και άνω ή (15 ετών – 64 ετών) που ανήκουν στο εργατικό δυναμικό στον πληθυσμό ηλικίας 15 ετών και άνω (πληθυσμός σε ηλικία προς εργασία. Ο πληθυσμός σε ηλικία προς εργασία των μεταναστών ανέρχεται σε 267.193 άτομα το 1998 και σε 355.215 άτομα το 2003, δηλαδή αύξηση κατά 32,94%.

Πίνακας 7 : Απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές του πληθυσμού σε ηλικία ανά υπηκοότητα την περίοδο 1998 – 2003.

	1998	2003	1998 – 2003	
			Απόλυτες τιμές	Ποσοστιαίες τιμές
Έλληνες	8545121	8851196	306075	3.6
Μετανάστες	267193	355215	88022	32.9
Σύνολο	8812314	9206411	394097	4.5

Πηγή : ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 1998 – 2003, Β τρίμηνο.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακας 7 παρατηρούμε ότι η αύξηση του πληθυσμού σε ηλικία προς εργασία κατά 4,5% την περίοδο 1998 – 2003, οφείλεται κυρίως στην αύξηση του πληθυσμού σε ηλικία προς

εργασία των ελλήνων δευτερευόντως των μεταναστών, παρόλο που η αύξηση του πληθυσμού σε ηλικία προς εργασία των μεταναστών είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των ελλήνων (32,9% έναντι 3,6%). Η αύξηση του πληθυσμού σε ηλικία των μεταναστών αποτελεί το 22,34% της συνολικής αύξησης του πληθυσμού σε ηλικία προς εργασία.

Ο πληθυσμός σε ηλικία προς εργασία των μεταναστών αυξήθηκε την περίοδο 1998 – 2003 κατά 88.022 άτομα. Από αυτούς οι 63.838 ήταν γυναίκες και οι 24.184 ήταν άνδρες.

Πίνακας 8 : Απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές του πληθυσμού σε ηλικία προς εργασία των μεταναστών ανά ηλικιακή κατηγορία την περίοδο 1998 – 2003.

	1998	2003	1998 – 2003	
			Απόλυτες τιμές	Ποσοστιαίες τιμές
15 – 19 ετών	66750	35213	-31537	-47.2
20 – 24 ετών	65874	94979	29105	44.2
30 – 44 ετών	92264	147095	54831	59.4
45 – 64 ετών	33359	65635	32276	96.8
65+	8946	12293	3347	37.4
Σύνολο	267193	355215	88022	32.9

Πηγή : ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 1998 – 2003, Β τρίμηνο

Από τα στοιχεία του ανωτέρω πίνακα προκύπτει ότι ο πληθυσμός της ηλικιακής κατηγορίας 30 – 44 ετών αυξήθηκε, σε απόλυτες τιμές, περισσότερο απ’ ότι ο πληθυσμός άλλων ηλικιακών κατηγοριών, ενώ σε ποσοστιαίες τιμές αυξήθηκε σημαντικά ο πληθυσμός της ηλικιακής κατηγορίας 45 – 64 ετών.

Την περίοδο 1998 – 2003 αυξήθηκε η συμμετοχή των γυναικών στο σύνολο του πληθυσμού σε ηλικία προς εργασία των μεταναστών από 41,2% σε 49,0%.

Η ηλικιακή κατηγορία 30 - 44 ετών αποτελεί το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών τόσο το 1998, όσο και το 2003. Η συγκεκριμένη ηλικιακή κατηγορία αύξησε τη συμμετοχή στο σύνολο των μεταναστών από 34,5% σε 41,4%. Την περίοδο 1998 – 2003 όλες σχεδόν

οι ηλικιακές κατηγορίες των μεταναστών αύξησαν τη συμμετοχή τους σε βάρος της ηλικιακής κατηγορίας 15 – 19 ετών, της οποίας η συμμετοχή της μειώθηκε από 25,0% σε 9,9%.

Το 1998 το 52,5% των μεταναστών ήταν στην Αττική και το 2003 το ποσοστό αυτό διαμορφώνεται σε 66,1%. Στην Κεντρική Μακεδονία το ποσοστό των μεταναστών, στο σύνολο των μεταναστών, μειώνεται από 10,1% το 1998 σε 8,4% το 2003.

3.2 Η ΖΗΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.

Η απασχόληση των μεταναστών αποτελεί ένα δείκτη της ζήτησης εργασίας. Βέβαια η απασχόληση των μεταναστών συμπεριλαμβάνει και τους αυτοαπασχολούμενους. Επιπλέον δεν γνωρίζουμε τις κενές θέσεις εργασίας, δηλαδή θέσεις εργασίας που οι επιχειρήσεις ζητούν, αλλά δε βρίσκουν προσωπικό.

Την περίοδο 1998 – 2003 το εργατικό δυναμικό των μεταναστών αυξήθηκε από 160.372 άτομα σε 255.120 άτομα, δηλαδή αύξηση κατά 94.748 άτομα (59,1%). Στην περίπτωση των ελλήνων το εργατικό δυναμικό μειώνεται από 4.306.576 άτομα το 1998 σε 4.251.760 άτομα το 2003 (μείωση κατά 54816 άτομα, ήτοι 1,2%). Στο σύνολο της χώρας το εργατικό δυναμικό αυξάνεται από 4.466.948 άτομα το 1998 σε 4.506.880 άτομα το 2003 (αύξηση κατά 39.932 άτομα, ήτοι κατά 0,9%).

Είναι προφανές ότι η αύξηση του συνόλου του εργατικού δυναμικού οφείλεται κυρίως στην αύξηση του εργατικού δυναμικού των μεταναστών.

Την περίοδο 1998 – 2003 ο αριθμός των απασχολουμένων μεταναστών αυξάνεται σ' όλες σχεδόν τις περιφέρειες εκτός των περιφερειών Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας και Ιονίων Νήσων. Η μεγαλύτερη αύξηση του αριθμού των

απασχολουμένων, σ' απόλυτες τιμές, είναι στην Αττική, ενώ η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση είναι στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και Εύβοιας.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολουμένων μεταναστών είναι στην περιφέρεια Αττικής και ακολουθεί η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας το ποσοστό των απασχολουμένων μεταναστών στο σύνολο των απασχολουμένων μεταναστών μειώνεται από 12,6% σε 7,5%, ενώ στην περιφέρεια Αττικής αυξάνεται από 64,1% σε 67,6%.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολουμένων έχουν χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο. Ειδικότερα το 48,1% του συνόλου των απασχολουμένων μεταναστών είναι άτομα με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, το 34,7% είναι άτομα με μέτριο εκπαιδευτικό επίπεδο και το 17,2% άτομα με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο.

Σ' όλους σχεδόν τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, εκτός αυτών της αλιείας, παροχής ηλεκτρικού ρεύματος και ετερόδικων οργανισμών, αυξάνεται ο αριθμός των απασχολουμένων μεταναστών. Την περίοδο 1998 – 2003 ο αριθμός των απασχολουμένων μεταναστών αυξήθηκε κατά 94082 άτομα. Από αυτούς οι 44661 άτομα είναι στο δευτερογενή τομέα και οι 33871 είναι στον τριτογενή τομέα. Οι υπόλοιποι (9550 άτομα) είναι στον πρωτογενή τομέα. Η μεγαλύτερη αύξηση των απασχολουμένων μεταναστών, σ' απόλυτες τιμές, είναι στον κλάδο «κατασκευές» και ακολουθεί ο κλάδος «μεταποιητικές βιομηχανίες».

Η μεγαλύτερη αναλογία μεταναστών / ελλήνων είναι στους κλάδους «ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό» και «κατασκευές, τόσο για το 1998, όσο και για το 2003.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολουμένων είναι στον τριτογενή τομέα, παρόλο που η συμμετοχή της απασχόλησης αυτού του

τομέα στο σύνολο των απασχολουμένων μειώνεται την περίοδο 1998 – 2003. Το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολουμένων είναι στις κατασκευές (26,5% το 1998 και 29,3% το 2003). Ακολουθεί οι κλάδοι «Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό» και «μεταποιητικές βιομηχανίες».

Η πλειοψηφία των απασχολουμένων μεταναστών εργάζονται είτε ως ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα, είτε ως ανειδίκευτοι εργάτες, χειρώνακτες και μικροεπαγγελματίες.

3.3 Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.

Το ποσοστό ανεργίας των Ελλήνων το 1998 είναι 10,5% και το 2003 είναι 9%. Το ποσοστό ανεργίας των μεταναστών την ίδια περίοδο διαμορφώνεται σε 13,1% και 8,5% αντίστοιχα. Δηλαδή το ποσοστό ανεργίας των μεταναστών ήταν ψηλότερο από το ποσοστό ανεργίας των ελλήνων το 1998 και χαμηλότερο το 2003.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ανέργων μεταναστών στο σύνολο των ανέργων ελλήνων είναι στην περιφέρεια Αττικής. Ειδικότερα παρατηρούμε ότι το 1998 στους 100 άνεργους Έλληνες αντιστοιχούσαν 7,4 άνεργοι μετανάστες. Το ποσοστό αυτό διαμορφώνεται σε 10% για το 2003. Η περιφέρεια που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αναλογία των ανέργων μεταναστών προς τους άνεργους έλληνες, μετά την περιφέρεια Αττικής, είναι η περιφέρεια Ιονίων Νήσων για το 1998 και η περιφέρεια Πελοποννήσου για το 2003.

Το ποσοστό ανεργίας των μεταναστών είναι χαμηλότερο από το ποσοστό ανεργίας των ελλήνων στο σύνολο της χώρας. Σ' ορισμένες περιφέρειες το ποσοστό ανεργίας των μεταναστών είναι αισθητά υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό ανεργίας των ελλήνων. Στις περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας,

Ηπείρου και Θεσσαλίας το ποσοστό ανεργίας είναι αισθητά υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό ανεργίας των Ελλήνων. Αντιθέτως στις περιφέρειες Ιονίων Νήσων, Δυτικής Ελλάδας, Στερεάς Ελλάδας και Εύβοιας και Βορείου Αιγαίου το ποσοστό ανεργίας είναι αισθητά χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό ανεργίας των ελλήνων.

Στο σύνολο της χώρας ο αριθμός των ανέργων μεταναστών αυξήθηκε κατά 659 άτομα την περίοδο 1998 – 2003. Στις περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Ιονίων Νήσων, Δυτικής Ελλάδας, Στερεάς Ελλάδας και Ευβοίας, Αττικής και Κρήτης ο αριθμός των ανέργων μεταναστών αυξήθηκε. Αντιθέτως στις άλλες περιφέρειες ο αριθμός των ανέργων μεταναστών μειώθηκε.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ανέργων μεταναστών είναι άτομα με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο (45,6% έναντι 32,8% αυτών που έχουν μέτριο εκπαιδευτικό επίπεδο και 21,6% αυτών που έχουν υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο. Σ' ορισμένες περιφέρειες, όπως η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και Δυτικής Ελλάδας, το μεγαλύτερο ποσοστό των ανέργων έχει υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο.

3.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

Η έρευνα Εργατικού Δυναμικού αποτελεί μία απεικόνιση της αγοράς εργασίας. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτής της έρευνας παρατηρούμε ότι την περίοδο 1998 – 2003 αυξήθηκε ο πληθυσμός των μεταναστών σε ηλικία προς εργασία κατά 32,9% και ενισχύθηκε η συμμετοχή των γυναικών στο σύνολο των μεταναστών. Οι μετανάστες είναι συνήθως ηλικία 30 – 44 ετών, δηλαδή σε ηλικία ιδιαίτερος παραγωγική και αποδοτική. Η πλειοψηφία των μεταναστών είναι συγκεντρωμένοι κυρίως στην περιφέρεια Αττικής και μάλιστα αυξήθηκε την περίοδο 1998 – 2003 από 52,5% σε 66,1%. Το ποσοστό συμμετοχής

είναι ιδιαίτερα υψηλό και σε ορισμένες περιφέρειες είναι μιάμιση φορά μεγαλύτερο από το ποσοστό συμμετοχής των Ελλήνων. Η συντριπτική πλειοψηφία των απασχολουμένων μεταναστών (περίπου 65%) είναι στην περιφέρεια της Αττικής και γενικά το ποσοστό απασχόλησης των μεταναστών είναι σχετικά υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των ελλήνων, όχι όμως τόσο σημαντικά διαφορετικό όσο το ποσοστό συμμετοχής των μεταναστών σε σχέση με το ποσοστό συμμετοχής των ελλήνων.

Σ' ότι αφορά το εκπαιδευτικό επίπεδο των απασχολουμένων μεταναστών παρατηρούμε ότι σχεδόν οι μισοί από αυτούς έχουν χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο. Σ' ορισμένες περιφέρειες οι απασχολούμενοι μετανάστες με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των απασχολουμένων μεταναστών (Κρήτη, Πελοπόννησο και Δυτική Μακεδονία). Το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολουμένων μεταναστών ευρίσκεται στους κλάδους «Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό» και «κατασκευές» και εργάζονται ως «ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα» και «χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων».

Το ποσοστό ανεργίας των μεταναστών είναι σχετικά χαμηλότερο από το ποσοστό ανεργίας των ελλήνων. Σ' ορισμένες περιφέρειες το ποσοστό ανεργίας των μεταναστών είναι αισθητά μεγαλύτερο από το ποσοστό ανεργίας των Ελλήνων. Το ποσοστό ανεργίας των μεταναστών είναι ιδιαίτερα υψηλό στις περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου και Θεσσαλίας.

Το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων μεταναστών είναι χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, εκτός των περιφερειών Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και Δυτικής Ελλάδας, όπου οι μισοί άνεργοι μετανάστες είναι υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου.

Με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού και της Απογραφής του 2001 θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι οι μετανάστες προτιμούν κυρίως τα αστικά κέντρα και συγκεκριμένα προτιμούν αν ζουν και να εργάζονται στις περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας. Αυτή η παρατήρηση έρχεται σε αντίθεση με την υπόθεση ότι οι μετανάστες να προτιμούσαν να μείνουν στην ύπαιθρο και να απασχοληθούν με τις γεωργικές εργασίες.

Πρέπει να λάβουμε υπόψη μας αφενός μεν το πρόβλημα της αξιοπιστίας των στοιχείων σχετικά με τους μετανάστες (αφού οι ίδιοι δηλώνουν που εργάζονται κλπ) και αφετέρου το γεγονός ότι η συμβολή του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ συνεχώς φθίνει τα τελευταία χρόνια.

Επιπλέον η διάρθρωση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων στη χώρα μας είναι τέτοια που να μην επιτρέπει το μεγάλο μέγεθος παραγωγής και τη χρήση πολλών εργατών γης. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να επισημάνουμε ότι τα τελευταία χρόνια, και λόγω της προετοιμασίας διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων και λόγω των μεγάλων κατασκευαστικών έργων, κυρίως στην περιφέρεια της Αττικής αλλά σε άλλα αστικά κέντρα, πολλοί μετανάστες επέλεξαν αυτές τις περιοχές αφού θα μπορούσαν έτσι να βρουν ευκολότερα εργασία στις συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες.

Οι δυνατότητες υποκατάστασης ελλήνων από μετανάστες πιθανόν ισχύει για συγκεκριμένες κατηγορίες του εργατικού δυναμικού, δηλαδή για τεχνίτες και χειριστές μηχανημάτων, για ανειδίκευτους εργάτες και γενικά για άτομα με σχετικά χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο. Ως εκ τούτου δε διαφαίνεται ότι οι απασχολούμενοι μετανάστες ήταν αποκλειστικά υπεύθυνοι για το υψηλό ποσοστό ανεργίας στη χώρα μας. Με βάση τα στοιχεία αυτά η συμβολή των μεταναστών στον αγροτικό τομέα δε διαφαίνεται να είναι ιδιαίτερος σημαντική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τόσο οι συνέπειες όσο και η αξιολόγηση των συνεπειών της μετανάστευσης, διαφοροποιούνται για κάθε χώρα ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της αλλά και το είδος μεταναστευτικού δυναμικού που δέχεται στους κόλπους της.

Αποτελεί αναγνωρίσιμο γεγονός ότι οι μετανάστες συμβάλλουν τόσο στον κοινωνικό και πολιτιστικό εμπλουτισμό της χώρας υποδοχής όσο και στην επιχειρηματικότητα, επηρεάζοντας τους αντίστοιχους δείκτες εφόσον αυξάνουν την προσφορά εργατικού δυναμικού και συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των ελλείψεων.

Στις ΗΠΑ συνέβαλαν στην βελτίωση της ηλικιακής καμπύλης. Σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες η εισροή μεταναστών λειτούργησε ως «τονωτική ένεση» στη συρρίκνωση του ενεργού εργατικού πληθυσμού.

Τα αποτελέσματα των περισσότερων μελετών που έχουν εκπονηθεί από αντίστοιχους φορείς στην Ελλάδα (ΓΣΕΕ, ΟΑΕΔ, ΚΕΜΕ, κτλ), δείχνουν ότι δεν υπάρχει ο φόβος που συχνά εκφράζεται για τις αρνητικές συνέπειες που μπορεί να έχει τόσο η προσέλευση αλλά και η απασχόληση των αλλοδαπών στον τόπο μας.

Υπάρχουν φόβοι κατά καιρούς, ότι η ύπαρξη μεγάλου αριθμού αλλοδαπών στην αγορά εργασίας, στερεί την δυνατότητα στους «ντόπιους» να απασχοληθούν. Αυτό πιθανότατα μπορεί αν οφείλεται στους παρακάτω λόγους:

- Στην όχι και τόσο σταθερή οικονομική κατάσταση των Ελλήνων πολιτών, η αύξηση της ανεργίας και η πτώση του βιοτικού

επιπέδου έχουν σαν αποτέλεσμα να βλέπουν τους μετανάστες ως ανταγωνιστές στην ίδια κοινωνία, με αποτέλεσμα να τους θεωρούν και άμεσο κίνδυνο.

- Στην έλλειψη υποδομής από την πλευρά της πολιτείας για την υποδοχή και διαμονή σε πρώτο στάδιο των μεταναστών καθώς και η έλλειψη μιας ευρύτερης μεταναστευτικής πολιτικής εντείνουν το πρόβλημα και το γιγαντώνουν.
- Στην έλλειψη παιδείας, αφού τα παιδιά αναπαράγουν απόψεις ξενοφοβίας και ρατσισμού που αντλούν από τους ενηλίκους επειδή δεν υπάρχει κάποιος τρόπος εκπαίδευσης με ειδικά μαθήματα στα σχολεία, έτσι ώστε να αντιμετωπισθεί σε πρώτη φάση αυτή πολυφυλετική και πολυπολιτισμική κοινωνία.

Αντίθετα λοιπόν με αυτήν την απαισιόδοξη άποψη, έρχονται οι επίσημες μελέτες να μας αποδείξουν ότι για την Ελλάδα, οι συνέπειες της μετανάστευσης συχνά περιγράφονται ως πολύ θετικές για την οικονομία της χώρας .

Η χαμηλή αμοιβή των παράνομων ή μη αλλοδαπών εργαζομένων που καμία φορά φτάνει και στο 50 - 60% ενός κανονικού ημερομισθίου, συμβάλλει θετικά στην οικονομία της Ελλάδας, τόσο στην αύξηση του προϊόντος όσο και της απασχόλησης.

Με την απασχόληση των αλλοδαπών έχουμε μείωση του κόστους παραγωγής, με αποτέλεσμα να έχουμε οικονομικότερο τελικό προϊόν και ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας, επίσης με την αύξηση του πληθυσμού λόγω της μετανάστευσης, έχουμε και αντίστοιχη αύξηση της κατανάλωσης, κάτι που κλείνει θετικά τον κύκλο παραγωγή – διάθεση – κατανάλωση.

Το κυρίαρχο θέμα στον τομέα μετανάστευση, είναι πιθανά η «ξενοφοβία» που έντονα έχει αναπτυχθεί, αλλά από την άλλη πλευρά επιλύει ένα σημαντικό πρόβλημα που τα τελευταία χρόνια έχει

παρατηρηθεί στις δυτικές Κοινωνίες: τη Γήρανση του Πληθυσμού , αλλά και για τον τόπο μας ιδιαίτερα την αναζωογόνηση της επαρχίας και κυρίως των μικρών χωριών.

4.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.

Η μετανάστευση, όπως έχουμε ήδη αναφέρει στην εισαγωγή της εργασίας αποτελεί αναμφισβήτητα ένα πολυσύνθετο και πολυδιάστατο ζήτημα. Τόσο οι συνέπειες της μετανάστευσης όσο και η αξιολόγηση αυτών διαφοροποιούνται για κάθε χώρα. Οι εμπειρικές μελέτες που έχουν υλοποιηθεί με αντικείμενο τη σχέση μετανάστευσης και ευημερίας καταλήγουν σε διαφορετικά αποτελέσματα ανάλογα τον τόπο και τον χρόνο διεξαγωγής τους. Λαμβάνοντας υπόψη αυτό το δεδομένο στο μέρος της εργασίας που ακολουθεί θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε τις οικονομικές συνέπειες της μετανάστευσης για τη χώρα προέλευσης και τη χώρα υποδοχής μεταναστών.

i.) Οι επιπτώσεις για τη χώρα προέλευσης.

Εκκινώντας, την καταγραφή των οικονομικών επιπτώσεων της μετανάστευσης για τη χώρα προέλευσης διαπιστώνουμε ότι η κύρια αρνητική επίδραση της μετανάστευσης στην χώρα προέλευσης είναι η μείωση του εγχώριου εργατικού δυναμικού. Πολλοί μελετητές έχουν ασχοληθεί με αυτό το θέμα και ειδικότερα με μια πολύ σημαντική πτυχή του, που είναι η απώλεια εξειδικευμένου προσωπικού (brain drain), που χρειάζεται για την παραγωγικότητα και την οικονομική ανάπτυξη της χώρα προέλευσης.

Ειδικότερα η επίπτωση της μείωσης του εργατικού δυναμικού στην ανάπτυξη της χώρας προέλευσης, εξαρτάται από τον βαθμό εξειδίκευσης του. Όσο μεγαλύτερη εξειδίκευση υπάρχει στο εργατικό δυναμικό που

μεταναστεύει τόσο μεγαλύτερες είναι οι αρνητικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη της εγχώριας οικονομίας, εξαιτίας της μείωσης στον τομέα της δημιουργικότητας και της καινοτομίας.

Μια άλλη αρνητική συνέπεια για τη χώρα προέλευσης, αναφορικά με την άσκηση αποτελεσματικής δημοσιονομικής πολιτικής είναι η απώλεια τρεχόντων και μελλοντικών εσόδων από την φορολογία, καθώς με την εκροή εργατικού δυναμικού μειώνεται ο αριθμός των ατόμων που μπορεί να φορολογηθεί.

Επιπλέον, δεν υπάρχει ανταποδοτικότητα στις δαπάνες με τις οποίες η χώρα προέλευσης χρηματοδότησε την εκπαίδευση και την κατάρτιση του εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού.

Όσον αφορά τις θετικές συνέπειες που προκαλούνται από την μετανάστευση στην οικονομία της χώρας προέλευσης διαπιστώνουμε τα εξής: Η μείωση της προσφοράς εργασίας που προκαλείται από την εκροή εργατικού δυναμικού θα οδηγήσει σε αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης καθώς και σε αύξηση των μισθών. Επιπρόσθετα, οι μετανάστες στην χώρα υποδοχής, αποτελούν πηγές γνώσεων και δεξιοτήτων που μέσω των δικτύων διασποράς (diaspora networks) μεταβιβάζονται στην χώρα προέλευσης.

Σημαντικά είναι και τα οφέλη από τον επαναπατρισμό των μεταναστών, καθώς η επιστροφή τους συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας με την εφαρμογή των γνώσεων και των δεξιοτήτων που απέκτησαν στην χώρα υποδοχής.

Επίσης, σημαντικές είναι οι θετικές οικονομικές επιπτώσεις που έχουν στην χώρα προέλευσης τα εμβάσματα που αποστέλλονται από τους μετανάστες του εξωτερικού. Ειδικότερα, τα εμβάσματα βελτιώνουν το εθνικό εισόδημα, συμβάλλουν στη αύξηση των αποταμιεύσεων και των επενδύσεων και χρηματοδοτούν τις εισαγωγές με ισχυρότερο νόμισμα σε

σχέση με το εγχώριο, βελτιώνοντας έτσι το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας προέλευσης.

ii.) Οι επιπτώσεις για τη χώρα υποδοχής.

Σχετικά με τις οικονομικές συνέπειες στην χώρα υποδοχής είναι αξιοσημείωτο ότι η χώρα «εφοδιάζεται» με ανειδίκευτο ή ειδικευμένο εργατικό δυναμικό για την εκπαίδευση του οποίου δεν έχει ξοδέψει πόρους. Επίσης, είσοδος χαμηλόμισθου εργατικού δυναμικού στην αγορά εργασίας της χώρας υποδοχής, το οποίο σε ένα βαθμό απασχολείται στις λεγόμενες «οριακές» επιχειρήσεις είναι θετικό, καθώς οι επιχειρήσεις αυτές επιβιώνουν. Η ενδυνάμωση των μικρών επιχειρήσεων οφείλεται στην μείωση του κόστους παραγωγής, με αποτέλεσμα να παρατηρείται μείωση των τιμών των παραγόμενων προϊόντων και να διατηρείται η ανταγωνιστικότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Η επιβίωση αυτών των παραγωγικών μονάδων, με τον παραπάνω τρόπο, έχει διπλά αποτελέσματα. Από την μια δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας και από την άλλη οδηγεί στον μη εκσυγχρονισμό της οικονομίας και την στασιμότητα της τεχνολογικής προόδου.

Αρκετά συχνά, εκφράζεται η αντίληψη ότι οι μετανάστες ευθύνονται για την αύξηση της ανεργίας, καθώς λόγω των χαμηλών μισθών αναλαμβάνουν θέσεις εργασίας, οι οποίες μπορούν να καλυφθούν από τους γηγενείς. Ωστόσο, η παραπάνω αντίληψη καταρρίπτεται από έρευνες οι οποίες αποδεικνύουν ότι οι αλλοδαποί καλύπτουν κυρίως κενά της παραγωγικής διαδικασίας. Αυτό γίνεται εμφανές από το γεγονός ότι οι μετανάστες απασχολούνται σε θέσεις εργασίας τις οποίες απορρίπτουν οι ημεδαποί λόγω των κακών συνθηκών εργασίας, των χαμηλών μισθών και του χαμηλού γοήτρου. Με την κάλυψη των κενών της παραγωγικής

διαδικασίας επιτυγχάνεται αύξηση της παραγωγής, αύξηση των επενδυτικών ευκαιριών, δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και όλα αυτά συντελούν τελικά στη μείωση της ανεργίας.

Αναφορικά με τις επιπτώσεις επί των μισθών, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι σε περίπτωση που αυξάνεται ο αριθμός των εργαζομένων σε έναν τομέα (αύξηση της προσφοράς εργασίας) -με δεδομένες τις υπάρχουσες απασχολήσεις- (ζήτηση για εργασία) ο μισθός συμπίεζεται προς τα κάτω. Υπάρχει, δηλαδή, επιδείνωση του μισθού των ντόπιων εργαζομένων όταν οι μετανάστες καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας στον ίδιο κλάδο παραγωγής και με το ίδιο περίπου επίπεδο εκπαίδευσης (π.χ. στον κλάδο της οικοδομής η παρουσία των μεταναστών ασκεί πίεση για μικρότερους μισθούς των ήδη εργαζομένων στον κλάδο, είτε αυτοί είναι μετανάστες είτε είναι ντόπιοι).

Θα ήταν λάθος ωστόσο, να υποστηρίξουμε ότι η παρουσία των μεταναστών προκαλεί μια γενική πτώση των μισθών σε μια χώρα. Αυτό μπορούμε εύκολα να το αντιληφθούμε εάν εξετάσουμε τόσο τις άμεσες όσο και τις έμμεσες επιπτώσεις της παρουσίας τους στη χώρα υποδοχής. Καταρχήν οι εργοδότες που απασχολούν φθηνή εργασία επωφελούνται καθώς βλέπουν την κερδοφορία τους να αυξάνει. Η υψηλή κερδοφορία προσελκύει πρόσθετους επιχειρηματίες, οι οποίοι δημιουργούν περισσότερες ευκαιρίες σε αυτούς που ψάχνουν εργασία.

Για παράδειγμα, η προσφορά φθηνής εργασίας ενθαρρύνει έναν μάγειρα να ανοίξει το δικό του εστιατόριο. Στη συνέχεια επωφελούνται και οι καταναλωτές οι οποίοι μπορούν να καταναλώνουν περισσότερα και φθηνότερα προϊόντα προερχόμενα από «φθηνή εργασία». Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η αύξηση της συνολικής ζήτησης στην οικονομία καθώς όλες οι παραπάνω ομάδες του πληθυσμού δαπανούν χρήματα για αγαθά και υπηρεσίες και δημιουργούν επιπλέον ευκαιρίες ή υψηλότερους μισθούς σε κλάδους της παραγωγής. Επομένως, οι

επιπτώσεις της μετανάστευσης στο ύψος του μισθού δεν είναι συνολικά αρνητικές. Διάφορες εκτιμήσεις για την αγορά εργασίας των ΗΠΑ έχουν δείξει ότι μόνο περί το ένα τρίτο της πτώσης του σχετικού μισθού θα μπορούσε να αποδοθεί στη μετανάστευση.

Σημαντικό, επίσης, είναι ότι το χαμηλό κόστος παραγωγής οδηγεί σε συγκράτηση ή ακόμα και μείωση των τιμών των προϊόντων, με αποτέλεσμα την συγκράτηση των πληθωριστικών τάσεων. Επιπλέον, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν αυξάνεται από την απασχόληση των μεταναστών σε περιοχές και κλάδους που είναι σε κρίση, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Όμως, εκτός από εργατικό δυναμικό οι μετανάστες είναι και καταναλωτές. Παρόλο που ένα μέρος του εισοδήματός τους καταλήγει μέσω εμβασμάτων σε ξένες οικονομίες, ένα μέρος χρησιμοποιείται για την κάλυψη βασικών αναγκών.

Αποτελούν, λοιπόν, μέρος της ενεργής ζήτησης προϊόντων, εφόσον ένα μέρος του εισοδήματός παραμένει στη χώρα υποδοχής για την κάλυψη των εξόδων στέγασης, διατροφής και ένδυσης. Οι μετανάστες συχνά χρησιμοποιούν, κατοικίες οι οποίες έχουν «απαξιωθεί» από τους γηγενείς και μεταχειρισμένα καταναλωτικά αγαθά, δίνοντας νέα αξία σε κάτι που ήδη έχει κάνει το κύκλο του στην οικονομία της χώρας υποδοχής.

Πολιτικοί και ψηφοφόροι εκφράζουν συχνά τις ανησυχίες τους για την επίπτωση της μετανάστευσης στους φόρους και στις δημόσιες δαπάνες. Οι μετανάστες όπως και κάθε άλλος πολίτης από τη μια πληρώνουν φόρους και από την άλλη, συμβάλλουν στην αύξηση της ζήτησης δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών, από την εκπαίδευση και τους δρόμους μέχρι τις υπηρεσίες πρόνοιας και αστυνόμευσης. Το επιχείρημα όλων εκείνων που πιστεύουν ότι οι μετανάστες ασκούν αρνητική

επίδραση στα δημόσια οικονομικά είναι ότι οι τελευταίοι λαμβάνουν κατά μέσο όρο σχετικά χαμηλούς μισθούς ή δουλεύουν στην παραοικονομία και κατά συνέπεια πληρώνουν χαμηλούς έως μηδενικούς φόρους, παρόλο που απολαμβάνουν τα δημόσια αγαθά και υπηρεσίες. Επομένως, απομυζούν από τον κυβερνητικό προϋπολογισμό.

Όμως, υπάρχουν και άλλες μελέτες που καταλήγουν σε αντίθετα συμπεράσματα. Πολλοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στα δημόσια οικονομικά της χώρας υποδοχής είναι συνολικά θετικές. Το επιχείρημα σε αυτήν την περίπτωση είναι ότι συνήθως οι φόροι που καταβάλλονται από τους μετανάστες υπερβαίνουν τις δαπάνες που προκαλεί η παρουσία τους. Αυτό πιθανότατα σχετίζεται με το γεγονός ότι ενώ τυπικά δικαιούνται των ίδιων παροχών, τις απολαμβάνουν σπανιότερα (ίσως γιατί οι μετανάστες είναι συνήθως νέοι) ή ελάχιστα (εάν είναι παράνομοι). Θα πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί ότι τα διαφορετικά αποτελέσματα που βρίσκουν οι μελέτες οφείλονται στο γεγονός ότι οι υπολογισμοί βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε αυθαίρετες υποθέσεις σχετικά με το κόστος παροχής δημοσίων αγαθών σε ένα επιπλέον κάτοικο.

4.3 ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.

Η μετανάστευση πέρα από τις ποικίλες και σημαντικές επιπτώσεις που έχει στον οικονομικό τομέα, παρουσιάζει σημαντικές επιδράσεις και στο κοινωνικό-πολιτισμικό επίπεδο, τόσο για τους ίδιους τους μετανάστες και τις οικογένειες τους, όσο και για τις χώρες προέλευσης και υποδοχής μεταναστών. Καθώς τα μεταναστευτικά καθεστάτα διαφέρουν από χώρα σε χώρα, είναι αυτά που, ως ένα βαθμό, καθορίζουν την έκταση και τη φύση της επίδρασης της μετανάστευσης.

Σύμφωνα με έρευνες που έχουν διεξαχθεί φαίνεται πως η επίδραση που έχει η μετανάστευση στις κοινωνίες επηρεάζεται από μία σειρά παραγόντων. Εξ αυτών εννέα είναι οι πιο σημαντικοί:

1. ο πρώτος αφορά τους νόμους και τους κανονισμούς που αφορούν τη μετανάστευση και την ενσωμάτωση των μεταναστών σε κάθε χώρα υποδοχής. Οι νόμοι και οι κανονισμοί (διεθνείς, ευρωπαϊκοί, εθνικοί, τοπικοί, περιφερειακοί) είναι αυτοί που καθορίζουν το νομοθετικό πλαίσιο των μεταναστευτικών καθεστώτων σε κάθε χώρα.

2. ο δεύτερος σχετίζεται με την πρόσβαση των μεταναστών στην αγορά εργασίας.

3. ο τρίτος αφορά το κράτος πρόνοιας γενικά.

4. ο τέταρτος αφορά τη στέγαση.

5. ο πέμπτος τη πρόσβαση στο σύστημα υγείας.

6. ο έκτος την εκπαίδευση και την εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής.

7. ο έβδομος τα πολιτικά δικαιώματα (εκλογικά δικαιώματα, υπηκοότητα κ.α).

8. ο όγδοος παράγοντας συνδέεται με την ενθάρρυνση της «ενσωμάτωσης» των μεταναστών στη χώρα υποδοχής.

9. και ο ένατος αφορά τις διακρίσεις και τον αποκλεισμό των διαφόρων ομάδων μεταναστών στις χώρες υποδοχής.

Κατά βάση θα λέγαμε, ότι οι κοινωνικές και πολιτικές επιπτώσεις της μετανάστευσης συσχετίζονται άμεσα με τον βαθμό «ενσωμάτωσης» και «αφομοίωσης» των ξένων από την κοινωνία και το αντίθετο, δηλαδή το βαθμό που οι ξένοι μπορούν να αφομοιώσουν τις κοινωνικές συνήθειες των ντόπιων, αφού στις περιπτώσεις που αυτό δεν καθίσταται δυνατό δημιουργούνται συνθήκες κοινωνικής περιθωριοποίησης. Κάποιοι ξένοι μπορούν να προσαρμοστούν και να αφομοιωθούν πιο εύκολα από άλλους, και αυτό έχει να κάνει κυρίως με τη χώρα ή περιοχή

προέλευσης. Στο μέρος της εργασίας που ακολουθεί θα εξετάσουμε τις κοινωνικό-πολιτισμικές συνέπειες τόσο για τους ίδιους τους μετανάστες και τις οικογένειες τους, όσο και για τις χώρες προέλευσης και υποδοχής αυτών.

i.) Οι επιπτώσεις για τον ίδιο τον μετανάστη

Ξεκινώντας την αναζήτηση των συνεπειών της μετανάστευσης για τον ίδιο τον μετανάστη, θα λέγαμε ότι συνδέονται άμεσα α.) με την οικονομική και κοινωνική θέση του στην χώρα προέλευσης και στη χώρα υποδοχής β.) την ικανότητα και τη διάθεση προσαρμογής καθώς και γ.) την στάση, την πολιτική και την αντιμετώπιση των μεταναστών από τη χώρα υποδοχής. Η θέση του μετανάστη στη χώρα υποδοχής έχει πρωτεύουσα σημασία για τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στον ίδιο. Η θέση που θα έχει σε αυτήν σε συνδυασμό με τις προκαταλήψεις του για τη νέα χώρα και τον λαό της, δημιουργεί συχνά δυσκολίες σε επίπεδο προσαρμογής. Στην ουσία, η πολιτιστική προσαρμογή του μετανάστη εμπεριέχει μεγάλο ψυχολογικό κόστος και πολλά κοινωνικά προβλήματα, η ένταση των οποίων ποικίλει αναλόγως το χρόνο της μετανάστευσης, τις επικρατούσες συνθήκες και την οικογενειακή κατάσταση του στη χώρα υποδοχής.

Βασικοί ανασταλτικοί παράγοντες στη προσαρμογή του μετανάστη στη χώρα υποδοχής είναι 1.) η έλλειψη μόρφωσης που εμποδίζει την εκμάθηση της ξένης γλώσσας και κατά συνέπεια την επικοινωνία 2.) η αποστέρηση από την οικογένεια ή τον κοινωνικό περίγυρο και 3.) η διαφορετική κοινωνική – πολιτισμική πραγματικότητα που καλείται να αντιμετωπίσει. Έτσι, συχνά παρατηρείται το φαινόμενο της αντίστασης, όσον αφορά ζητήματα προσαρμογής στη νέα κοινωνία, γεγονός που οφείλεται σε βαθύτερους ψυχολογικούς ή κοινωνικούς λόγους που δεν

γίνονται πάντα κατανοητοί, ενώ δεν εντοπίζεται καμία προσπάθεια κρατικής ή ιδιωτικής πρωτοβουλίας, ώστε να ξεπεραστούν χωρίς προβλήματα.

Για όλους τους προαναφερθέντες λόγους αρκετοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι μετανάστες είναι «μια οριακή πολιτισμική κατηγορία, η οποία υφίσταται ένα πολιτισμικό σοκ εντασσόμενη σε μια νέα κοινωνία, σε μια νέα κουλτούρα και ένα νέο τρόπο ζωής». Μια άλλη κατηγορία ερευνητών υποστηρίζει ότι ο μετανάστης, αντί να βρίσκεται μετέωρος μεταξύ δύο πολιτισμών, δημιουργεί και εκφράζει έναν δυναμικό πολιτισμό της μετανάστευσης. Σε αυτό το καινούριο πολιτισμικό πλαίσιο που δημιουργεί η μετανάστευση κυριαρχεί η ανασφάλεια και η προσπάθεια υπέρβασής της.

Πέραν όμως των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο μετανάστης και η οικογένεια του στη χώρα υποδοχής, υπάρχουν και αρκετά οφέλη που προκύπτουν από την παραμονή του σε αυτή καθώς, αφενός του δίνεται η ευκαιρία να εργαστεί και να αποκομίσει πιο πολλά χρήματα, καλυτερεύοντας την κοινωνικό – οικονομική του θέση και αφετέρου να αποκτήσει πιο πολλά επαγγελματικά εφόδια, αν ειδικευτεί σε μια συγκεκριμένη εργασία. Με την μεγαλύτερη οικονομική άνεση εξασφαλίζει έτσι ένα καλύτερο μέλλον στα παιδιά του και βελτιώνεται το μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο της οικογένειάς του.

Δίνεται επιπλέον, η ελπίδα της επιστροφής στη χώρα προέλευσης για να εργαστεί σαν ειδικευμένος εργάτης σε κάποιο τομέα και να βρεθεί σε καλύτερη μοίρα από εκείνη που ήταν πριν αναχωρήσει. Στο σημείο αυτό δεν θα πρέπει να παραβλέπονται και τα προνόμια που προσφέρει η χώρα υποδοχής μετά την επαγγελματική και κοινωνική του ένταξη σε αυτή από απόψεως πνευματικών, ψυχαγωγικών και πολιτιστικών ερεθισμάτων.

ii.) **Οι επιπτώσεις για τη χώρα προέλευσης.**

Η σκιαγράφηση των επιπτώσεων της μετανάστευσης στη χώρα αποστολής/προέλευσης μεταναστών είναι αρκετά δυσκολότερη από την αντίστοιχη για τη χώρα υποδοχής. Αυτό οφείλεται στο ότι η μετανάστευση αποκτά την πλήρη σημασία της ως κυκλικό φαινόμενο ως προς τις χώρες αυτές. Δηλαδή οι επιπτώσεις της σε μία φάση του κύκλου πιθανόν να αλλοιώνονται, να απαλούνται ή να ενισχύονται από τις επιπτώσεις της στην επόμενη. Ως προς τη χώρα προέλευσης, οι επιπτώσεις της μετανάστευσης έχουν έναν κατεξοχήν δυναμικό χαρακτήρα.

Έτσι, λοιπόν, μπορούμε να πούμε ότι οι επιπτώσεις της μετανάστευσης για τη χώρα προέλευσης των μεταναστών ποικίλλουν. Σε αρκετές χώρες προέλευσης αναπτύσσεται η πεποίθηση ότι η μετανάστευση θα συμβάλλει στη μείωση των πληθυσμιακών πιέσεων. Ωστόσο, αυτό δεν αποδεικνύεται πάντα στη πράξη, καθώς σε χώρες όπως το Μεξικό, όπου παρατηρούνται μεγάλα μεταναστευτικά κύματα προς τις ΗΠΑ, η ετήσια αύξηση του πληθυσμού μειώνεται μόνο κατά 1.5-1.8%.

Ομοίως, μέτρια είναι η επίδραση της μετανάστευσης στην ανεργία, την υποαπασχόληση και τη μείωση της φτώχειας. Τα προβλήματα ανεργίας στις χώρες προέλευσης μεταναστών μπορεί να έχουν τόσο βαθιές ρίζες που να μην απαλούνται σχεδόν καθόλου ακόμα και από πολύ μεγάλες μεταναστευτικές ροές (π.χ Σενεγάλη, Κουβέιτ)¹³, ενώ τα εμβάσματα και η βελτίωση του μέσου όρου των εισοδημάτων δεν εγγυώνται καλύτερη οικονομική κατάσταση για τον πληθυσμό της χώρας και κατά συνέπεια μείωση των ποσοστών φτώχειας. Επιπροσθέτως όταν οι μεταναστευτικές ροές περιλαμβάνουν ένα μεγάλο αριθμό ειδικευμένου

προσωπικού μπορεί να προκύψουν ζητήματα «διαφυγής επιστημόνων» (brain drain). Δηλ. ελλοχεύει ο κίνδυνος να υπάρξει απώλεια κοινωνικής επένδυσης στην εκπαίδευση.

Καίριας σημασίας για τη χώρα αποστολής μεταναστών είναι και οι αρνητικές δημογραφικές επιδράσεις. Η πρώτη (ηλικιακή) έγκειται στην αποδυνάμωση της χώρας από τους νέους των παραγωγικών τάξεων που θεωρούνται απαραίτητοι για την οικονομική της ανάπτυξη. Οι νέοι ηλικίας από 15 έως 30 περίπου ετών αποφασίζουν συνήθως να μεταναστεύσουν πιο εύκολα συντελώντας έτσι στη μείωση του ποσοστού των γεννήσεων ή των γάμων και στην αύξηση του ποσοστού γήρανσης του πληθυσμού της πατρίδας τους. Όταν δε, η χώρα αποστολής αρχίσει να αναπτύσσεται οικονομικά και βιομηχανικά, η έλλειψη εργατικού δυναμικού των παραγωγικών τάξεων γίνεται εντονότερη. Επίσης, η μείωση του παραγωγικού δυναμικού οδηγεί σε μείωση των ασφαλιστικών εισφορών με αποτέλεσμα να δημιουργείται έλλειμμα στο ασφαλιστικό σύστημα και ευρύτερο πρόβλημα στο σύστημα πρόνοιας της χώρας. Η δεύτερη (γεωγραφική) έγκειται στη πληθυσμιακή ερήμωση ορισμένων περιοχών.

Δύο ακόμα αρνητικές επιπτώσεις της μετανάστευσης στη χώρα προέλευσης είναι η ολοένα μεγαλύτερη οικονομική εξάρτηση της χώρας προέλευσης από τη χώρα υποδοχής μεταναστών και οι κοινωνικές εντάσεις που μπορεί να ανακύψουν από τις αυξημένες προσδοκίες των παλιννοστούντων. Συχνά οι παλιννοστούντες αναφέρουν πρακτικές δυσκολίες ένταξης (π.χ σπίτι, δουλειά, σχολείο παιδιών) ή δυσκολίες προσαρμογής σε μια ξένη για αυτούς πραγματικότητα. Αυτό που πρέπει να σημειωθεί, όμως, είναι ότι οι κύριες δυσκολίες ένταξης που συναντά ο μετανάστης, ο οποίος επιστρέφει (εφόσον βέβαια συναντά τέτοιες δυσκολίες), δεν οφείλονται τόσο στα «ξένα» στοιχεία της κοινωνικό-πολιτισμικής του ταυτότητας όσο σε αυτά που έχει αναπτύξει στην ίδια

του τη χώρα. Ο όρος ένταξη χρησιμοποιείται εδώ για να υποδηλώσει μια διαδικασία που μπορεί να είναι παθητική (δηλ. διαδικασία αφομοίωσης του μετανάστη στην υπάρχουσα πραγματικότητα) ή ενεργητική (δηλ. διαδικασία μεταλλαγής της πραγματικότητας με την πρόσληψη των νέων στοιχείων των οποίων ο μετανάστης είναι φορέας).

Στις θετικές επιπτώσεις της μετανάστευσης για τη χώρα προέλευσης συγκαταλέγονται η μεταφορά τεχνογνωσίας, η εξύψωση του πολιτιστικού επιπέδου του λαού της μέσα από τα νέα πρότυπα, ήθη, έθιμα και εμπειρίες που μεταφέρουν οι μετανάστες από τις χώρες υποδοχής ως φορείς νέων κοινωνικό-πολιτισμικών στοιχείων αλλά και ως σύνδεσμοι με άλλους πολιτισμούς, η μείωση των κοινωνικών εντάσεων που ενδεχομένως να απειλούν ή και να αποσταθεροποιούν τη χώρα μέσα από τη μείωση του πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού (πολιτική πληθυσμιακού dumping) και η εξέλιξη των οικογενειακών δεσμών, καθώς δημιουργούνται νέοι ρόλοι και δεσμοί μεταξύ αυτών που μεταναστεύουν και αυτών που μένουν πίσω (π.χ η αποστολή εμβασμάτων αλλάζει τη σχέση μεταξύ αποστολέα και λήπτη: ο πρώτος κερδίζει πρεστίζ και ο δεύτερος αποκτά οικονομικούς πόρους).

iii.) Οι επιπτώσεις για τη χώρα υποδοχής

Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης για τη χώρα υποδοχής είναι εξίσου σημαντικές με αυτές για τη χώρα προέλευσης. Πριν, όμως αναφερθούμε σε αυτές, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι οι χώρες υποδοχής με βάση τον τρόπο που αντιμετωπίζουν τον εαυτό τους διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις χώρες υποδοχής πολιτών, οι οποίοι αναμένεται ότι θα συμβάλλουν στην παραγωγή (π.χ. ΗΠΑ, Καναδάς, Αυστραλία –υπερπόντια μετανάστευση-) και η δεύτερη περιλαμβάνει τις χώρες υποδοχής εργατών οι οποίοι δεν αναμένεται ότι

θα αποκτήσουν την ιδιότητα του πολίτη (π.χ. χώρες Δυτ. Ευρώπης). Ωστόσο, σύμφωνα με μελέτες, είτε υπερισχύει η μόνιμη εγκατάσταση στη μια περίπτωση είτε η προσωρινή στην άλλη, οι επιπτώσεις είναι οι ίδιες.

Μία από τις πρώτες συνέπειες των μεταναστευτικών ροών για τη χώρα υποδοχής είναι η αλλοίωση που προκαλείται στη δημογραφική εμφάνιση και δομή της. Καθώς, ο πληθυσμός της αυξάνει, αρκετές φορές εντυπωσιακά, αλλάζει και η δομή του από το γεγονός ότι οι μετανάστες - όταν η μετανάστευση δεν γίνεται αποκλειστικά για οικονομικούς λόγους - είναι συνήθως άντρες νεαρής ηλικίας. Σε ορισμένες βέβαια περιπτώσεις αυτή η επίπτωση μπορεί να εκληφθεί και ως θετική.

Π.χ. στην Ελλάδα η μετανάστευση θεωρείται ότι έχει συμβάλλει ως ένα βαθμό στη μείωση του γηράσκοντα πληθυσμού και στην αναζωογόνηση ερημωμένων περιοχών κυρίως στην επαρχία. Αντιστοίχως, διαταράσσεται η νοοτροπία και η κοινωνική δομή της χώρας υποδοχής. Αυτό οφείλεται στο ότι οι ομάδες μεταναστών μεταφέρουν μαζί τους τα ήθη, τα έθιμα και τις πεποιθήσεις τους για τα διάφορα κοινωνικά θέματα, όπως είναι η θρησκεία, η παιδεία, η ηθική και οι διάφορες αξίες. Όλες αυτές οι διαφορετικές προσλαμβάνουσες επηρεάζουν την προσαρμογή τους στη νέα πραγματικότητα που καλούνται να αντιμετωπίσουν και κατά συνέπεια την παραμονή τους στη χώρα υποδοχής.

Πολλοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν ότι εξαιτίας της μετανάστευσης τίθεται σε κίνδυνο η ευρύτερη κοινωνική συνοχή και πολιτική σταθερότητα των χωρών υποδοχής. Οι άμεσες επιπτώσεις της εισροής ξένου πληθυσμού σε μια χώρα είναι η δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ μόνιμων κατοίκων και αλλοδαπών, αλλά και η δημιουργία αντιδράσεων και εντάσεων. Οι αντιδράσεις αυτές συχνά καταλήγουν στη δημιουργία ρατσιστικών τάσεων εκ μέρους των μόνιμων κατοίκων, καθώς αρνούνται να αποδεχθούν την παρουσία των

μεταναστών στην οικονομία τους ή στη καθημερινή ζωή τους. Πολλές φορές, μάλιστα, οι μετανάστες περιορίζονται σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, που αποτελούν τα λεγόμενα «γκέτο» (τέτοια συναντούμε π.χ. στις ΗΠΑ, στη Γαλλία κλπ) και περιορίζονται μόνο σε ορισμένους κλάδους της οικονομίας και των γενικότερων δραστηριοτήτων τους στη χώρα υποδοχής. Ο ρατσισμός και η ξενοφοβία αποτελούν, συνήθως μόνιμη αιτία κοινωνικών αναταράξεων, εξαιτίας των προστριβών, των διαπληκτισμών και των εγκληματικών ενεργειών που προκύπτουν ανάμεσα στις δύο κοινότητες. Ουσιαστικά, πρόκειται για δυσκολίες κατά τη διαδικασία επιπολιτισμού, με εμφάνιση καταστάσεων περιθωριοποίησης και διαχωρισμού.

Με δεδομένα τα παραπάνω αισθήματα από πλευράς της κοινωνίας της χώρας υποδοχής συχνά γεννιέται η πεποίθηση ότι η μετανάστευση αποτελεί απειλή και για την εθνική ταυτότητα της χώρας. Η εισροή μεγάλου αριθμού μεταναστών σε χώρες, οι οποίες επιθυμούν να διατηρήσουν τις γλωσσικές, θρησκευτικές και πολιτιστικές παραδόσεις τους, μπορεί εύκολα να εκληφθεί ως απειλή για την πολιτιστική και κοινοτική ταυτότητα του έθνους μέσα από τις μεταβολές της εθνοτικής, πολιτιστικής, γλωσσολογικής και θρησκευτικής σύνθεσης του πληθυσμού. Παράλληλα, γεννά φόβους για απώλεια ελέγχου στα εθνικά σύνορα και διάβρωση της παραδοσιακής εθνικής κυριαρχίας, ενώ εκφράζονται ανησυχίες ότι η σύσταση μιας φυλετικά ομοιογενούς κοινωνίας θα αλλοιωθεί μέσω των διαφυλετικών γάμων.

Αυτές, όμως οι αντιλήψεις πολύ εύκολα μπορούν να οδηγήσουν στην ανάδειξη δύο επιπλέον κινδύνων για την κοινωνία των χωρών υποδοχής. Πρώτον, να δημιουργηθούν ανάμεσα στους μετανάστες αισθήματα αντιπάθειας για τη χώρα υποδοχής τα οποία μπορεί να οδηγήσουν στη διατύπωση αιτημάτων που γρήγορα μπορεί να μεταβληθούν σε πολιτικά αιτήματα και στην αναπόδραστη δημιουργία

πολιτικών κινήσεων ή και πολιτικών κομμάτων που θα διατυπώνουν τα αιτήματα τους. Δεύτερον, οι μετανάστες μπορεί να μεταφέρουν τις πολιτικές αντιπαραθέσεις της χώρας προέλευσης στη χώρα υποδοχής με δυσμενείς συνέπειες για την δεύτερη. Και στις δύο περιπτώσεις ελλοχεύει ο κίνδυνος της πολιτικής αστάθειας.

Τέλος, συχνά, παρουσιάζεται στα έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα μαζικής ενημέρωσης της χώρας υποδοχής μεταναστών ο συσχετισμός ανάμεσα στη μετανάστευση και την αύξηση της εγκληματικότητας και της παρανομίας. Είναι γεγονός ότι πολλοί μετανάστες, τουλάχιστον κατά τον πρώτο καιρό, ζουν κάτω από άθλιες συνθήκες. Σχετικές έρευνες, όμως, αποδεικνύουν ότι η εγκληματικότητα πρώτης γενιάς μεταναστών ήταν και είναι μειωμένη λόγω της ανασφάλειας και του φόβου που αισθάνονται οι μετανάστες, από μια ενδεχόμενη απέλαση τους από τη χώρα υποδοχής. Αντίθετα, η εγκληματικότητα της δεύτερης γενιάς εμφανίζεται πιο αυξημένη εξαιτίας της ελλιπούς ένταξης και της περιθωριοποίησης. Γενικά, θα λέγαμε ότι τα στατιστικά στοιχεία αποδεικνύουν ότι υπάρχει συμμετοχή αλλοδαπών σε αρκετά αδικήματα και παράνομες πράξεις, αλλά δεν είναι οι αποκλειστικά υπεύθυνοι για αυτό. Αν και φαίνεται να υπάρχει εμπλοκή μεταναστών σε τέτοιου είδους δραστηριότητες, δεν πρέπει το φαινόμενο να γενικεύεται και να χαρακτηρίζονται ως «εγκληματίες» όλοι οι αλλοδαποί στη χώρα υποδοχής.

Η κοινωνική και πολιτισμική περιθωριοποίηση προσδιορίζονται από το σύστημα, γεγονός που καθιστά σαφές ότι ο βαθμός όλων των παραπάνω επιπτώσεων της μετανάστευσης διαφέρει από χώρα σε χώρα υποδοχής, αναλόγως τις πολιτικές ενσωμάτωσης των μεταναστών στις κοινωνίες αυτών των χωρών. Με τον όρο ενσωμάτωση αναφερόμαστε στη διαδικασία που χαρακτηρίζει τη δυναμική πορεία προς μια επιθυμητή κατάσταση η οποία χαρακτηρίζεται από την απουσία

διακρίσεων μεταξύ συγκρίσιμων ομάδων ημεδαπών και αλλοδαπών στη χώρα υποδοχής. Επιτυχής ενσωμάτωση μεταναστών σημαίνει ισότιμη συμμετοχή στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας υποδοχής με ταυτόχρονο αλληλοσεβασμό των διαφορετικών πολιτιστικών προτύπων. Όσο πιο επιτυχής είναι οι πολιτικές ενσωμάτωσης των μεταναστών τόσο λιγότερες είναι και οι αρνητικές επιπτώσεις των μεταναστευτικών ροών για τις χώρες υποδοχής.

Είναι σαφές ότι, η μετανάστευση έχει θετικές αλλά και αρνητικές συνέπειες τόσο για τις χώρες προέλευσης όσο και για της χώρες υποδοχής. Ο διαχωρισμός της οικογένειας και η απώλεια εξειδικευμένου προσωπικού αντισταθμίζονται από τις θετικές επιπτώσεις των εμβασμάτων, την απόκτηση νέων προσόντων και τις ευκαιρίες για την ανάπτυξη κοινοτήτων που οι μετανάστες εξασφαλίζουν στις οικογένειες τους.

Παρόλο που οι οικονομικές ευκαιρίες και τα κοινωνικά προγράμματα για τους μετανάστες συχνά «εξασθενούν», κυρίως λόγω περικοπών στους προϋπολογισμούς, ιδίως σε πόλεις με υψηλά ποσοστά μεταναστευτικών πληθυσμών, έχει επιτευχθεί ένας βαθμός πολιτισμικής προσαρμογής. Οι μετανάστες έχουν συμβάλει στη δημιουργία πιο ανοιχτών και ανεκτικών κοινωνιών στις χώρες υποδοχής.

iv.) Οι πολιτισμικές επιπτώσεις της μετανάστευσης.

Όταν κάνουμε λόγο για τις πολιτισμικές επιπτώσεις της μετανάστευσης αναφερόμαστε κατά κύριο λόγο στην επίδραση που έχει αυτή στις κοινωνίες των χωρών υποδοχής μεταναστών. Είναι προφανές ότι οι μετανάστες επηρεάζονται από την κουλτούρα της χώρας υποδοχής, καθώς αυτή συνιστά μία από τις βασικές προϋποθέσεις για την πλήρη

ενσωμάτωση τους σε αυτή, αλλά και οι ίδιοι επηρεάζουν τους πολίτες και την κουλτούρα αυτών των χωρών.

Μία κύρια δυσκολία που ανακύπτει, αναφορικά με την επίδραση της μετανάστευσης στις κοινωνίες των χωρών υποδοχής, σχετίζεται με το πώς μπορεί να μετρηθεί και να αξιολογηθεί η επίδραση των μεταναστών στα δυναμικά φαινόμενα της κουλτούρας. Η κουλτούρα αναπτύσσεται μέσα από πολύπλοκες διαδικασίες και η επίδραση των μεταναστών σε αυτή δεν μπορεί να υπολογισθεί μόνο βάσει του αριθμού των μεταναστών που εγκαθίστανται στη χώρα υποδοχής, κατά περιόδους. Άλλο ένα γενικό αναλυτικό πρόβλημα έγκειται στο πώς μπορούμε να διακρίνουμε τις επιδράσεις της μετανάστευσης στη κουλτούρα της κοινωνίας της χώρας υποδοχής από τις ευρύτερες επιδράσεις της παγκοσμιοποίησης σε αυτήν.

Με δεδομένες τις παραπάνω δυσκολίες θα λέγαμε ότι ένας πρώτος τομέας, όπου διακρίνεται η επίδραση της μετανάστευσης στη κοινωνία της χώρας υποδοχής, είναι αυτός της διατροφής/κουζίνας και της κατανάλωσης τροφίμων. Κανείς μπορεί να συνειδητοποιήσει τις σημαντικές επιδράσεις εάν ανατρέξει στην ευρεία γκάμα «ξενόφερτων» φαγητών, στην αύξηση του αριθμού των «έθνικ» εστιατορίων και στην αλλαγή των διατροφικών συνηθειών των αυτόχθονων πληθυσμών της χώρας υποδοχής.

Σημαντική είναι η επίδραση της μετανάστευσης και στον τομέα των sports. Αρκετές φορές οι μετανάστες μεταφέρουν αθλητικές παραδόσεις από τις χώρες προέλευσης τους, ως μέρος του κοινωνικού τους κεφαλαίου, οι οποίες εν μέρει μπορεί να ενσωματωθούν στις αθλητικές δραστηριότητες των αυτόχθονων πληθυσμών της χώρας υποδοχής. Επίσης, δεν είναι λίγοι οι μετανάστες που ξεχωρίζουν και παίζουν κεντρικό ρόλο στον επαγγελματικό αθλητισμό (π.χ. ποδόσφαιρο,

μπάσκει κλπ) εκπροσωπώντας τις χώρες υποδοχής σε διεθνείς διοργανώσεις και σε παρεμφερείς εκδηλώσεις.

Άλλος ένας τομέας που δέχεται σημαντικές επιδράσεις είναι αυτός της μόδας και των τεχνών. Η βιομηχανία της μόδας φαίνεται να δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο «έθνικ στυλ» και στις ενδυματολογικές επιδράσεις από διάφορες ομάδες μεταναστών. Όσον αφορά την τέχνη η επίδραση των μεταναστών είναι έκδηλη σε όλες τις εκφάνσεις της, από τις παραδοσιακές καλλιτεχνικές δραστηριότητες και τις φολκλορικές αναφορές μέχρι την αποκαλούμενη «υψηλή τέχνη». Άλλωστε, πολλές φορές η μετανάστευση και οι εμπειρίες της ενσωμάτωσης των μεταναστών στις χώρες υποδοχής έχουν αποτελέσει πηγή έμπνευσης για τον κινηματογράφο, το θέατρο, την ποίηση και τη λογοτεχνία.

Τέλος, σε πολλές χώρες υποδοχής μεταναστών σημαντικές είναι οι επιδράσεις και στον τομέα της ενημέρωσης. Αυτό φαίνεται μέσα από την κυκλοφορία εντύπων στη γλώσσα των διαφόρων ομάδων μεταναστών και την παραγωγή προγραμμάτων από τους μετανάστες για τους μετανάστες. Αυτά τα προγράμματα δεν συνδέονται μόνο με αλλαγές ως προς το περιεχόμενο και τα θεματικά πεδία, αλλά περιλαμβάνουν θέματα ζωτικής σημασίας για αυτούς.

4.4 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.

Ο ελληνικός λαός γνωρίζει πολύ καλά το φαινόμενο της μετανάστευσης, αφού τον προηγούμενο αιώνα, στη δεκαετία του 1920 και στις δεκαετίες που ακολούθησαν το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, είχαμε μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα προς τις χώρες της Δύσης και την Ωκεανία. Όμως, από τα τέλη της δεκαετίας του '80 η Ελλάδα μετατράπηκε από χώρα προέλευσης σε χώρα υποδοχής

μεταναστών. Το γεγονός αυτό, όπως φαίνεται, μας βρήκε απροετοίμαστους τόσο σε κοινωνικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο. Η Ελλάδα έχει δεχθεί μεγάλο αριθμό νόμιμων και παράνομων μεταναστών, των οποίων η ύπαρξη επηρεάζει αφενός την οικονομική δραστηριότητα και αφετέρου την κοινωνική διάρθρωση της χώρας. Ειδικότερα, βάσει μελέτης του ΟΗΕ, η Ελλάδα είναι πιθανόν πριν από την πρώτη εικοσαετία του 21ου αι. να έχει γύρω στα 3 με 3.5 εκατομμύρια μετανάστες σε σύνολο 14 εκατομμυρίων κατοίκων.

Στις κύριες αιτίες για την αύξηση των μεταναστευτικών ροών προς την Ελλάδα συγκαταλέγονται α.) η γεωπολιτική θέση της χώρας στο σταυροδρόμι των τριών ηπείρων, όπου διασταυρώνονται και τα μεγάλα ρεύματα λαθρομεταναστών που κατευθύνονται προς την Ευρώπη ή και τις ΗΠΑ β.) η οικονομική ανάπτυξη, η πολιτική σταθερότητα και η ασφάλεια που παρουσιάζει, γεγονός καθοριστικό καθώς ιστορικά και κοινωνιολογικά οι μετανάστες αναζητούν καλύτερους όρους διαβίωσης και ασφάλειας και γ.) η τεράστια μεθοριακή γραμμή, τόσο χερσαία, δύσβατη από το βορρά, όσο και θαλάσσια από τα ανατολικά και νότια, η οποία είναι σχεδόν αδύνατο να φυλαχθεί αποτελεσματικά.

i.) Οι οικονομικές επιπτώσεις.

Οι κύριες συνέπειες της μαζικής μετανάστευσης προς την Ελλάδα αποκρυσταλλώνονται στον οικονομικό τομέα. Τα βασικά πλεονεκτήματα για την ελληνική οικονομία είναι τα ακόλουθα: 1.) Οι παράνομοι μετανάστες αποτελούν μία φθηνή εργατική δύναμη η οποία δεν προστατεύεται από την εργατική νομοθεσία αφού λόγω της θέσης τους (μη κατοχή άδειας εργασίας) δεν μπορούν να ζητήσουν την επιβολή της. Το γεγονός αυτό οδηγεί στη μείωση του κόστους παραγωγής στους τομείς που απασχολούνται, στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των

σχετικών παραγόμενων προϊόντων και σε μία θετική επίδραση (μείωση) στον πληθωρισμό λόγω της μείωσης του εργατικού κόστους.

2.) Σημαντική είναι η συμβολή των μεταναστών στην αύξηση της προσφοράς εργασίας και στη διαμόρφωση του Α.Ε.Π αφού σήμερα υπολογίζεται ότι 0,5 μονάδες του Α.Ε.Π οφείλονται στη συμβολή τους. Οι ξένοι εργάτες λειτουργώντας ως ένας κρυφός παραγωγικός πόρος της οικονομίας, αύξησαν το εργατικό δυναμικό, την προσφορά εργασίας και κατά συνέπεια τον όγκο της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών. 3.) Οι μετανάστες συνεισφέρουν στην αύξηση της συνολικής κατανάλωσης και επομένως της συνολικής ζήτησης και της συνολικής παραγωγής αφού πέρα από το βασικό σκοπό της αποταμίευσης καταναλώνουν ένα τμήμα του εισοδήματός τους. 4.) Σημειώνεται ότι, από την στιγμή που επιταχύνθηκε η διαδικασία ένταξης των μεταναστών στην επίσημη αγορά εργασίας και στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης οι μετανάστες ενισχύουν οικονομικά το σύστημα της κοινωνικής ασφάλισης της χώρας μας.

Υπογραμμίζεται όμως ότι με την επιτάχυνση της διαδικασίας ένταξης των μεταναστών στην επίσημη αγορά εργασίας και στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και επειδή το κόστος απασχόλησής τους εξομοιώθηκε με αυτό των εγχώριων κατοίκων άρχισε να παρατηρείται το φαινόμενο της μεταφοράς παραγωγικών μονάδων από την Ελλάδα σε άλλες γειτονικές χώρες με χαμηλό κόστος. Σε αυτή την περίπτωση οι μετανάστες επιστρέφουν στην πατρίδα τους ή μεταφέρονται σε άλλες πιο ανταγωνιστικές (ως προς το κόστος εργασίας) χώρες.

Εκτός, όμως, από τις θετικές επιπτώσεις η μετανάστευση έχει οδηγήσει και σε αρκετά μειονεκτήματα για την οικονομία της χώρας. Ορισμένα εξ αυτών είναι τα παρακάτω: 1.) Οι «παράνομοι» φθινοί μετανάστες μειώνουν το κόστος παραγωγής. Η στήριξη όμως συγκεκριμένων κλάδων της ελληνικής οικονομίας στην ξένη, «μαύρη»

και φθηνή εργασία οδήγησε στον αποπροσανατολισμό τους από την προσπάθεια αύξησης της ανταγωνιστικότητάς τους μέσω του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού τους και στην επιδίωξη αύξησης της ανταγωνιστικότητάς τους μέσω της μείωσης του εργατικού κόστους (όπως για παράδειγμα στον τομέα της ελληνικής γεωργίας). 2.) Οι «παράνομοι» αλλοδαποί απασχολούνται στην παραοικονομία και κατά συνέπεια παρατηρείται μεγάλη απώλεια πόρων προς τα ασφαλιστικά ταμεία με δυσμενείς επιπτώσεις στα υφιστάμενα ελλείμματα τους. 3.) Όσον αφορά στην ανεργία, αναφέρεται ότι η ταχύτατη απορρόφηση των μεταναστών στην αγορά εργασίας υποδηλώνει ότι δημιουργήθηκαν στην χώρα μας τα τελευταία χρόνια αρκετές θέσεις εργασίας για ανειδίκευτο φθινό δυναμικό ενώ στην αντίθετη πλευρά η αύξηση της ανεργίας φανερώνει την αδυναμία δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας για άτομα με μόρφωση και εξειδίκευση. 4.) Λόγω του χαμηλού εργατικού κόστους οι μετανάστες υποκατέστησαν σε αρκετές περιπτώσεις Έλληνες εργαζόμενους αρκετοί από τους οποίους όμως τοποθετήθηκαν σε νέες θέσεις λόγω της συμβολής των μεταναστών στην αύξηση της συνολικής ζήτησης και της παραγωγής. 5.) Οι μετανάστες προκαλούν μία αναδιανομή του παραγόμενου πλούτου στην χώρα μας αφού με την δραστηριοποίησή τους το παραγόμενο εισόδημα μεταφέρεται από τους ανειδίκευτους εργάτες που χάνουν την απασχόλησή τους στους επιχειρηματίες που αυξάνουν τα κέρδη τους λόγω μείωσης του εργατικού κόστους, στα πλούσια νοικοκυριά τα οποία αυξάνουν την κατανάλωση και την αποταμίευσή τους και στις χώρες καταγωγής των μεταναστών.

ii.) Οι κοινωνικό-πολιτισμικές επιπτώσεις.

Αναφορικά με τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στην ελληνική κοινωνία θα λέγαμε ότι όπως όλες οι δυτικές κοινωνίες, έτσι και η χώρα

μας δέχεται τα τελευταία χρόνια ένα κύμα μεταναστών από διάφορες εθνοτικές ομάδες. Η μαζική αυτή “διαφορετική παρουσία” αιφνιδιάζει την ελληνική κοινωνία, ίσως δικαιολογημένα, αφού από ομοιογενής γλωσσικά, θρησκευτικά και εθνολογικά μεταβάλλεται σε μια κοινωνία πολυγλωσσική, πολυεθνική και πολυπολιτισμική. Η διαφορετικότητα της εθνοτικής ομάδας, στην οποία, όμως, αποδίδεται συχνά μια υποτιθέμενη κατωτερότητα ή επικινδυνότητα, καταλήγει σε στερεότυπα και προκαταλήψεις, έννοιες ικανές να προαγάγουν τον εθνοκεντρισμό, την ξενοφοβία και το ρατσισμό.

Έτσι, η ολοένα πιο έντονη παρουσία των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία ξενοφοβικών και ρατσιστικών στάσεων από μεγάλη μερίδα του ελληνικού πληθυσμού. Τα κυριότερα ξενοφοβικά στερεότυπα, αφορούν τον υπερβολικό αριθμό των αλλοδαπών που προκαλεί οικονομικό ανταγωνισμό με τους ημεδαπούς και τους υψηλούς δείκτες εγκληματικότητας που εμφανίζουν. Τα στερεότυπα αυτά δεν είναι αυθαίρετα, αλλά παρόλα αυτά η καλλιέργειά τους υποβοηθήθηκε από την έλλειψη οργανωμένης διαχείρισης του μεταναστευτικού προβλήματος και από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Το θετικό όμως είναι, πως τα ξενοφοβικά στερεότυπα περιορίζονται αν και δεν αναμένεται να εξαλειφθούν, καθώς οι Έλληνες αποδίδουν μεγάλη σημασία στην έννοια του κράτους, ενώ φαίνεται να συνδέουν την έλευση των μεταναστών με την αρνητική πλευρά της παγκοσμιοποίησης.

Στην ελληνική ύπαιθρο, οι εμπειρικές έρευνες δείχνουν ότι οι κάτοικοι της εμφανίζουν ξενοφοβικές στάσεις σε μεγαλύτερο ποσοστό απ’ ότι οι κάτοικοι των πόλεων. Παρόλα αυτά, η αίσθηση που υπάρχει, είναι πως οι αλλοδαποί έχουν προσαρμοστεί καλύτερα στον αγροτικό χώρο παρά στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Ειδικότερα για την εγκληματικότητα των αλλοδαπών, θα πρέπει να πούμε πως τα ποσοστά που δίνονται στη δημοσιότητα από επίσημες

κρατικές υπηρεσίες, δείχνουν ότι στο σύνολο των εγκλημάτων εμφανίζουν μειωμένη συμμετοχή αναλογικά με τον πληθυσμό τους στη χώρα. Δε συμβαίνει όμως το ίδιο με συγκεκριμένες κατηγορίες σοβαρών εγκλημάτων όπως οι ανθρωποκτονίες, οι βιασμοί, οι ληστείες, οι κλοπές και το εμπόριο λευκής σαρκός. Τα μεγάλα ποσοστά συμμετοχής που εμφανίζουν, προβληματίζουν. Ο προβληματισμός αυτός γίνεται εντονότερος όσο η κοινωνική ένταξή τους προχωρά και παράλληλα οι δείκτες της εγκληματικότητας που εμφανίζουν, αυξάνονται αντί να μειώνονται.

Ωστόσο, παρά τα παραπάνω κανείς δεν μπορεί να παραβλέψει τη συμβολή των μεταναστών στην αντιμετώπιση του προβλήματος της γήρανσης και στην διατήρηση του θετικού ποσοστού πληθυσμιακής αύξησης, καθώς έχουν αυξηθεί τα ποσοστά των γεννήσεων έναντι αυτών των θανάτων. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 1996 για πρώτη φορά στη μεταπολεμική περίοδο οι θάνατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις, ενώ και μέχρι το 2004, οπότε σημειώθηκε αύξηση των γεννήσεων και μείωση των θανάτων με αποτέλεσμα να παρουσιαστεί φυσική αύξηση του πληθυσμού, η εισροή μεταναστών ήταν ο αποκλειστικός λόγος πληθυσμιακής αύξησης.

Σημαντική είναι η συμβολή της μετανάστευσης και στην αναζωογόνηση της εγκαταλελειμμένης υπαίθρου της χώρας. Πολλά μικρά χωριά της ελληνικής επαρχίας που έτειναν προς την ερήμωση απέκτησαν εκ νέου ζωή χάρη στους αλλοδαπούς και τις οικογένειες τους που εγκαταστάθηκαν εκεί.

Συνεπώς, αυτό που θα λέγαμε αναμφισβήτητα είναι ότι το μεταναστευτικό πρόβλημα είναι αρκετά σύνθετο. Προβλήματα και μάλιστα σοβαρά υπήρξαν όλα αυτά τα χρόνια σε σχέση με τους μετανάστες στη χώρα μας. Εκτός όμως από αυτά θα πρέπει να τεθούν υπό εξέταση και τυχόν άλλα προβλήματα που μπορεί να προκύψουν

προκειμένου να δοθούν άμεσα λύσεις. Το κράτος, παρά την υποβάθμιση του ρόλου του τα τελευταία χρόνια, θα πρέπει να συνεχίσει να αποτελεί τον φορέα που θα φέρει την κύρια ευθύνη για τη ρύθμιση των θεμάτων που αφορούν την είσοδο, την παραμονή και την κοινωνική ένταξη των μεταναστών, προκειμένου η ενσωμάτωση τους και η συνύπαρξή τους με τον ελληνικό λαό να καταστεί όσο το δυνατόν πιο ομαλή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ – ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

5.1 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.

Για τελευταία χρόνια παρατηρείται έξαρση του φαινομένου της λαθρομετανάστευσης, απόρροια των αυστηρότερων συνοριακών ελέγχων και των προϋποθέσεων που τίθενται για την εισροή νομίμων μεταναστών στα κράτη- μέλη της ΕΕ. Οι λαθρομετανάστες διαφοροποιούνται από τους νόμιμους μετανάστες λόγω του στοιχείου της παρανομίας που τους χαρακτηρίζει. Πρόκειται ουσιαστικά για μετανάστες, που επιδιώκουν ή επιτυγχάνουν να εισέλθουν λαθραία, δηλαδή κατά παράβαση των όρων εισόδου, σε ένα κράτος.

Επομένως, ο τρόπος διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών και το θεσμικό πλαίσιο, που ρυθμίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις της νόμιμης μετανάστευσης συνδέεται άμεσα με την έξαρση του φαινομένου της λαθρομετανάστευσης και την δημιουργία μιας παράνομης αγοράς που «εμπορεύεται» την επιθυμία αυτών των ανθρώπων για καλύτερους όρους ζωής. Όσο κλείνουν οι «πόρτες» της νόμιμης μετανάστευσης, όπως έγινε από το 1973 και μετά, στις χώρες που μέχρι τότε εφαρμόζαν μια πολιτική “ανοιχτών θυρών”, τόσο αυξάνεται ο αριθμός των λαθρομεταναστών. Επίσης, το γεγονός ότι τα όρια ανάμεσα στους «οικονομικούς» λαθρομετανάστες και τους πρόσφυγες είναι δυσδιάκριτα, επιτρέπει στους οικονομικούς λαθρομετανάστες να παρουσιάζονται ως πρόσφυγες, προκειμένου να εκμεταλλευτούν τη διεθνή προστασία, που χαρακτηρίζει το καθεστώς του πρόσφυγα. Επίσης, επιτρέπει στα κράτη να μην αναγνωρίζουν σε ορισμένους μετανάστες, που εισήλθαν λαθραία στην επικράτειά τους, το καθεστώς του πρόσφυγα εντάσσοντας τους

όλους στην κατηγορία των «οικονομικών» λαθρομεταναστών. Ενδεικτικό αυτού αποτελεί το γεγονός ότι όταν οι Αφγανοί κατέφευγαν στο Πακιστάν, ήταν πρόσφυγες, όταν όμως πλησίαζαν την Ευρώπη, γίνονταν λαθρομετανάστες.

Αν και η παράνομη μετανάστευση προς την ΕΕ λαμβάνει χώρα με πολλούς τρόπους, μέσω ξηράς, αέρα ή δια θαλάσσης, η Μεσόγειος αποτελεί σήμερα ένα από τα πιο σημαντικά σημεία λαθραίας εισόδου δια θαλάσσης λαθρομεταναστών στην ΕΕ. Οι αυξανόμενες δημογραφικές πιέσεις στις νότιες μεσογειακές χώρες, οι οικονομικές ανισότητες μεταξύ βορά και νότου, που γίνονται ιδιαίτερα αισθητές στην περιοχή της μεσογειακής λεκάνης, ο αυστηρότερος έλεγχος και οι περιορισμοί, που τίθεται στην νόμιμη μετανάστευση και στην παροχή ασύλου από τα κράτη μέλη της ΕΕ, οι εμφύλιες συρράξεις και η πολιτική αστάθεια που επικρατεί στις περισσότερες χώρες της βορείου Αφρικής και της ανατολικής Μεσογείου έχουν οδηγήσει στην όξυνση του φαινομένου της λαθρομετανάστευσης στην περιοχή της Μεσογείου.

Εξ' ορισμού, δεδομένου ότι οι παράνομοι μετανάστες δεν παρουσιάζονται στις αρχές, είναι δύσκολο να προσδιοριστεί σαφώς το μέγεθος της παράνομης μετανάστευσης στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Οι εκτιμήσεις για τις παράνομες ροές των μεταναστών μπορούν να προκύψουν μόνο από υφιστάμενους δείκτες, που συνδέονται με το φαινόμενο, όπως είναι οι αριθμοί των μη εγκεκριμένων αδειών εισόδου και απομακρύνσεων, συλλήψεων παράνομων μεταναστών στα σύνορα ή εντός της χώρας, απορριφθεισών αιτήσεων για άσυλο ή άλλων μορφών διεθνούς προστασίας ή αιτήσεων για εθνικές διαδικασίες νομιμοποίησης. Από τους δείκτες αυτούς, οι εκτιμήσεις για τις ετήσιες εισροές παράνομης μετανάστευσης στην Ε.Ε. θεωρούνται ότι υπερβαίνουν εξανήφιο αριθμό.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου της λαθρομετανάστευσης αποτελεί πρόκληση για την ΕΕ, καθώς αγγίζει ένα πλήθος ευαίσθητων τομέων, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, το ζήτημα της παροχής ασύλου, την κοινωνική συνοχή, την ξενοφοβία, την ανάπτυξη παραοικονομίας και κατά συνέπεια την αγορά εργασίας. Επίσης το φαινόμενο της λαθρομετανάστευσης λειτουργεί αποσταθεροποιητικά για την ασφάλεια του χώρου της ΕΕ και των κρατών μελών της, η οποία έχει προσλάβει νέα έννοια και χρήζει προστασίας ιδιαίτερα υπό το πρίσμα των τρομοκρατικών επιθέσεων στην Ν. Υόρκη το 2001 και στην Μαδρίτη το 2004.

Ενδεικτικό της ύψιστης σημασίας που αποδίδεται στην αντιμετώπιση της λαθρομετανάστευσης συνιστά μια σειρά πολιτικών αποφάσεων της Ένωσης που θέτουν την βάση για την επίτευξη, μιας συνολικής προσέγγισης που θα ενισχύσει την αποτελεσματικότητα των δράσεων της σε αυτόν τον τομέα. Κεντρικοί άξονες της ευρωπαϊκής πολιτικής για την λαθρομετανάστευση αποτελούν η ενδυνάμωση του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης, η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών, η ανάπτυξη ενός κοινού ευρωπαϊκού συστήματος χορήγησης ασύλου, η υπογραφή συμφωνιών επανεισδοχής και επαναπροώθησης των λαθρομεταναστών.

Ωστόσο, πρέπει να επισημάνουμε ότι η πολιτική αυτή χαρακτηρίζεται κυρίως από «αρνητικά» μέτρα υπό την έννοια ότι δεν δίνεται η δέουσα έμφαση στην εξάλειψη των βαθύτερων αιτιών της ροής λαθρομεταναστών από τις χώρες της βορείου Αφρικής προς τα μεσογειακά κράτη-μέλη της ΕΕ. Ενώ λοιπόν σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει αναγνωριστεί επανειλημμένως η ανάγκη υιοθέτησης μιας συνεκτικής στρατηγικής, που θα αποσκοπεί τόσο στην πάταξη όσο και στην πρόληψη του φαινομένου της λαθρομετανάστευσης, η πρόοδος, που έχει σημειωθεί προς αυτήν την κατεύθυνση, είναι ανεπαρκής αν όχι

μηδαμινή. Παράλληλα, η πολιτική για την νόμιμη μετανάστευση των χωρών της ΕΕ κινείται στα όρια του παράλογου, καθώς η μηδενική μετανάστευση ή η εξαιρετικά επιλεκτική είσοδος νέων μεταναστών στα κράτη μέλη της ΕΕ οδηγεί στην αύξηση της παράνομης μετανάστευσης.

Το κλείσιμο των συνόρων δεν σταματάει τους μετανάστες! Όταν μια «ζώνη» λαθραίας εισόδου δια θαλάσσης δεν είναι πλέον εύκολα προσπελάσιμη λόγω της ενίσχυσης των μέτρων ελέγχου, το κύκλωμα λαθρομεταναστών ανακαλύπτει νέες διόδους διέλευσης συνήθως πιο επικίνδυνες. Αντίθετα, η αυστηρότερη πολιτική για την νόμιμη μετανάστευση βοηθάει στην ανάπτυξη του διασυνοριακού εγκλήματος καθώς εγκληματικές οργανώσεις λειτουργούν ως διακινητές λαθρομεταναστών. Άλλωστε η απόγνωση είναι εξαιρετικά κερδοφόρα όταν γίνεται αντικείμενο συναλλαγής.

Οι λαθρομετανάστες επιδιώκουν να διασχίσουν τη Μεσόγειο με πρόχειρα πλεύσιμα, όπως φουσκωτά, λέμβοι μικρών διαστάσεων ή σε κακή κατάσταση, που είναι συνήθως υπερφορτωμένα, χωρίς εξοπλισμό ασφάλειας. Τόσο η επικινδυνότητα που χαρακτηρίζει τους δρόμους λαθρομετανάστευσης όσο και οι μη ασφαλείς συνθήκες διακίνησης των λαθρομεταναστών οδηγούν συχνά σε ατυχήματα και ναυάγια με κόστος χιλιάδες ανθρώπινες ζωές. Κατά συνέπεια, το φαινόμενο της λαθρομετανάστευσης έχει μια έντονα ανθρωπιστική διάσταση, η οποία πολλές φορές σκοπίμως παραβλέπεται από τις κυβερνήσεις.

Η έξαρση της παράνομης μετανάστευσης μέσω θαλάσσης και ο αυξανόμενος αριθμός των ατυχημάτων ή ναυαγίων πλοίων που μεταφέρουν λαθρομετανάστες έχει λάβει τέτοιες διαστάσεις που πολλοί εκτιμούν ότι η Μεσόγειος αντιμετωπίζει πλέον «ανθρωπιστική κρίση», καθώς την τελευταία δεκαετία έχουν χαθεί χιλιάδες ζωές. Ωστόσο η εμπειρία στη Μεσόγειο έχει δείξει ότι η άρνηση των κρατών να

επιτρέψουν την αποβίβαση λαθρεπιβατών ή ανθρώπων που διασώθηκαν στην θάλασσα, μπορεί να εκθέσει τους ανθρώπους αυτούς σε σοβαρούς κινδύνους.

Τα αυστηρά μέτρα που λαμβάνουν τα κράτη μέλη της ΕΕ για τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης, τα οποία εντάσσονται στη γενικότερη πολιτική της ΕΕ, έχουν οδηγήσει σε μία «Ευρώπη – φρούριο». Η υιοθέτηση των μέτρων αυτών ενώ συμβάλλει στην αποθάρρυνση και παρεμπόδιση της παράνομης εισόδου αλλοδαπών στο ευρωπαϊκό έδαφος παράλληλα έχει ως τραγικό επακόλουθο την απώλεια της ζωής ή τον σοβαρό τραυματισμό πολλών αλλοδαπών. Για παράδειγμα, το Αιγαίο περιπολείται διαρκώς από σκάφη του Λιμενικού με στόχο την παρεμπόδιση της εισόδου στα ελληνικά χωρικά ύδατα πλοίων ή πλοιαρίων, τα οποία στη συνέχεια θα αποβιβάσουν λαθρομετανάστες στις ελληνικές ακτές. Κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων παρεμπόδισης ή καταδίωξης, η ζωή των λαθρομεταναστών, που επιβαίνουν σε σκάφη, συχνά επισφαλή, τίθεται σε κίνδυνο, καθώς οι άνδρες του Λιμενικού πυροβολούν ή κάνουν επικίνδυνους ελιγμούς. Επίσης, αποτελεί συχνό φαινόμενο επισφαλή σκάφη γεμάτα εξαθλιωμένους λαθρομετανάστες να παραμένουν επί ημέρες στα διεθνή ύδατα εμποδιζόμενα από ελληνικά και τουρκικά σκάφη να εισέλθουν στα χωρικά ύδατα τόσο της Ελλάδας όσο και της Τουρκίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ζωή των λαθρομεταναστών εκτίθεται σε κίνδυνο.

5.2 ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.

Μεταναστευτικό πρόβλημα της Πάτρας αποκαλείται το έντονο κοινωνικό πρόβλημα που ταλανίζει την πόλη της Πάτρας από τα μέσα της δεκαετίας του 90, εξ' αιτίας της αθρόας εισέλευσης οικονομικών

μεταναστών και της μόνιμης διαβίωσής τους. Μέχρι σήμερα έχουν υπάρξει διακυμάνσεις στον αριθμό και στην εθνικότητα τους, ενώ το πρόβλημα λόγω των ποικίλων κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών μέχρι σήμερα παραμένει άλυτο, εντεινόμενο ιδιαίτερα από τις αρχές του 21ου αιώνα όταν άρχισαν να συρρέουν ανεξέλεγκτα Αφγανοί λαθρομετανάστες, καθώς Σομαλοί και Σουδανοί.

Σήμερα υπολογίζεται ότι διαβιούν στην Πάτρα περίπου 3000 με 5000 λαθρομετανάστες, με σκοπό τη λαθραία ακτοπλοϊκή έξοδο από την Ελλάδα προς την Ιταλία και τις χώρες της ανεπτυγμένης Ευρώπης.

Το λιμάνι της Πάτρας αποτελεί τον βασικό κόμβο σύνδεσης με την Ιταλία μέσω ακτοπλοϊκής γραμμής και συνεπώς αποτελεί την κυριότερη πύλη εξόδου από την Ανατολή προς τη δύση. Οι παράνομοι μετανάστες προερχόμενοι από το Αφγανιστάν ή την Σομαλία επιλέγουν ως συντομότερο και ασφαλέστερο δρόμο για τις χώρες της Ευρώπης τα δύο λιμάνια της δυτικής Ελλάδας, την Ηγουμενίτσα και την Πάτρα. Το λιμάνι της Πάτρας λόγω των περισσότερων γραμμών προς Ιταλία, αλλά και της ελλιπούς φύλαξης αποτελεί τον πόλο έλξης του μεγαλύτερου μέρους των λαθρομεταναστών.

Κύριος στόχος αυτών είναι να φτάσουν στη Γερμανία, την Ολλανδία ή την Σουηδία. Τις ομάδες αυτές των λαθρομεταναστών ενισχύουν οι «έμποροι κεφαλών», οι οποίοι κατόπιν μεγάλου χρηματικού αντιτίμου, αναλαμβάνουν να τους περάσουν από τα σύνορα και να τους οδηγήσουν στις χώρες της Δύσης. Η διαδικασία με την οποία περνάνε στην κεντρική Ευρώπη είναι η εξής. Αφού περάσουν τα ελληνικά σύνορα, προς την Πάτρα και με τη βοήθεια μεσαζόντων ή και μόνοι τους κρύβονται σε φορτηγά που πρόκειται να αποβιβαστούν σε ένα από τα πλοία της γραμμής με κατεύθυνση την Ιταλία. Πολλές φορές τα φορτηγά περιέχουν ειδικές κρύπτες έτσι ώστε να μην γίνουν αντιληπτοί από τις

αρχές. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι κύριοι δίοδοι εισόδου προς την Ελλάδα είναι τα νησιά του Αιγαίου και ο Έβρος.

Οι πρώτες ομάδες Κούρδων παράνομων μεταναστών εμφανίστηκαν το 1996 και ήταν απότοκο του πολέμου στο Ιράκ αλλά και των διώξεων που αντιμετώπιζαν από το τουρκικό κράτος. Ενδεικτικό της κατάστασης είναι ότι από το 1995 έως τον Νοέμβριο του 1997 υπολογίζεται σύμφωνα με στοιχεία του υπουργείου δημοσίας τάξεως ότι εισήλθαν παράνομα στην Ελλάδα 22.451 ιρακινοί υπήκοοι. Το πρόβλημα όμως στην Πάτρα διογκώθηκε μετά το 2001 και την εισβολή των Αμερικανών στο Αφγανιστάν, όταν και χιλιάδες Αφγανοί εγκατέλειψαν τα σπίτια τους ζητώντας μια καλύτερη ζωή στις χώρες της Δύσης. Στον αριθμό των Αφγανών προστέθηκαν από το 2008 και κάποιες εκατοντάδες Σομαλών, οι οποίοι αντιμετωπίζουν εμφύλιο πόλεμο στη χώρα τους από το 1991.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα του Μεταναστευτικού προβλήματος στην Πάτρα είναι το θέμα συντήρησης, διαβίωσης και ιδίως αυτό της στέγασης. Κατά το πρώτο κύμα μεταναστών, το 1996, είχε δημιουργηθεί ένας μικρός καταυλισμός στον παλιό σταθμό τρενών που βρίσκεται ακριβώς απέναντι από το λιμάνι. Λόγω όμως αντιδράσεων των κατοίκων της περιοχής αλλά και φορέων αυτής και κατόπιν διαπραγματεύσεων των Κούρδων με τις αστυνομικές αρχές αποφασίστηκε η διάλυση του καταυλισμού και η μεταφορά των σε κατασκηνώσεις στην Περαχώρα Λουτρακίου. Καθώς όμως ο στόχος των λαθρομεταναστών ήταν να περάσουν στις χώρες της Δύσης, ο καταυλισμός του Λουτρακίου γρήγορα ερημώθηκε και οι ίδιοι επανεμφανίστηκαν στην Πάτρα.

Τη δεύτερη αυτή φορά, το 1998, δημιούργησαν νέο αυτοσχέδιο καταυλισμό σε οικόπεδο στην περιοχή της Αγυιάς, λίγο πιο μακριά από το λιμάνι, ο οποίος διατηρείται ακόμα και σήμερα. Για τον συγκεκριμένο καταυλισμό έχουν υποβληθεί μηνύσεις από τους κατοίκους. Εκτός από

τον καταυλισμό αρκετοί διαμένουν σε εγκαταλελειμμένα σπίτια ενώ οι πρόσφατα αφιχθέντες Σομαλοί πρόσφυγες ζουν έξω από τον καταυλισμό, κυρίως στις περιοχές του Αγίου Ανδρέα και του Κάστρου, λόγω της κόντρας που υπάρχει μεταξύ αυτών και των Αφγανών. Και στους δύο καταυλισμούς δεν τηρούνται οι στοιχειώδεις όροι υγιεινής με αποτέλεσμα να εγκυμονεί κίνδυνος έξαρσης και μετάδοσης σοβαρών ασθενειών. Αντίστοιχα δεν τηρούνται και οι στοιχειώδεις κανόνες ασφάλειας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η πυρκαγιά που ξέσπασε στις 21 Ιανουαρίου του 2009 στον καταυλισμό των προσφύγων, απειλώντας τις ζωές των μεταναστών, αλλά και τις περιουσίες του παράπλευρου οικισμού.

Οι δυσκολίες άλλωστε που παρουσιάζονται στην κάλυψη των βιοτικών τους αναγκών αυξάνουν σοβαρά τον κίνδυνο αυτό, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα η έλλειψη χώρων υγιεινής που υπάρχει στον καταυλισμό. Επιπρόσθετα δεν είναι λίγοι αυτοί που αντιμετωπίζουν ψυχολογικά προβλήματα λόγω των δυσχερειών που αντιμετωπίζουν και της απουσίας των οικογενειακών τους προσώπων. Χαρακτηριστικό άλλωστε της κατάστασης που επικρατεί στην Πάτρα, αλλά και σε όλη την επικράτεια, είναι το γεγονός ότι αρκετές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν αρνηθεί να επιστρέψουν πρόσφυγες στην Ελλάδα, ως χώρα πρώτης εισόδου, καθώς οι αρμόδιες αρχές έκριναν ότι δεν εξασφαλιζόταν η ασφάλειά τους και οι σωστές συνθήκες διαβίωσής του.. Ο Συνήγορος του Πολίτη σε έκθεσή του αφού τονίζει τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης παρατηρεί ότι "πλήττεται καίρια και η προσωπική αξιοπρέπεια των διαβιούντων". Οι πρόσφυγες δεν υποστηρίζονται επίσημα από το υπάρχον κρατικό σύστημα υγείας οπότε δεν έχουν τη δυνατότητα να εξετάζονται ή νοσηλεύονται για προληπτικές εξετάσεις πάρα μόνο σε περίπτωση επείγοντος.

Από τις 12 Μαΐου 2008 στον καταυλισμό έχει εγκατασταθεί ειδικό κλιμάκιο των Γιατρών Χωρίς Σύνορα που παρέχει συστηματική ιατρική φροντίδα και παράλληλα ενημερώνει τους πρόσφυγες για τους κινδύνους που διατρέχουν. Επίσης εκτός από τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα, αρκετές Μη κυβερνητικές οργανώσεις, ο Δήμος Πατρέων αλλά και η μητρόπολη Πατρών ενισχύουν καθημερινά τους πρόσφυγες με παροχή τροφίμων και διοργάνωση συσσιτίων.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό Δουβλίνο II που έχει θεσπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση, αρμόδιο για την χορήγηση ασύλου είναι το κράτος στο οποίο εισέρχεται για πρώτη φορά ένας πρόσφυγας, ρίχνοντας έτσι το βάρος ανισομερώς στις χώρες πρώτης εισόδου αλλοδαπών (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία). Η σκέψη της απέλασης δεν τίθεται καθώς αφενός η Τουρκία δεν τους δέχεται πίσω αφετέρου η κατάσταση των χώρων προέλευσής τους καθιστά ανέφικτη την κατά νόμο απέλασή τους. Στην Ελλάδα η παροχή ασύλου αντιμετωπίζει αρκετά προβλήματα καθώς τόσο οι πρόσφυγες στερούνται ταξιδιωτικών εγγράφων (ενώ τα ονόματα που δίνουν είναι κατά δήλωση) όσο και οι αρχές και η ίδια η πολιτεία χορηγεί σε πολύ μικρά ποσοστά τον αριθμό χορήγησης πολιτικού ασύλου. Τέλος από τη στιγμή που οι περισσότεροι λαθρομετανάστες δεν επιδιώκουν την εγκατάσταση στην Ελλάδα δεν ενδιαφέρονται και για την παροχή ασύλου από την χώρα Ένας επιπρόσθετος λόγος είναι σύμφωνα με τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό το γεγονός ότι "το λιμάνι είναι διάτρητο και καλλιεργείται η βεβαιότητα ότι αργά ή γρήγορα θα περάσουν στην Ιταλία".

Ένα άλλο ζήτημα είναι η προστασία των ανηλίκων, οι οποίοι διατρέχουν άμεσο κίνδυνο. Σύμφωνα με την Διεθνή αμνηστία ο αριθμός των ασυνόδευτων ανηλίκων έφτανε τους 250 τον Φεβρουάριο του 2008. Κατά καιρούς μάλιστα αρκετά δημοσιεύματα του τοπικού τύπου έχουν κάνει λόγο για παράξενες εξαφανίσεις ανηλίκων που συνδέονται με

εμπόριο οργάνων ενώ η ίδια άποψη έχει εκφραστεί και στη Βουλή. Η περιφερειακή διοίκηση του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού Πάτρας σε συνεργασία με το ελληνικό κράτος έχει κατά καιρούς φιλοξενήσει σε ξενοδοχεία ή ιδρύματα ανηλίκους και έχει αναλάβει την φύλαξή τους χωρίς όμως αυτό να αποτελεί πάγια πολιτική λόγω των γραφειοκρατικών ή οικονομικών προβλημάτων που δημιουργούνται.

Σχετικά με την εξεύρεση λύσης όσον αφορά την περιοχή της Πάτρας έχουν υπάρξει αρκετές απόψεις από τους αρμοδίους φορείς. Μια από τις πρώτες λύσεις που προκρίθηκαν από την ηγεσία του υπουργείου εμπορικής ναυτιλίας ήταν η ενίσχυση της περίφραξης του λιμανιού, στα πλαίσια του ISPS, η αύξηση του προσωπικού του λιμεναρχείου και η προμήθεια των Λιμενικών Αρχών με ανιχνευτές έτσι ώστε να γίνεται γρηγορότερα και ευκολότερα ο έλεγχος των φορτηγών. Η απόφαση για την περίφραξη του λιμανιού συνάντησε την έντονη αντίδραση του δημάρχου Πατρέων Ανδρέα Φούρα, ο οποίος παράλληλα ζητούσε την παραχώρηση τμημάτων του λιμένα από τον Οργανισμό Λιμένος Πατρών.

Μετά το ναυάγιο του πρώτου σχεδίου, αποφασίστηκε η κοινή λήψη επιχειρήσεων μεταξύ λιμενικού σώματος και αστυνομίας. Έτσι τον Ιανουάριο του 2008, και ύστερα από ενισχύσεις που κατέφθασαν από την Αθήνα και τον Πειραιά, άρχισε το κοινό επιχειρησιακό σχέδιο σύμφωνα με το οποίο προβλέπονταν συχνές περιπολίες της αστυνομίας, έτσι ώστε οι λαθρομετανάστες να περιοριστούν στον χώρο του καταυλισμού τους και να μην μπορούν να πλησιάσουν το λιμάνι, αυξημένα μέτρα ασφαλείας στο λιμάνι και συλλήψεις. Σκέψεις για βίαιη απομάκρυνση των μεταναστών απορρίφθηκαν σχεδόν αμέσως από την τοπική ηγεσία της αστυνομίας. Πράγματι τις πρώτες μέρες πραγματοποιήθηκαν εκατοντάδες συλλήψεις λαθρομεταναστών, οι οποίοι στη συνέχεια με λεωφορεία μεταφέρονταν στο τμήμα αλλοδαπών της Αττικής για να διεκπεραιωθούν στο τέλος στους χώρους υποδοχής προσφύγων στο

Λαύριο ή στην Θράκη. Τα μέτρα προκάλεσαν την αντίδραση πολλών κομμάτων και οργανώσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΕΡΕΥΝΑ

6.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη του φαινομένου της μετανάστευσης στην πόλη των Πατρών.

6.2 ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια της ποσοτικής μεθοδολογίας. Πιο συγκεκριμένα, αξιοποιήθηκε το εργαλείο του ερωτηματολογίου, προκειμένου να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη αξιοπιστία και εγκυρότητα των δεδομένων. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται αναλυτικά οι τεχνικές και η διαδικασία συλλογής δεδομένων μέσω του ερωτηματολογίου.

6.3 ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα ήταν το **ερωτηματολόγιο**. Το ερωτηματολόγιο είναι «ένα σύνολο γραπτών ερωτήσεων σχετικών με ένα πρόβλημα, τις οποίες ο ερευνητής απευθύνει ομοιόμορφα στα υποκείμενα του δείγματος, με σκοπό να συγκεντρώσει τις αναγκαίες ερευνητικές πληροφορίες. Οι ερωτήσεις αναφέρονται στις γνώσεις, τις γνώμες, τις προτιμήσεις, τα ενδιαφέροντα, τα συναισθήματα, τις προσδοκίες, τις στάσεις, τις αξίες και γενικά στα χαρακτηριστικά όλων των όψεων της προσωπικότητας του ατόμου και στη συμπεριφορά του σε προκαθορισμένες καταστάσεις».

6.4 Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Προκειμένου να σχεδιαστεί το ερωτηματολόγιο, λήφθηκε υπόψη η γενική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας. Έτσι, δημιουργήθηκε ένα **δομημένο** ερωτηματολόγιο, με κλειστές ερωτήσεις, οι οποίες μπορούν να παράγουν συχνότητες απαντήσεων που επιδέχονται στατιστικούς χειρισμούς και ανάλυση και σύγκριση μεταξύ ομάδων του δείγματος. (Kohen, Manion & Morrison, 2007).

6.5 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ

Το δείγμα της παρούσας πτυχιακής εργασίας αποτέλεσαν 100 μετανάστες από διάφορες χώρες οι οποίοι ζουν στην Πάτρα.

6.6 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Ποια είναι η ηλικία σας;

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
20-30	15	15,0%
31-40	28	28,0%
41-50	34	34,0%
51 ΚΑΙ ΠΑΝΩ	23	23,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

2. Ποιο είναι το επίπεδο εκπαίδευσής σας;

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΗ ΕΠΑΡΚΕΣ	36	36,0%
ΒΑΣΙΚΟ	55	55,0%
ΑΝΩΤΕΡΟ	6	6,0%
ΑΝΩΤΑΤΟ	3	3,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

3. ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΕΠΙΛΕΞΑΤΕ ΤΗΝ ΠΑΤΡΑ;

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Επειδή εδώ βρίσκονται και άλλοι (ΕΘΝΟΤΗΤΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΣ)/ γνωστοί μου	55	55,0%
Επειδή έχει φθηνά σπίτια	1	1,0%
Επειδή εδώ μπορώ να βρίσκω πιο εύκολα δουλειά	0	0,0%
Επειδή μου αρέσει η περιοχή	0	0,0%
Επειδή ο κόσμος στην περιοχή αυτή είναι φιλόξενος	3	3,0%
Επειδή εδώ μας οδήγησε το ελληνικό κράτος	41	41,0%
σύνολο	100	100,0%

4. ΠΟΙΟΙ ΛΟΓΟΙ ΣΑΣ ΩΘΗΣΑΝ ΣΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ;

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΛΛΑΓΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΟΡΩΝ	72	72,0%
ΑΛΛΑΓΗ ΤΙΜΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ	23	23,0%
ΕΠΙΠΕΔΟ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ	3	3,0%
ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΥΝΟΡΩΝ	2	2,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

5. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΝΟΜΙΖΕΤΕ ΟΤΙ:

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Είναι φιλόξενη και σας έχει υποδεχθεί χωρίς προβλήματα	17	17,0%
Σας υποδέχθηκε μάλλον καλά, αλλά έχετε και αρκετά προβλήματα	12	12,0%
Είναι μάλλον κλειστή απέναντί σας	42	42,0%
Είναι πολύ κλειστή και συχνά εχθρική απέναντι σας	29	29,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

**6. ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΟΙΟ ΣΟΒΑΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΠΟΥ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΑΙ ΣΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ ΣΑΣ ΕΔΩ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;**

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Δεν βρίσκετε εύκολα δουλειά	29	29,0%
Χαμηλές αποδοχές	11	11,0%
Δεν αναγνωρίζονται προσόντα που τυχόν έχετε (πτυχίο κλπ)	2	2,0%
Δεν μπορείτε να βρείτε σταθερή δουλειά	12	12,0%
Δεν σας φέρονται καλά στη δουλειά	22	22,0%
Έχετε προβλήματα με τη γλώσσα	9	9,0%
Κακές συνθήκες δουλειάς (ανθυγιεινή, κουραστική κλπ.)	3	3,0%
Είστε άνεργος/η	11	11,0%
Δεν αντιμετωπίζετε προβλήματα στη δουλειά	1	1,0%
σύνολο	100	100,0%

7. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΟΙΟ ΣΟΒΑΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΠΟΥ ΕΧΕΤΕ ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΣΑΣ ΕΔΩ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Δυσκολίες να πάνε τα παιδιά σας στο σχολείο ή σε παιδικό σταθμό	31	31,0%
Δυσκολία να αντιμετωπίσετε ένα πρόβλημα υγείας (δεν έχετε ασφάλιση - υγειονομική περίθαλψη κλπ.)	19	19,0%
Δυσκολία στις σχέσεις με τους γείτονες και τους ντόπιους έλληνες γενικότερα (σας βλέπουν σαν ξένους και σας απομονώνουν)	14	14,0%
Καχυποψία από την Αστυνομία	14	14,0%
Αισθάνεστε ότι δεν είστε ασφαλείς	13	13,0%
Ακριβή ζωή	9	9,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

8. ΜΕ ΠΟΙΟ ΤΡΟΠΟ ΒΡΗΚΑΤΕ ΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ ΠΟΥ ΚΑΝΕΤΕ ΤΩΡΑ;

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Από αγγελία στις εφημερίδες	19	19,0%
Από ειδικό γραφείο	8	8,0%
Από τον ΟΑΕΔ	3	3,0%
Είχατε βρει δουλειά πριν φύγετε από τη χώρα που ζούσατε πριν και γι'αυτό ήρθατε	7	7,0%
Με τη βοήθεια οργάνωσης που φροντίζει για τους παλιννοστούντες / μετανάστες	9	9,0%
Από φίλους σας που δούλευαν στην ίδια ή κοντινή δουλειά	54	54,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

9. **ΣΚΟΠΕΥΕΤΕ ΝΑ ΜΕΙΝΕΤΕ ΜΟΝΙΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;**

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Ναι	29	29,0%
Θέλω να μείνω μερικά χρόνια και μετά φύγω	34	34,0%
Νομίζω ότι θα μείνω αρκετό καιρό και δεν ξέρω πότε και αν θα φύγω	36	36,0%
Όχι, σκοπεύω σύντομα να φύγω	1	1,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

10.ΝΟΜΙΖΕΤΕ ΟΤΙ Η ΖΩΗ ΣΑΣ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΣΥΝΤΟΜΑ:

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Καλύτερη	1	1,0%
Χειρότερη	89	89,0%
Θα μείνει ίδια	10	10,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αναμφίβολα, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η μετανάστευση είναι ένα φαινόμενο που επηρεάζει και θα συνεχίσει να επηρεάζει ποικιλοτρόπως τόσο τα ίδια τα άτομα που αποφασίζουν να μεταναστεύσουν όσο και τις οικογένειες τους, αλλά και τις χώρες προέλευσης και υποδοχής αυτών. Οι επιπτώσεις του φαινομένου διαφαίνονται τόσο στο οικονομικό όσο και στο κοινωνικό-πολιτισμικό επίπεδο. Ωστόσο, είναι αρκετά δύσκολο να μιλήσουμε σε γενικό επίπεδο για τις θετικές ή τις αρνητικές επιπτώσεις της μετανάστευσης, καθώς αυτές διαμορφώνονται αναλόγως το χρόνο, το χώρο, τις συνθήκες και τις συγκυρίες όπου εκδηλώνεται το φαινόμενο. Με άλλα λόγια, η μετανάστευση μπορεί να έχει θετικές συνέπειες για μια χώρα, για μια άλλη όμως να έχει αρνητικές. Ή μπορεί ως φαινόμενο να έχει θετικές συνέπειες σε ένα από τα επίπεδα που αναφέραμε παραπάνω (π.χ. οικονομικό) και σε κάποιο από τα άλλα να έχει αρνητικές (π.χ. κοινωνικοπολιτισμικό).

Με δεδομένες τις προαναφερθείσες δυσκολίες θα λέγαμε ότι σημαντικότατο παράγοντα στις επιπτώσεις της μετανάστευσης για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη παίζει ο βαθμός ενσωμάτωσης των μεταναστών στη χώρα υποδοχής. Όσο πιο ομαλή είναι αυτή η διαδικασία και ανοιχτή-ανεκτική η κοινωνία της χώρας υποδοχής τόσο πιο θετικές είναι και οι συνέπειες της μετανάστευσης για τους ίδιους τους μετανάστες, οι οποίοι προσαρμόζονται πιο εύκολα και φιλειρηνικά στη νέα πραγματικότητα αλλά και για τις χώρες προέλευσης, οι οποίες αποκομίζουν οφέλη όπως τα εμβάσματα, η μεταφορά τεχνογνωσίας κλπ και για τις χώρες υποδοχής, οι οποίες ωφελούνται ποικιλοτρόπως π.χ. μέσα από το χαμηλό

κόστος παραγωγής, τη διατήρηση της κοινωνικής και πολιτισμικής τους συνοχής κλπ.

Η διαδικασία της ενσωμάτωσης στις κοινωνίες των χωρών υποδοχής είναι το αποτέλεσμα ποικίλων παραγόντων, όπως η διαδικασία εκμάθησης της γλώσσας της χώρας υποδοχής, οι ευκαιρίες για την απόκτηση ενός ικανοποιητικού εισοδήματος, οι ευκαιρίες για καλύτερη εκπαίδευση, η επέκταση της πολιτειακής και πολιτικής συμμετοχής και η πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες.

Στην πράξη, όμως, παρά το γεγονός ότι οι περισσότερες χώρες έχουν στη διάθεση τους τα νομικά όργανα για να διευκολύνουν και να διαφυλάσσουν την ενσωμάτωση των μεταναστών στις χώρες υποδοχής, αυτή η διαδικασία απαιτεί σημαντικούς πόρους, ενώ παρουσιάζει και κοινωνικές και πολιτισμικές προκλήσεις για τους ίδιους τους μετανάστες και τις κοινωνίες των χωρών υποδοχής. Τα προγράμματα ενσωμάτωσης των μεταναστών ανά τον κόσμο παρουσιάζουν ποικίλους βαθμούς επιτυχίας.

Σε γενικές γραμμές φαίνεται πως οι περιοριστικές μεταναστευτικές πολιτικές συμπίπτουν με τη μείωση των προγραμμάτων και των δημοσίων υπηρεσιών που αφορούν τους μετανάστες. Το γεγονός αυτό τείνει να οδηγεί σε μια διαρκή όξυνση του κοινωνικού κατακερματισμού.

Όλα τα παραπάνω μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η μετανάστευση ως φαινόμενο, τα αίτια, οι συνέπειες και στο ότι κατ' ουσία πρόκειται για ένα άκρως πολυδιάστατο και πολύπλοκο της και οι πολιτικές για την διαχείριση της θα συνεχίσουν να αποτελούν αντικείμενο μελέτης και έρευνας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι εξελίξεις είναι συνεχείς και ποικίλες, τα αποτελέσματα διαφέρουν από χώρα σε χώρα φαινόμενο που φαίνεται πως θα απασχολήσει και τις επόμενες γενιές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αμίτσης, Γ. και Λαζαρίδη, Γ. (επ.) (2001) Νομικές και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα. Αθήνα: Παπαζήσης.

Γεωργουλός, Σ. (2001) *‘Η νέα μεταναστευτική κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα και η νομιμοποίησή της’*, στο Μαρβάκης, Α., Παρσανόγλου, Δ. και Παύλου, Μ. (επ.), *Μετανάστες στην Ελλάδα*, σ. 13-28. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Καβουνίδα, Τ. και Χατζάκη, Λ. (1999) *Αλλοδαποί που υπέβαλαν αίτηση για κάρτα προσωρινής παραμονής: Υπηκοότητα, φύλο και χωροθέτηση*. Αθήνα: Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας.

Λιανός, Θ. (2003) *‘Σύγχρονη μετανάστευση στην Ελλάδα: Οικονομική διερεύνηση’*. Μελέτες, 51. Αθήνα: ΚΕΠΕ.

Μαράτου-Αλιπράντη, Λ. (2002) *‘Ξένο εργατικό δυναμικό: τάσεις και προβλήματα της κοινωνικής ενσωμάτωσης’*, στο Καραντινός, Δ., Μαράτου-Αλιπράντη, Λ. και Φρονίμου, Ε. (επ.), *Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα: Κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής*, Τόμος Α’, σ. 275-306. Αθήνα: ΕΚΚΕ.

Μαρβάκης, Α., Παρσανόγλου, Δ. και Παύλου, Μ. (επ.) (2001) *Μετανάστες στην Ελλάδα, Αθήνα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μουσούρου, Λ. (1990) *Μετανάστες και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη*. Αθήνα: Gutenberg.

Ναζάκης, Χ. και Χλέτσος, Μ. (επ.) (2001) *Μετανάστες και Μετανάστευση: Οικονομικές, Πολιτικές και Κοινωνικές Πτυχές*. Αθήνα: Πατάκης.

Πετρινώτη, Ξ. (1993) *Η μετανάστευση προς την Ελλάδα. Μια πρώτη καταγραφή, ταξινόμηση και ανάλυση*. Αθήνα: Οδυσσέας.

Τριανταφυλλίδου, Α. (2005) Ελληνική Μεταναστευτική Πολιτική: Προβλήματα και Κατευθύνσεις. Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Baldwin-Edwards, M. (2001) “An analytic commentary on the Greek immigration bill, 2000”, Mediterranean Migration Observatory Working Paper Series, no. 2, February 2001. Athens: MMO-Panteion University.

Baldwin-Edwards, M. (2004) “Albanian emigration and the Greek labour market: economic symbiosis and social ambiguity”. South East Europe Review for Labour and Social Affairs

Fakiolas, R. (2003) “Regularising undocumented immigrants in Greece: procedures and effects”. Journal of Ethnic and Migration Studies

Fakiolas, R. (2000) “Migration and unregistered labour in the Greek economy”, in King, R., Lazaridis, G. and Tsardanidis Ch. (eds.), *Eldorado or Fortress? Migration in Southern Europe*. London: Macmillan Press.

Fakiolas, R. and Maratou-Alipranti, L. (2000) “Foreign female immigrants in Greece”. Papers: Revista de Sociologia

Hatziprokopiou, P. (2006) *Globalisation, migration and socio-economic change in contemporary Greece: Processes of social incorporation of Balkan migrants in Thessaloniki*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Hatziprokopiou, P. (2004) “Balkan immigrants in the Greek city of Thessaloniki: local processes of incorporation in international perspective”. *European Urban and Regional Studies*

Hatziprokopiou, P. (2003) “Albanian immigrants in Thessaloniki, Greece: processes of economic and social incorporation”. *Journal of Ethnic and Migration Studies*

Kasimis, C., Papadopoulos, A. and Zacoboulou, E. (2003) “Migrants in rural Greece”. *Sociologia Ruralis*

King, R., Lazaridis, G. and Tsardanidis, C. (eds.) (2000) *Eldorado or Fortress? Migration in Southern Europe*. London: Macmillan Press.

Labrianidis, L. and Hatziprokopiou, P. (2005) ‘*The Albanian migration cycle: migrants tend to return to their country of origin after all*’, in King, R., Mai, N. and Schwandner-Sievers, S. (eds.), *The New Albanian Migration*, pp. 93–117. Brighton: Sussex Academic Press.

Labrianidis, L., Lyberaki, A., Tinios, P. and Hatziprokopiou, P. (2004) ‘*Inflow of migrants and outflow of FDI: Aspects of interdependence between Greece and the Balkans*’. *Journal of Ethnic and Migration Studies*

Lazaridis, G. and Psimmenos, I. (2000) “Migrant flows from Albania to Greece: economic, social and spatial exclusion”, in King, R., Lazaridis, G. and Tsardanidis, C. (eds.), *Eldorado or Fortress? Migration in Southern Europe*. London: Macmillan.

Levinson A. (2005). Regularization Programmes in Greece. Centre on Migration, Policy and Society, University of Oxford.

Lianos, T. (2001) *‘Illegal immigrants in Greece and their choice of destination’*. International Migration

Marvakis A., Parsanoglou D., Psaroudakis S. (2004). *Migrants experiences of discrimination in Greece*, Antigone Center, Athens.

Petronoti, M. and Triandafyllidou, A. (2003) *Recent immigration flows to Greece. A special issue of the bibliography of social sciences on Modern Greek society of the National Institute for Social Research*. Athens: EKKE and National Book Centre.

Psimmenos, I. and Kasimati, K. (2003) “Immigration control pathways: organisational culture and work values of Greek welfare officers”. *Journal of Ethnic and Migration Studies*

Rovolis, A. and Tragaki, A. (2006) *‘Ethnic Characteristics and*

Geographical Distribution of Immigrants in Greece'. European Urban and Regional Studies

Sarris, A.H. and Zografakis, S. (1999) '*A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy*'. Journal of Population Economics

Tastsoglou, E. and Maratou-Alipranti, L. (eds.) (2003) Gender and International Migration: Focus on Greece. Special issue of the Greek Review of Social Research, 110A.

Triandafyllidou, A. and Veikou, M. (2002) "The hierarchy of Greekness: ethnic and national identity considerations in Greek immigration policy". Ethnicities

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<http://www.newstime.gr/?i=nt.el.article&id=26391>

<http://www.istologos.gr/2008-06-23-10-18-00/2008-06-19-08-44-13/109--a->

www.inegsee.gr/METANASTES%20KATA%20ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ.doc

www.immigrantwomen.gr/portal/images/.../entaksi_metanaston.pdf

kafousias.teimes.gr/migration.pdf

http://palio.antibaro.gr/society/malkidhs_metanasteush.htm

<http://www.i-live.gr/th-ellada-paranomoi-metanastes/>

www.nath.gr/default.aspx?page=68

press-gr.blogspot.com/2011/.../470000.h

arxeio.gsdb.gr/wp/wp_stratoudaki.pdf

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Διεθνής νομοθεσία

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου των Ηνωμένων Εθνών (1948), υποστηρίζει ότι θα πρέπει να προστατεύονται τα βασικά δικαιώματα όλων των ανθρώπων, ανεξάρτητα από την ιθαγένεια τους. Το άρθρο 5 της Διεθνούς Σύμβαση για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων (1966) ορίζει ότι: «...τα κράτη αναλαμβάνουν να εξαλείψουν τις φυλετικές διακρίσεις και να εγγυηθούν την ισότητα του καθένα ως προς την απόλαυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλεια». Το άρθρο 7 Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την Προστασία των Δικαιωμάτων των Μεταναστών Εργατών και των Μελών των Οικογενειών τους (1990) διασφαλίζει ότι: «...τα κράτη αναλαμβάνουν να σεβαστούν και να εξασφαλίσουν σε όλους τους διακινούμενους εργαζομένους και τα μέλη των οικογενειών τους που βρίσκονται στο έδαφός τους, τα δικαιώματα που προβλέπονται στη Συνθήκη χωρίς διάκριση οποιουδήποτε είδους».

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα δικαιώματα των μεταναστών προστατεύονται από τη Συνθήκη-Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Νομικό Καθεστώς των Μεταναστών Εργαζομένων, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Ιθαγένεια και τον αναθεωρημένο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη.

Ελληνική Νομοθεσία

Το άρθρο 5 (παρ. 2) του Συντάγματος, ορίζει ρητά ότι «όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων».

Στις 23.08.2005 δημοσιεύθηκε ο νόμος 3386, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2006, σχετικά με την «Είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια» σε αντικατάσταση του ν.2910/01. Ο νόμος αυτός ρυθμίζει θέματα που αφορούν κυρίως στις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών, στα θέματα απέλασης και στην κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών. Σημαντικά σημεία του νέου νόμου είναι:

- Η ενοποίηση της άδειας διαμονής και εργασίας σε μία.

- Η απλούστευση της διαδικασίας υποβολής της αίτησης για την χορήγηση άδειας διαμονής.
- Η καθιέρωση σαφών προϋποθέσεων για τη διευκόλυνση της οικογενειακής επανένωσης.
- Η δημιουργία δομής στους Δήμους, για την παροχή πληροφόρησης στον αλλοδαπό. Τέλος, βάσει του άρθρου 66 του ν.3386/05, όπου γίνεται λόγος για την εφαρμογή Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης με αντικείμενο την ομαλή και με γοργούς ρυθμούς προώθηση της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών που ζουν νόμιμα στην Ελλάδα, παρουσιάστηκε από το Υπουργείο, το 2007, το πρόγραμμα ΕΣΤΙΑ (2007-2013). Το πρόγραμμα αφορά στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε φαινόμενα περιθωριοποίησης, ρατσισμού και ξενοφοβίας, στην πληροφόρηση, στην εξυπηρέτηση και τη συμβουλευτική υποστήριξη των υπηκόων τρίτων χωρών και, τέλος, στη διευκόλυνση της πρόσβασής τους σε υπηρεσίες απασχόλησης, εκπαίδευσης, υγείας, στέγασης και πολιτισμού.

ΑΔΕΙΕΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ & ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΤΥΠΟΙ ΑΔΕΙΩΝ, ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ

Άδεια διαμονής είναι η κάθε είδους πιστοποίηση που παρέχεται από τις ελληνικές αρχές και με βάση την οποία επιτρέπεται σε υπήκοο τρίτης χώρας να διαμένει νόμιμα στην Ελληνική Επικράτεια. Σε κάθε άδεια διαμονής αναγράφεται εάν επιτρέπεται στον κάτοχο η πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Τα άρθρα 6 & 10, του ν. 3386/05, ορίζουν τις γενικές προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής στη χώρα υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

1. Να έχουν διαβατήριο ή άλλο επίσημο ταξιδιωτικό έγγραφο. Τα έγγραφα αυτά πρέπει να έχουν, εφόσον αυτό απαιτείται, θεώρηση εισόδου, η οποία χορηγείται από την προξενική αρχή του τόπου κατοικίας του μετανάστη. Η εθνική θεώρηση εκδίδεται βάσει των αντίστοιχων για την άδεια διαμονής νομοθετικών ρυθμίσεων.
2. Να μη συντρέχει κίνδυνος για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια.
3. Να μην αποτελούν κίνδυνο για τη δημόσια υγεία.
4. Να διαθέτουν πλήρη ασφάλιση ασθένειας.
5. Να διαθέτουν πόρους για την κάλυψη των εξόδων επιστροφής τους στη χώρα προέλευσης.

Υπήκοοι τρίτων χωρών που δεν έχουν υποχρέωση θεώρησης εισόδου, επιτρέπεται να παραμένουν στη χώρα μέχρι τρεις (3) μήνες συνολικά ή τμηματικά εντός διαστήματος έξι (6) μηνών από την ημερομηνία της πρώτης εισόδου.

ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΤΥΠΟΙ ΑΔΕΙΩΝ ΔΙΑΜΟΝΗΣ & ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Παρακάτω παρουσιάζονται οι προϋποθέσεις, τα δικαιολογητικά και η διαδικασία έκδοσης των συνηθέστερων τύπων αδειών διαμονής. Για περισσότερες πληροφορίες οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να απευθύνονται στα κατά τόπους Γραφεία Αλλοδαπών.

Διαδικασία μετάκλησης υπηκόου τρίτης χώρας για εργασία (Άρθρα 14, 15 του ν. 3386/05)

Επιτρέπεται η είσοδος υπηκόου τρίτης χώρας στην Ελλάδα για απασχόληση με σχέση εξαρτημένης εργασίας σε συγκεκριμένο εργοδότη και για ορισμένο είδος απασχόλησης, εφόσον του έχει χορηγηθεί η αντίστοιχη θεώρηση εισόδου.

Δικαιολογητικά αρχικής χορήγησης άδειας διαμονής για παροχή εξαρτημένης εργασίας (για την περίπτωση μετάκλησης MONO)

1. Αίτηση για άδεια διαμονής
 2. Διαβατήριο σε ισχύ
 3. θεώρηση εισόδου (VISA)
 4. Παράβολο
 5. Επικυρωμένο αντίγραφο της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας με θεωρημένο το γνήσιο της υπογραφής του εργοδότη από δημόσια υπηρεσία, από την οποία να προκύπτει ότι η αμοιβή του είναι ίση με τις μηνιαίες αποδοχές του ανειδίκευτου εργάτη (765€ όπως ισχύει σήμερα), καθώς και το διάστημα απασχόλησής του. Εξαιρούνται, οι οικοδόμοι και οι εργαζόμενοι σε οικιακές ή γεωργικές εργασίες.
 6. Βεβαίωση ότι έχει υποβληθεί αίτηση στον οικείο ασφαλιστικό φορέα για την κάλυψη εξόδων νοσηλείας, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και εργατικού ατυχήματος.
 7. Πιστοποιητικό Υγείας
 8. Τρεις φωτογραφίες
- Δικαιολογητικά για ανανέωση (για όσους έχουν ήδη άδεια εργασίας)

Απαραίτητη προϋπόθεση για την αίτηση ανανέωσης της άδειας εργασίας είναι ο ενδιαφερόμενος να έχει πραγματοποιήσει συνολικά τα δύο προηγούμενα χρόνια 400 ημέρες εργασίες, δηλαδή να έχει 400 ένημα. Σημειώνεται ότι υπάρχει η δυνατότητα εξαγοράς του 20% των απαιτούμενων ενσήμων, η οποία αντιστοιχεί σε 80 ένημα.

1. Αίτηση
2. Τρεις φωτογραφίες
3. Διαβατήριο σε ισχύ (πρωτότυπο & φωτοτυπία)
4. Επικυρωμένο αντίγραφο προηγούμενης άδειας διαμονής
5. Παράβολο
6. Επικυρωμένο αντίγραφο της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας (όπως παραπάνω)
7. Αποδεικτικό εκπλήρωσης ασφαλιστικών υποχρεώσεων
8. Επικυρωμένο αντίγραφο βιβλιαρίου υγείας του οικείου ασφαλιστικού φορέα
9. Αποδεικτικό εκπλήρωσης φορολογικών υποχρεώσεων

Διάρκεια ισχύος

Η αρχική άδεια χορηγείται για διάστημα ενός έτους, ενώ η κάθε ανανέωση ισχύει για δύο χρόνια.

Άδεια Διαμονής για άσκηση ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας (Άρθρο 24 του ν. 3386/05)

Προϋποθέσεις

Επιτρέπεται η είσοδος υπηκόου τρίτης χώρας στην Ελλάδα για την άσκηση ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας, εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) Διαθέτει επαρκείς οικονομικούς πόρους για την άσκηση της δραστηριότητας (το λιγότερο 60.000€σε τραπεζικό λογαριασμό).
- β) Η δραστηριότητα αυτή συμβάλει στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας της χώρας και
- γ) Κατέχει ειδική θεώρηση εισόδου

Η αίτηση για τη χορήγηση της άδειας εισόδου, υποβάλλεται στην ελληνική προξενική αρχή του τόπου κατοικίας του ενδιαφερόμενου και συνοδεύεται από οικονομοτεχνική μελέτη, ενώ η αίτηση για χορήγηση άδειας διαμονής υποβάλλεται στο δήμο ή στην κοινότητα του τόπου κατοικίας του.

Δικαιολογητικά για αρχική χορήγηση

1. Αίτηση για άδεια διαμονής
 2. Διαβατήριο σε ισχύ
 3. θεώρηση εισόδου (VISA)
 4. Παράβολο
 5. Φωτοαντίγραφο λογαριασμού ελληνικού τραπεζικού ιδρύματος στο όνομα του αιτούντος στον οποίο θα έχει κατατεθεί το απαιτούμενο ποσό (τουλάχιστον 60.000 ευρώ).
 6. Βεβαίωση ότι έχει υποβληθεί αίτηση στον οικείο ασφαλιστικό φορέα για την κάλυψη εξόδων νοσηλείας και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.
 7. Πιστοποιητικό υγείας
 8. Τρεις φωτογραφίες
- Δικαιολογητικά για ανανέωση

1. Αίτηση
2. Διαβατήριο σε ισχύ
3. Άδεια διαμονής
4. Παράβολο
5. Υπεύθυνη δήλωση ότι συνεχίζει να ασκεί την ίδια οικονομική δραστηριότητα.
6. Άδεια λειτουργίας της δραστηριότητας από τον αρμόδιο φορέα.
7. Βεβαίωση εγγραφής στο οικείο Επιμελητήριο.
8. Επικυρωμένο αντίγραφο βιβλιαρίου υγείας του οικείου ασφαλιστικού οργανισμού.
9. Αποδεικτικό εκπλήρωσης των ασφαλιστικών υποχρεώσεων.
10. Αποδεικτικό εκπλήρωσης φορολογικών υποχρεώσεων.
11. Αντίγραφο του εκκαθαριστικού σημειώματος του τελευταίου οικονομικού έτους
12. Τρεις φωτογραφίες

Διάρκεια Ισχύος

Η σχετική άδεια, η οποία εγκρίνεται από το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, διαρκεί για δύο έτη και μπορεί να ανανεώνεται κάθε φορά για άλλα δύο χρόνια.

Άδεια Διαμονής για λόγους σπουδών (Άρθρο 28 του ν. 3386/05)

Προϋποθέσεις

Η είσοδος υπηκόου τρίτης χώρας στην Ελλάδα και η έκδοση άδειας διαμονής για σπουδές σε διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα επιτρέπεται εφόσον προηγουμένως ο ενδιαφερόμενος λάβει ειδική θεώρηση εισόδου. Να σημειωθεί ότι οι αλλοδαποί

σπουδαστές μπορούν με αίτημα τους να αποκτήσουν, κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, δικαίωμα εργασίας (μερική απασχόληση).

Δικαιολογητικά

1. Αίτηση για άδεια διαμονής
2. Διαβατήριο σε ισχύ
3. Άδεια διαμονής
4. Παράβολο
5. Βεβαίωση εγγραφής και συμμετοχής στις εξετάσεις από το οικείο εκπαιδευτικό ίδρυμα
6. Πιστοποιητικό αναλυτικής βαθμολογίας
7. Βεβαίωση ασφαλιστικού φορέα για την κάλυψη των εξόδων νοσηλείας και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ή αντίγραφο του βιβλιαρίου υγείας
8. Στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι διαθέτει επαρκείς πόρους για την κάλυψη των εξόδων σπουδών και διαβίωσης (όπως αυτά καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών)
9. Πιστοποιητικό υγείας από δημόσιο νοσηλευτικό ίδρυμα
10. Τρεις φωτογραφίες

Διάρκεια Ισχύος

Η άδεια διαμονής για σπουδές ισχύει για ένα έτος και μπορεί να ανανεώνεται για το ίδιο διάστημα κάθε φορά, εφόσον ο κάτοχος της εξακολουθεί να πληροί τις παραπάνω προϋποθέσεις. Ο συνολικός χρόνος διαμονής δεν μπορεί να υπερβαίνει την προβλεπόμενη συνολική διάρκεια σπουδών προσαυξημένη κατά 50%.

Στο χρόνο αυτό μπορεί να προστεθεί ένα ακόμη έτος, για εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, εφόσον απαιτείται από το εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Άδεια διαμονής για Οικογενειακή Επανένωση (Άρθρα 53-60 του ν.3386/05)

Προϋποθέσεις

Ο υπήκοος τρίτης χώρας που κατοικεί νόμιμα στην Ελλάδα για δυο τουλάχιστον έτη μπορεί να ζητήσει την είσοδο και διαμονή στη χώρα μας των μελών της οικογένειάς του εφόσον πληρούνται οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- α) Αποδεικνύει την ύπαρξη της οικογενειακής σχέσης.
- β) Τα μέλη της οικογένειάς του πρόκειται να κατοικήσουν μαζί του.

γ) Αποδεικνύει ότι διαθέτει ετήσιο προσωπικό εισόδημα αρκετό για να καλύπτει τις ανάγκες της οικογένειάς του (περίπου 8.500-€ το οποίο αυξάνεται κατά 20% για τη σύζυγο και κατά 15% για κάθε τέκνο).

δ) Διαθέτει πλήρη ασφάλιση, η οποία να μπορεί να καλύψει και τα μέλη της οικογένειάς του.

Ο ενδιαφερόμενος, καταθέτει αίτηση στο Δήμο ή στην Κοινότητα του τόπου κατοικίας του για την έγκριση οικογενειακής επανένωσης. Μετά την έγκριση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, η οικεία ελληνική προξενική αρχή, χορηγεί στα μέλη της οικογένειας τις απαιτούμενες ειδικές θεωρήσεις εισόδου.

Δικαιολογητικά του συντηρούντος για τη θεώρηση εισόδου μέλους της οικογένειας του για στη χώρα λόγω οικογενειακής συνένωσης

1. Αίτηση για θεώρηση εισόδου
2. Διαβατήριο σε ισχύ
3. Άδεια διαμονής ή βεβαίωση ότι έχει υποβληθεί σχετική αίτηση ανανέωσης.
4. Πρόσφατο πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης επίσημα επικυρωμένο και μεταφρασμένο, από το οποίο να προκύπτει ο συγγενικός δεσμός.
5. Μισθωτήριο κατοικίας, θεωρημένο από Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία ή σε περίπτωση παραχώρησης κατοικίας, υπεύθυνη δήλωση του ιδιοκτήτη της οικίας, θεωρημένη από την αρμόδια εφορία.
6. Υπεύθυνη δήλωση ότι τα μέλη της οικογένειας του για τα οποία ζητείται η έγκριση εισόδου πρόκειται να κατοικήσουν μαζί του.
7. Επικυρωμένο φωτοαντίγραφο του εκκαθαριστικού σημειώματος των δύο προηγούμενων ετών.
8. Επικυρωμένο αντίγραφο βιβλιαρίου υγείας του οικείου ασφαλιστικού οργανισμού.
9. Διαβατήρια σε ισχύ των μελών

Τα μέλη της οικογένειας του συντηρούντος, πριν από τη λήξη της θεώρησης εισόδου, καταθέτουν αίτηση στο Δήμο ή την Κοινότητα του τόπου κατοικίας τους για χορήγηση άδειας διαμονής για οικογενειακή επανένωση. Για τα ανήλικα τέκνα η αίτηση υποβάλλεται από εκείνον που ασκεί τη γονική μέριμνα και μέχρι τη συμπλήρωση του 14ου έτους της ηλικίας του δεν απαιτείται η καταβολή παραβόλου.

Δικαιολογητικά του/της συζύγου & των τέκνων του υπηκόου τρίτης χώρας για αρχική χορήγηση άδειας

1. Αίτηση για άδεια διαμονής
2. Ακριβές φωτοαντίγραφο της ισχύουσας άδειας διαμονής του συντηρούντος ή

βεβαίωση ότι έχει υποβληθεί σχετική αίτηση.

3. Διαβατήριο σε ισχύ

4. θεώρηση εισόδου

5. Βεβαίωση ότι έχει υποβληθεί αίτηση σε ασφαλιστικό φορέα για την κάλυψη εξόδων νοσηλείας και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

6. Πιστοποιητικό υγείας από δημόσιο νοσηλευτικό ίδρυμα

7. Τρεις φωτογραφίες